

سب سبز

ویرایش ۱۴۰۱

معارف و انقلاب اسلامی

مدیریت تدوین:	مؤلف:
دکتر صادق شفاei	فاطمه افضلی
حسین فرجی	

... که خدای تو هیچ گاه تو را ترك نگفته و بر تو

خشم ننموده است ...

«سوره ضحیٰ آیه ۳»

دلیل دلبز

معارف و انقلاب اسلامی

ویرایش ۱۴۰۱

کپی کردن کتاب مصداق عینی دزدی است؛

استفاده از فایل کتاب مصداق عینی دزدی است؛

شما دزد نیستید!

پس کتاب را کپی نکنید از فایل‌های غیرقانونی استفاده نکنید و

سارقین مجازی را معرفی کنید تا جامعه سالم بماند.

مؤلف: فاطمه افضل

مدیریت تدوین: دکتر صادق شفائی، حسین فرجی

مؤسسه آموزشی دانش‌آموختگان تهران

انتشارات طبیبانه

۱۴۰۱

سرشناسه	:	افضلی، فاطمه، ۱۳۷۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	سیب سبز معارف و انقلاب اسلامی (ویرایش ۱۴۰۱) / مؤلف فاطمه افضلی؛ مدیریت تدوین صادق شفایی، حسین فرجی، موسسه آموزشی دانش‌آموختگان تهران.
وضعیت ویراست	:	[ویراست ۲].
مشخصات نشر	:	تهران: طبیبانه، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	:	۹۴ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۷۹۰۴-۷۲-۷
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	تعلیمات دینی اسلامی — آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی) Islamic religious education – Examinations, questions, etc. (Higher) پزشکی — علوم پایه — آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی) Medical sciences – Examinations, questions, etc. (Higher)
شناسه افزوده	:	شفایی، صادق، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده	:	Shafaei, Sadegh
شناسه افزوده	:	فرجی، حسین، ۱۳۷۹ -
شناسه افزوده	:	موسسه آموزشی دانش‌آموختگان تهران
رده بندی کنگره	:	BP۷/۷
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۰۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۸۱۷۲۸۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	:	فیبا

سیب سبز معارف و انقلاب اسلامی (بر اساس منابع آزمون علوم پایه)

مؤلف: فاطمه افضلی

ناشر: نشر طبیبانه

چاپ: مجتمع چاپ و نشر پیشگامان

مدیر تولید محتوا و صفحه‌آرایی: فاطمه عموتقی

صفحه‌آرایی: دپارتمان تولید محتوای پیشگامان (بهروز نقی‌زاده)

طراح جلد: دپارتمان طراحی و گرافیک پیشگامان (محمد رازه)

نوبت و سال چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۹۰ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۰۴-۷۲-۷

☎ ۰۲۱-۶۶۴۰۶۱۷۰

📞 ۰۹۳۵۳۵۸۰۲۳۱

🌐 edutums.ir

📷 daneshamookhtegan

راه‌های تهیه کتاب‌های ما:

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، بعد از خیابان روانمهر،

بن‌بست سرود، پلاک ۲، واحد همکف

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر محفوظ است. مطابق قانون اقدام به کپی کتاب به هر شکل (از جمله کپی کاغذی یا انتشار در فضای مجازی) شرعاً حرام و قانوناً جرم محسوب شده و حق پیگیری و شکایت در دادگاه برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

اندیشه اسلامی

۱.....	چیستی انسان
۸.....	ایمان
۱۲.....	برهان فطرت بر وجود خدا
۱۵.....	برهان علی
۱۸.....	برهان نظم
۲۰.....	امکان شناخت صفات خدا
۲۲.....	راه‌های شناخت صفات خدا
۲۳.....	انواع صفات خدا
۲۹.....	مسئله‌ی شرّ
۳۲.....	توحید و شرک
۳۶.....	معاد و جاودانگی انسان
۴۴.....	امامت، مرجعیت و ولایت در عصر غیبت

انقلاب اسلامی

۴۶.....	مفاهیم و مباحث نظری
۵۱.....	زمینه‌ی تاریخی قیام تنباکو و مشروطه
۵۵.....	دولت استبدادی شبه‌مدرن و به قدرت رسیدن رضاخان
۵۸.....	سلطنت محمدرضا پهلوی
۶۳.....	مخالفان دولت پهلوی
۶۸.....	تحلیلی بر ساختار دولت پهلوی دوم
۷۱.....	زندگی و اندیشه‌ی امام خمینی (ره)
۷۴.....	تحولات عصر جمهوری اسلامی
۷۶.....	بازتاب انقلاب اسلامی ایران و مقایسه‌ی آن با سایر انقلاب‌ها
۷۷.....	کارنامه‌ی جمهوری اسلامی
۷۸.....	مسائل و چالش‌های بعد از انقلاب

اندیشه اسلامی

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
پیستی انسان	۷	فیلوی موع

خودشناسی

از مهم‌ترین مسائل انسان امروز، شناخت خود انسان است چرا که بحث انسان‌شناسی مقدمه‌ی بسیاری مباحث دیگر مثل کمال انسانی، جهان‌شناسی، خداشناسی و حل مشکلات انسان است و همواره پیامبران، علمای دین و اخلاق و حتی فیلسوفان نیز بر انسان‌شناسی تأکید فراوان داشتند.

منظور از شناخت انسان، آن است که او دارای استعدادها و نیروهایی برای فهم خود و جهان و تکامل انسانی است. اگر انسان با تأمل و تفکر، امکانات و استعدادهایی که برای رشد و تکامل در او نهاده شده‌است، بشناسد، بهتر می‌تواند سرمایه‌های وجودی خود را به کمال برساند. قرآن و روایات اسلامی، انسان را به خودشناسی دعوت می‌کنند. قرآن می‌فرماید: «انسان باید بنگرد که از چه آفریده شده‌است.»

امام علی (ع) می‌فرمایند: «کسی که به خودشناسی دست یابد، به بزرگ‌ترین سعادت و کامیابی رسیده‌است.» ریشه‌های تحیر معرفتی غرب، با اندیشه‌های فیلسوفی به نام ایمانوئل کانت پی‌ریزی شد.

حقیقت انسانی

درباره‌ی حقیقت وجود انسان دو دیدگاه وجود دارد:

دیدگاه مادی ☞ انسان برابر ماده است و تمام قوانین مرتبط با آن از طریق حس و تجربه درک می‌شود. به‌علاوه انسان پس از مرگ با متلاشی شدن جسم، نابود می‌گردد. دیدگاه الهی ☞ علاوه بر بُعد مادی، بُعد روحانی را هم برای انسان قائل می‌شویم. روح آدمی محور تعالیم همه‌ی ادیان الهی بوده و حقیقت وجودی انسان را تشکیل می‌دهد.

ابعاد روح و روان انسان

۱- بُعد ادراکی ☞ به دو صورت عملی و نظری وجود دارد.

الف) ادراک نظری: اگر در ادراک نظری، شناختی که برای انسان حاصل می‌شود از طریق واسطه و مفاهیم ذهنی باشد به آن علم حصولی می‌گوییم. ولی اگر در ادراک نظری، واسطه نباشد و انسان مستقیماً به متعلق شناخت، آگاه شود به آن علم حضوری می‌گوییم. در علم حضوری اگر متعلق به شناخت، خدا و امور مرتبط باشد به آن شهود عرفانی می‌گوییم. امام علی (ع) می‌فرمایند: «من هیچ شیئی را نمی‌بینم، مگر خدا را قبل از آن، با آن و بعد از آن دیده‌باشم.» (شهود عرفانی) ب) ادراک عملی: بُعد عملی شناخت، مربوط به حوزه‌ی عمل مثل خوب و بد و باید و نبایدهاست.

۲- بُعد گرایشی ☞ به دو بخش حیوانی (غریزه) و انسانی تقسیم می‌شود. تفاوت انسان و حیوان، گرایش به دانایی و حس تقدیس و پرستش است.

امام علی (ع) می‌فرمایند: «خداوند، تو قلب‌ها را با محبت خود آفریده‌ای.» (گرایش‌های انسانی)

پاسخ خودشناسی

۱. مقدمه کمال انسانی: اگر انسان قبل از هر چیز خود را بشناسد، بهتر می‌تواند از سرمایه‌های وجودی خود بهره‌برد و آن‌ها را شکوفا سازد؛ زیرا نقطه آغاز، همان شناخت سرمایه‌های وجودی است.

۲. پیش‌درآمد جهان‌شناسی: شناخت جهان عبارت است از تعامل انسان با جهان خارج از خود، انسان باید ابتدا قوا و ابزارهای شناخت خود و گستره و مرزهای آن‌ها را بشناسد تا بعد به شناخت جهان دست یابد.

۳. مقدمه خداشناسی:

* امام علی (ع) می‌فرماید: «هر کس خود را بشناسد، پروردگارش را می‌شناسد».

* از آن‌جا که فطرت آدمی با معرفت خدا عجین است، دعوت به خودشناسی، در واقع دعوت به خداشناسی و ارتباط با خدا است.

* وجود انسان، وجودی وابسته (به اصطلاح فلسفی: ممکن الوجود) است و چنین موجودی نمی‌تواند آفریننده خود باشد؛ بنابراین هنگامی که انسان به خودشناسی می‌پردازد، وابستگی خود را به خدا احساس می‌کند.

* اگر انسان ساختار پیچیده خود را مورد تأمل قرار دهد، به ناظمی حکیم و علیم که چنین ساختاری را پدید آورده‌است، آگاه می‌گردد.

۴. حلال مشکلات انسان: بسیاری از مکاتب ساخته و پرداخته‌ی دست بشر که امروزه سرنوشت آدمیان را رقم می‌زنند، ریشه در عدم شناخت انسان دارند. اگر انسان خود را به‌خوبی می‌شناخت، دیگر گرفتار این مکاتب نمی‌شد و می‌توانست در پرتو تعقل و خردورزی به آرامش راستین دست یابد که همان انس با خدا و تبعیت از فرامین الهی است.

همانطور که گفته شد از آنجا که فطرت آدمی با معرفت خدا عجین است، دعوت به خودشناسی در واقع دعوت به خداشناسی و ارتباط با اوست. این نکته رو هم بدون که: انسان چون ظرفیت علمی بالایی دارد و توانایی تعقل و تفحص در عالم طبیعت و کشف حقایق آن و پی‌بردن به عظمت خدا و استعدادهای تکوینی و قابلیت نامتناهی دارد، خلیفه‌ی خدا بر روی زمین است.

پاسخ در آیهی «لله الخلق و الامر»، خلق، اشاره به جسم و امر، اشاره به روح دارد.

ترکیب انضمامی در مقابل ترکیب اتحادی است. ترکیب انضمامی، ترکیبی است که در آن، هر یک از اجزای ترکیب، از لحاظ وجودی مستقل باشند و نحوه اتحاد آن‌ها اتحاد بالضمیمه باشد؛ اما در ترکیب اتحادی، اجزاء، وجود مستقل ندارند؛ بلکه در واقع یک حقیقت موجود است که از آن یک حقیقت، دو یا چند

۱- کدام یک درباره‌ی شناخت انسان از خودش

صحیح است؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف داشتن شناخت صحیحی از جهان برای رسیدن به خودشناسی ضروری است.

ب از آنجا که فطرت آدمی با معرفت خدا عجین است، دعوت به خودشناسی در واقع دعوت به خداشناسی و ارتباط با اوست.

ج خودشناسی واقعی، تنها از طریق کندوکاو در مکاتب بشری به‌دست می‌آید و مقدمه‌ی دستیابی انسان به کمال است.

د بر اساس فرمایش امام علی (ع) خداشناسی مقدمه‌ی خودشناسی است.

۲- کدام گزینه درباره «مرگ» صحیح است؟ (پزشکی

و دندان‌پزشکی قطبی)

الف به عقیده کسانی که آدمی را مرکب از روح و بدن می‌دانند، مرگ رهایی روح از بند جسم است.

ب انسان زندگی جاودانه‌ای را می‌طلبد که مرگ نداشته‌باشد.

ج قرآن کریم مرگ را توفی نفس، یعنی پرواز روح دانسته‌است.

د ترس از خدا باعث ترس بیش‌تر از مرگ می‌شود.

سؤال	۱	۲
پاسخ	ب	الف

حیث، اعتبار می‌شود. ترکیب روح و بدن نیز ترکیب اتحادی است؛ یعنی چنین نیست که انسان، حقیقتاً مرکب از دو جزء با عناوین روح و بدن باشد. انسان یک حقیقت است که از مرتبه‌ی عالی او تعبیر به روح و از مرتبه‌ی پایین‌تر آن، تعبیر به نفس و از پایین‌ترین رتبه‌ی وجودی او تعبیر به بدن می‌شود. اما ماده، هیچ‌گاه جزء بدن شخص نبوده، نیست و نخواهد بود. ماده‌ی بدن، صرفاً حامل صورت بدن است.

روح بدون بدن و بدن بدون روح، توهمی بیش نیست. این که میّت را بدن شخص می‌گویند، صرفاً عنوانی مجازی است. بدن انسان، آن صورت حیّ است که الآن توسط ماده‌ی بدن حمل می‌شود و چون آن صورت حیّ، از این ماده گرفته شود، آن ماده صورتی دیگر به خود می‌گیرد که عبارت است از صورت میّت. روح انسان بدون بدن معنا ندارد. لذا انسان بعد از مرگ نیز بدن خود را دارا خواهد بود؛ لکن نه به صورت بدن مادّی؛ بلکه به صورت بدن برزخی یا ملکوتی.

مرگ به عقیده کسانی که آدمی را مرکب از روح و بدن می‌دانند، رهایی از بند جسم است و راه رهایی ترس از مرگ، ایمان به خداوند و تسلیم در برابر اوست.

پاسخ

۳- کدام گزینه صحیح است؟ (پزشکی قطبی)

الف) براساس هرمنوتیک، انسان می‌تواند فهم

کاملی از سخن یا نوشته دیگران داشته باشد.

ب) براساس آموزه‌های دینی، راه معرفت‌اندوزی

بشر محدود به وحی است.

ج) برپایه اومانیزم، انسان در مقابل هیچ مقامی

جز خدا مسئولیت ندارد.

د) پوزیتیویسم، تجربه حسی را یگانه راه شناخت

انسان می‌داند.

* در هرمنوتیک یا علم تأویل، هدف، کشف پیام‌ها و معانی یک متن یا پدیده موردنظر است ولی دلیل نمی‌شود که به فهم کامل از پدیده دست یابیم.

* اومانیزم یا انسان‌گرایی گاه‌ها در برابر خداگرایی قرار گرفته است.

* بر اساس پوزیتیویسم (positivism) یا اثبات‌گرایی، داده‌های برگرفته از تجربه‌ی حسی تنها منبع معتبر همه‌ی معرفت‌هاست.

پوزیتیویست‌ها مدعی هستند که ادراک حقیقی منحصر در ادراک حسی است؛ یعنی ادراکی که در اثر تماس اندام‌های حسی با پدیده‌های مادی حاصل می‌شود. به اعتقاد آن‌ها آنچه که فلاسفه تصورات کلی یا مفاهیم عقلی می‌نامند، چیزی جز همان الفاظ ذهنی نیست. بر همین اساس این گروه مسائل متافیزیکی را مسائل غیرعلمی و بلکه مطلقاً مفاهیمی بی‌معنا می‌شمارند. هم‌چنین این گروه، تجربه را هم منحصر در تجربه حسی می‌دانند و به تجارب درونی که از قبیل علوم حضوری هستند، اعتنائی نمی‌کنند و دست‌کم آن‌ها را اموری غیرعلمی تلقی می‌کنند، زیرا به نظرشان واژه «علمی» تنها شایسته اموری است که قابل اثبات حسی برای دیگران باشد. این گرایش از گرایش‌های اصالت تجربی را می‌توان «حس‌گرایی» یا «اصالت حس افراطی» نامید.

سؤال	۳		
پاسخ	د		

از آنجا که در پوزیتیویسم، داده‌های برگرفته از تجربه حسی تنها منبع معتبر همه‌ی معرفت‌هاست؛ می‌توان گفت پوزیتیویسم تجربه حسی را یگانه راه شناخت انسان می‌داند.

پاسخ از دیدگاه قرآن، انسان علاوه بر بدن مادی، از روح الهی بهره‌مند است و اصولاً حقیقت انسان، روح اوست. قرآن در آیاتی به دوساحتی بودن انسان اشاره می‌کند: «ثم سواه و نفخ فيه من روحه» (سپس خداوند اندام انسان را موزون ساخت و از روح خویش در وی دمید)

«...فاذا سويته و نفخت فيه من روحي فقعوا له ساجدين» (...پس وقتی آن را درست کردم و از روح خود در آن دمیدم، پیش او به سجده درافتید) در قرآن عبارت تسویه قبل از دمیده‌شدن روح در بدن انسان آمده‌است. مقصود از «سوی» در این آیات، تکمیل خلقت جسمانی و پردازش آفرینش ظاهری انسان است. آیه‌ی «ثم سواه و نفخ فيه من روحه» نشانگر مفهوم دوساحتی بودن آفرینش انسان، دو بُعد مادی و غیرمادی، شرافت و منزلت روح انسان است.

پاسخ بحران معرفتی

اگر آدمی به‌درستی در خود تأمل کند، درمی‌یابد که ابزار حسی و تجربی، تنها ابزار شناخت نیست، بلکه قوه عقلانی و شهود عرفانی نیز گونه‌ای دیگر از ابزار شناخت‌اند. انسان با کمک قوه عقلانی می‌تواند از امور محسوس به امور نامحسوس راه یابد و با کمک شهود عرفانی، بی‌واسطه امور غیرحسی را مشاهده کند؛ بنابراین محدودکردن ابزار شناخت به هر کدام از حس یا عقل و یا شهود عرفانی، ناشی از عدم شناخت واقعی انسان است.

نتیجه‌ی تجربه‌گرایی، علم‌گرایی است که دانشمندان علوم تجربی به آن تن داده و می‌کوشند با علم، تمام واقعیت‌ها را تفسیر مادی کنند. گرایش به تجربه‌گرایی، باعث بروز بحران‌های معرفتی می‌شود. وظیفه‌ی علوم تجربی، کشف رابطه‌ی دو پدیده‌ی مادی است و نه چیز دیگر.

علوم تجربی در مورد مسائل ماورای ماده، سکوت می‌کنند و نمی‌توانند درباره‌ی آن‌ها اظهارنظر کنند.

پاسخ بحران اخلاقی

در جهان معاصر، معیار و ملاک خوبی و بدی اخلاقی، لذت‌گرایی و سودگرایی مادی است. ریشه‌ی بحران اخلاقی، غفلت از ساحت غیرمادی انسان و فضائل فطری او و عدم توجه به خدا و تعالیم پیامبران الهی می‌باشد.

راه برون‌رفت از این بحران، آن است که بار دیگر آدمی به خود رو کند و تنها بعد مادی را در نظر نگیرد؛ بلکه به بعد معنوی و غیرمادی خود و گنجینه‌های

۴- آیه «ثم سواه و نفخ فيه من روحه» به کدام بعد انسان اشاره دارد؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف) بعد روحی
ب) بعد نفسانی
ج) دو بعد مادی و غیرمادی
د) دو بعد خیر و شر

۵- موضع علوم تجربی در قبال مسائل ماورای مادی چگونه است؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف) سکوت و عدم اظهار نظر
ب) قبول و تأیید
ج) نفی و انکار
د) گاهی تأیید و گاهی انکار

۶- عامل اصلی بروز بحران اخلاقی در انسان مدرن چیست؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰ - میان‌دوره کشوری)

الف) افسردگی و بوج‌گرایی
ب) فشارهای اقتصادی و اجتماعی
ج) رشد صنعت ارتباطات
د) غفلت از ساحت غیرمادی انسان

سؤال	۴	۵	۶
پاسخ	ج	الف	د

نهفته در آن نیز اهتمام جدی بورزد. زندگی را منحصر به این دنیا نداند و رشد و تکامل اخلاقی و معنوی خود را در عمل به تعالیم پیامبران الهی بداند. همانطور که گفته شد عامل اصلی بروز بحران اخلاقی در انسان، غفلت از ساحت غیرمادی انسان است.

این دو تا نکته رو هم بدون که: سودگرایی مادی به بحران‌های اخلاقی اشاره دارد. اعتقاد به نظارت دائمی خداوند بر ساحت اندیشه و کردار آدمی، به حل بحران اخلاقی از بحران‌های پیش‌روی انسان متجدد کمک می‌کند.

پاسخ دین و بحران روانی

دین پشوانه‌ی محکمی برای غلبه بر اضطراب‌های روانی است. قرآن کریم، زندگی تنگ و سخت را معلول روی گردانی از خدا می‌داند و می‌فرماید: «و من اعرض عن ذکرى فان له معیشه ضنکا» (و هر کس از یاد من دل بگرداند، در حقیقت، زندگی تنگ خواهد داشت). و همچنین می‌فرماید: «الابدکر الله تطمئن القلوب» (آگاه باشید که با یاد خدا است که دل‌ها آرام می‌گیرد).

هدف غائی آفرینش انسان از دیدگاه آیات قرآن، پرستش و عبودیت است.

بنابراین براساس آموزه‌های قرآن کریم، ریشه‌ی بسیاری از بحران‌های روانی فراروی انسان، روی گردانی انسان از خداوند است.

۷- براساس آموزه‌های قرآن کریم، ریشه‌ی بسیاری

از بحران‌های روانی فراروی انسان چیست؟ (دندان پزشکی

قطبی)

الف) داشتن روحیه‌ی ملامت‌گری

ب) روی گردانی انسان از خدا

ج) گرایش انسان به عقلانیت ابزاری

د) اضطراب و پریشانی انسان

۸- یکی از پایه‌های مهم جهان‌شناسی

اسلامی کدام گزینه است؟ (دندان پزشکی قطبی)

الف) رابطه خدا و جهان

ب) جهان موجود، نظام احسن است.

ج) وجود حقایق جهان‌شناختی در قرآن

د) تفکیک میان عالم غیب و شهادت

۹- «وقتی در خودمان دقت می‌کنیم درمی‌یابیم

که وجود من، امری بسیط و غیرقابل تقسیم است. در

صورتی که اساسی‌ترین خاصیت اجسام، تقسیم‌پذیری

است.» این گزاره چه امری را اثبات می‌کند؟ (پزشکی

فردرار ۱۴۰۰- میان دوره کشوری)

الف) برتری روح بر جسم

ب) الهی‌بودن روح

ج) جاودانگی روح

د) غیرمادی‌بودن روح

پاسخ یکی از پایه‌های مهم جهان‌شناسی اسلامی، تفکیک میان عالم غیب و عالم شهادت است. منظور از غیب، چیزی است که از حوزه ادراک و آگاهی خارج باشد؛ برخلاف شهادت که قابل ادراک است. از اینجا روشن می‌شود که معنای غیب و شهادت معنایی نسبی است؛ یعنی، ممکن است شیء واحدی نسبت به شخصی خاص با قوه‌ی ادراکی خاصی، غیب باشد و نسبت به شخصی دیگر با قوه ادراکی دیگری مشهود، تلقی گردد. مقصود از عالم غیب در مباحث جهان‌شناختی، بخشی از هستی است که از حیطه‌ی حواس بشر خارج است و با ادراک حسی متعارف قابل درک نیست.

همانطور که گفته شد، یکی از پایه‌های مهم جهان‌شناسی اسلامی، تفکیک میان عالم غیب و عالم شهادت است.

پاسخ با کِهولت سن، جسم دچار پیری و فرسودگی می‌گردد و به عبارتی جسم تجزیه و تغییر می‌یابد اما روح و ذهن انسان نه تنها فرسوده نمی‌شود بلکه روز به روز غنی‌تر می‌گردد و این دلیلی بر غیرمادی‌بودن روح است.

وقتی در خودمان دقت می‌کنیم درمی‌یابیم که وجود من، امری بسیط و غیرقابل تقسیم است. در صورتی که اساسی‌ترین خاصیت اجسام، تقسیم‌پذیری است و این خاصیت در من یا روح و روان ما یافت نمی‌شود، حتی به تبع بدن

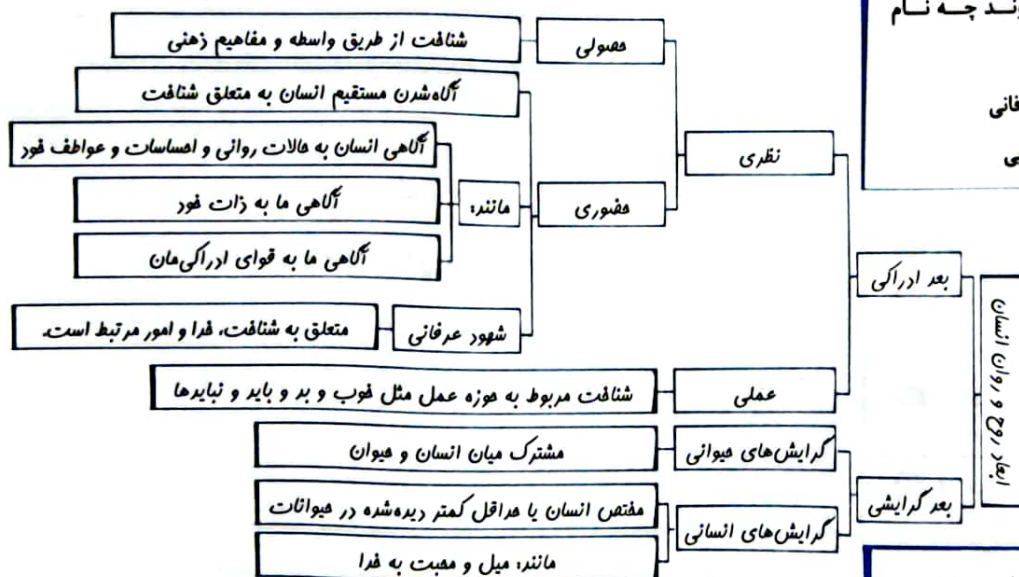
سؤال	۷	۸	۹
پاسخ	ب	د	د

هم قابل تقسیم نیست. بنابراین، اگر روح و روان ما مادی بود، باید می‌توانستیم آن را به دو قسمت تقسیم کنیم، پس به ناگزیر، روح غیرمادی خواهد بود.

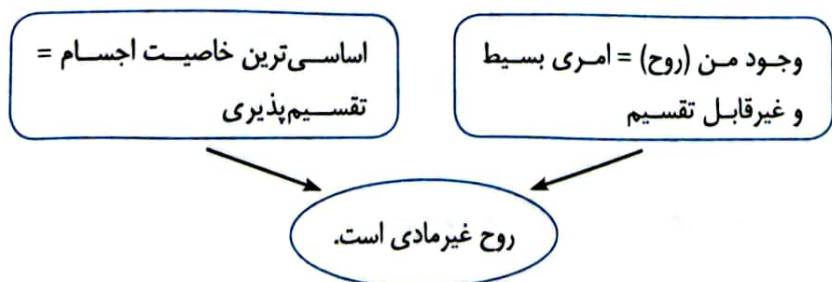
پاسخ بُعد ادراکی انسان در دو حوزه‌ی نظر و عمل فعالیت می‌کند. اگر متعلق شناخت، اشیاء، آن‌گونه که هستند یا خواهند بود، باشد، به آن حوزه‌ی شناخت نظری می‌گویند؛ ولی اگر متعلق شناخت، عمل انسانی از جهت خوب و بد، یا بایدها و نبایدها باشد، به آن حوزه‌ی شناخت عملی می‌گویند. از این‌رو، فیلسوفان، علوم را به علوم نظری و عملی یا حکمت نظری و عملی تقسیم کرده‌اند. البته تمایز آن‌ها در متعلق شناخت است، نه در قوه‌ی شناخت.

پاسخ در قرآن کریم برای تأکید بر این مطلب که حقیقت انسان همان روحی است که با بدن مادی همراه می‌باشد، از کلمه‌ی «توفی» در آیات مختلف استفاده شده‌است. کلمه «توفی» در این آیات به معنای اخذ و گرفتن است. پس از اخذ روح، چیزی از حقیقت انسان در زمین باقی نمی‌ماند.

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار پایین، علم حضوری ما به خداوند، شهود عرفانی نام دارد.

پاسخ با توجه به نمودار بالا، اساس دلیل فیلسوفان بر غیرمادی بودن روح این نکته است که روح تقسیم‌پذیر نیست.

۱۰- تمایز حکمت نظری و حکمت عملی در چیست؟ (دندان پزشکی و پزشکی سردار ۹۸- میان دوره‌ی کشوری)
الف) متعلق شناخت
ب) قوه‌ی شناخت
ج) نوع دیدگاه انسانی
د) متعلق شناخت و قوه‌ی شناخت

۱۱- کلمه‌ی «توفی» در آیه‌ی شریفه‌ی «اللّٰهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا» به چه معنایی است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی) (میراندن)
الف) گرفتن و اخذ کردن
ب) انتقال و جابجا کردن
ج) بقاداد

۱۲- علم حضوری ما به خداوند چه نام دارد؟ (پزشکی قطبی)
الف) علوم عرفانی
ب) شهود عرفانی
ج) شهود حضوری
د) علم خدایی

۱۳- اساس دلیل فیلسوفان بر غیرمادی بودن روح این نکته است که (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰- میان دوره‌ی کشوری)
الف) جسم ظرفیتی محدود دارد.
ب) روح تقسیم‌پذیر نیست.
ج) روح به تبع جسم تقسیم می‌شود.
د) روح نامتناهی است.

سوال	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
پاسخ	الف	ب	ب	ب

پاسخ

وقتی به بحران‌های انسان معاصر، نظیر بحران‌های معرفتی، اخلاقی، روانی و معنوی و الحادگرایی، توجه کنیم، درمی‌یابیم که همه آن‌ها تا حد فراوانی از خودشناسی یا عدم شناخت انسان ناشی شده‌اند. مشکل اساسی بسیاری از مکاتب دست ساخت بشر مانند لیبرالیسم هم، ریشه در عدم شناخت انسان دارد.

پاسخ

روح انسان جزئی از روح خداوند نیست و اصلاً نمی‌توان اجزای مختلفی برای خداوند قائل شد و در آیاتی که خداوند روح را به خود نسبت داده، به منظور تشریف و احترام است.

پاسخ

از نظر امام علی(ع)، خودشناسی عامل سعادت و کمال است. قدر مشترک توصیه‌ی پیامبران الهی، عارفان و ... انسان‌شناسی است.

پاسخ

با توجه به متن درسنامه و نمودار سؤال ۱۲، شناخت مربوط به حوزه عمل مثل خوب و بد و باید و نبایدها، مربوط به ادراک عملی است؛ بنابراین گزاره‌ی «عدالت خوب است.» هم، مربوط به ادراک عملی می‌باشد.

پاسخ

این نکته خیلی مهمه پس یادداشت باشه که: همانطور که در سؤال ۹ و ۱۳ گفتیم، حقیقت انسان که همان روح است، غیرقابل تقسیم است؛ بنابراین روح، غیرمادی است.

- ۱۴- مشکل اساسی بسیاری از مکاتب دست ساخت بشر مانند لیبرالیسم، ریشه در چه امری دارد؟ (پزشکی آبان ۱۳۰۰- میان دوره کشوری)
- الف** عدم شناخت انسان
- ب** نداشتن برنامه‌های جامع
- ج** عدم شناخت خدا
- د** توجه به بعد مادی

- ۱۵- مقصود آیه‌ی شریفی زیر از دمیده شدن روح خدا در انسان چیست؟ (نزدان پزشکی قطبی)
- سپس خداوند اندام انسان را موزون ساخت و از روح خویش در وی دمید. «سجده ۹»
- الف** آفرینش بی‌واسطه‌ی روح انسان
- ب** شرافت و منزلت برتر روح انسان
- ج** روح انسان بخشی از روح خداست.
- د** روح انسان آفریده خداست.

- ۱۶- قدر مشترک توصیه‌های پیامبران الهی، عارفان بزرگ و فیلسوفان جهان کدام یک از موارد زیر است؟ (نزدان پزشکی قطبی)
- الف** روان‌شناسی
- ب** معرفت‌شناسی
- ج** انسان‌شناسی
- د** هستی‌شناسی

- ۱۷- گزاره‌ی «عدالت خوب است.» مربوط به کدام یک از ابعاد ادراکی و گرایشی انسان است؟ (پزشکی و نزدان پزشکی قطبی)
- الف** ادراک نظری
- ب** ادراک عملی
- ج** گرایش انسانی
- د** علم حضوری

- ۱۸- دلیل فیلسوفان بر غیرمادی بودن روح، کدام گزینه است؟ (نزدان پزشکی دی ۹۹- میان دوره کشوری)
- الف** جسم ظرفیتی محدود دارد.
- ب** حقیقت انسان غیرقابل تقسیم است.
- ج** روح از جسم تبعیت نمی‌کند.
- د** حقیقت انسان نامتناهی است.

سؤال	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸
پاسخ	الف	ب	ج	ب	ب

ملاحظات	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	نام مبحث
معم	۷	ایمان

معنای لغوی و اصطلاحی ایمان

ایمان در لغت به معنای جای گیرشدن اعتقاد در قلب یا تصدیق چیزی با اطمینان و نیز وثوق به چیزی یا کسی است.

امام رضا(ع) فرمودند: «ایمان، معرفت به قلب، اقرار به زبان و عمل به اعضاء و جوارح است.»

ایمان در اصطلاح به معنای اعتقاد و تصدیق قلبی به خدا، روز قیامت، کتب آسمانی، ملائکه و پیامبران و به تعبیری امور غیب است و کسی را که به همه این امور تصدیق و اعتقاد قلبی دارد و در عمل نیز به آن‌ها پایبند است، مؤمن می‌گویند. ایمان راه رسیدن به سعادت است. قرآن کریم ایمان را عامل رستگاری و از ویژگی‌های پرهیزگاران و هدایت‌یافتگان می‌شمارد. ایمان، امری است معنوی و حالی روحی که جایگاه آن قلب آدمی است.

درجات ایمان

ایمان، حقیقتی است دارای درجات مختلف و چنین نیست که اهل ایمان در درجه‌ی ایمان، یکسان باشند. ایمان مبتنی بر معرفت است و جلوه‌ی آن، عمل صالح است؛ بنابراین هرچه معرفت مؤمن عمیق‌تر گردد و عمل صالح او بیش‌تر شود، ایمان او نیز استواری بیش‌تری می‌گیرد. قرآن می‌فرماید:

«انما المومنون الذین اذا ذکر الله و جلت قلوبهم و اذا تلیت علیهم آیاته زادتهم ایماناً و علی ربهم یتوکلون»

(مؤمنان همان کسانی هستند که چون یاد خدا به میان آید، دل‌هایشان می‌ترسد و چون آیات او بر آن‌ها خوانده می‌شود، ایمانشان فزون‌تر می‌گردد و تنها بر پروردگارشان توکل می‌کنند.)

با توجه به معنی آیه، ایمان در فطرت همه‌ی انسان‌ها جای دارد.

امام صادق(ع) می‌فرماید: «ایمان مانند نردبانی است که ده پله دارد و پله‌های آن یکی پس از دیگری پیموده می‌شود.»

پاسخ ایمان و معرفت

از دیدگاه قرآن، ایمان مبتنی بر معرفت و علم است؛ ایمان به آن‌چه نمی‌شناسیم معنی ندارد. البته اینطور نیست که اگر معرفت و علم وجود داشته‌باشد، ایمان هم ضرورتاً ایجاد شود. گروهی از انسان‌ها در عین حال که نسبت به آیین حق یقین دارند اما ایمان نمی‌آورند. افرادی هستند که اگرچه دل‌های ایشان به حق یقین داشت، از روی ظلم و تکبر آن را انکار نمودند. قرآن از نمونه‌هایی یاد می‌کند که در آن‌جا علم هست ولی ایمان نیست:

۱. هنگامی که قوم بنی‌اسرائیل معجزات روشن حضرت موسی(ع) را دیدند، به انکار برخاستند و گفتند: «این سحر آشکاری است.» قرآن سپس می‌فرماید: «و جحدو بها و استقنیتها انفسهم ظلماً و علواً» (و با آن‌که دل‌هایشان بدان یقین داشت، از روی ظلم و تکبر آن را انکار کردند.)

۱- رابطه ایمان و معرفت از دیدگاه قرآن چگونه

است؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

الف ایمان مبتنی بر معرفت است.

ب معرفت مبتنی بر ایمان است.

ج معرفت لازمه ایمان است.

د ایمان لازمه معرفت است.

سوال	۱
پاسخ	الف

۲. شیطان با این که از عظمت خدا، آگاه بود و هزاران سال بندگی خدا را می کرد، سرانجام ایمان خود را از دست داد و راه کفر و عناد پیشه کرد و به اغواگری مردم پرداخت.

خشیت الهی که از لوازم ایمان است، ناشی از علم و آگاهی به خداوند است. خداوند در قرآن می فرماید: «از میان بندگان خدا، تنها دانشمندان از او می هراسند.» از نظر قرآن کریم، بدترین موجودات، بی خردان هستند. قرآن، ایمان را مبتنی بر معرفت می داند و بدین سان از دیدگاه قرآنی ایمان بدون معرفت، اجر و ارجی ندارد. ایمان، بدون شناخت میسر نیست.

پاسخ ایمان و عقل

از دیدگاه اسلام، ایمان دینی، مبتنی بر عقل است. اسلام معتقد است که عقل و دین دو موهبت الهی اند که خداوند به بشر ارزانی داشته است. آدمی با عقل و دین می تواند به سعادت جاودانه برسد. امام کاظم (ع) به هشام فرمودند: خداوند بر مردم دو حجت دارد: حجت آشکار و ظاهری و حجت باطنی. حجت آشکار، رسولان، انبیا و امامانند و اما حجت باطنی، عقول مردمند. بشر باتوجه به آن که به همه ی امور مربوط به خود و جهان آگاهی ندارد، به هدایت الهی نیاز دارد و وحی برای تأمین همین نیاز به میدان آمده است. انسان با عقل خود به امور مختلف پی می برد. در این جا وحی به یاری عقل می شتابد و مصادیق و جزئیات را روشن می سازد. بنابر آیات قرآن، وحی از راه هایی است که خداوند توسط آن به بشر تعلیم و آگاهی می دهد و از منابع اصلی علوم و دانسته های بشر است، به گونه ای که اگر تعالیم وحی نبود، بسیاری از معارف و حقایق تاریخی بر انسان پوشیده می ماند.

بنابراین خداوند علاوه بر حجت ظاهر که پیامبران و وحی آن هاست، به انسان ها حجت باطنی یعنی عقل هم عطا کرده که به وسیله ی آن بتوان حسن و قبح برخی امور را درک کرد.

پاسخ جایگاه عقل، ادراک کلیات و جایگاه حس، ادراک امور جزئی است. لذا عقل نمی تواند «جزئی بما هو جزئی» را به طور مستقیم و بی واسطه درک کند، بلکه این امر، وظیفه حس است. البته این مسئله بدین معنا نیست که عقل نمی تواند محسوسات را درک کند، بلکه عقل محسوسات را از خلال کلی به دست می آورد.

در واقع عقل انسانی آن چه درک می کند کلیات مطالب است مانند لزوم شناخت

۲- از دیدگاه روایات اسلامی، (پزشکی و دندان پزشکی)

(قطبی)

الف عقل حجت باطنی الهی و پیامبران حجت

ظاهری خدایی می باشند.

ب وحی حجت باطنی و عقل حجت ظاهری

می باشد.

ج عقل تنها برای رسیدن به وحی و پیامبران

حجت می باشد.

د تنها حجت قابل اعتماد الهی عقل می باشد.

۳- عقل گرایی افراطی معتقد است که: (پزشکی

قطبی)

الف آن چه قابل درک عقلی نباشد، قابل شناخت

نیست.

ب عقل نظری از اثبات وجود خدا ناتوان است.

ج واقعیت تجربی هیچ گاه آن چنان که هست

شناخته نمی شود.

د شناخت صفات خدا، به روش عقلی قابل

اثبات نیست.

سؤال	۲	۳	
پاسخ	الف	الف	

خالق، ضرورت وجود انبیاء، ضرورت وجود هدایت، و همین طور قبح و زشتی ظلم یا خوبی عدالت، ولی جزئیات را نمی‌تواند به‌طور کامل درک کند؛ در حالی که عقل‌گرایی افراطی معتقد است که آن‌چه قابل درک عقلی نباشد، قابل شناخت نیست.

پاسخ ایمان و عمل

از دیدگاه اسلام، میان ایمان و عمل ارتباط تنگاتنگی وجود دارد و هیچ‌یک به تنهایی پذیرفته نیست. چنین نیست که هر عملی با هر نیتی بر ایمان دلالت کند. تنها عملی ارزشمند است که از سر ایمان و بندگی خدا ناشی شود، نه عملی که از سر نفع شخصی و یا عادت و ریا انجام شود. عمل بدون ایمان نزد خداوند، مانند خاکستری است که در روز طوفانی هیچ اثری از آن باقی نمی‌ماند. چنین اعمالی نزد خداوند هیچ ارزشی ندارد.

بنابراین ایمانی نجات‌بخش است که توأم با عمل باشد. ایمان بدون عمل، ایمان راستین و نجات‌بخش نیست.

پاسخ برای این که مؤمن بتواند ایمان خویش را تکامل بخشد لازم است که:

- ۱- در برابر اوامر و نواهی الهی تسلیم باشد، نه این که به برخی ایمان آورد و نسبت به برخی کفر ورزد.
 - ۲- به متعلقات ایمان علم یابد و بر این علم پیوسته بیفزاید و شبهات را کنار بزند.
 - ۳- پیوسته به یاد خدا و قیامت باشد.
 - ۴- بکوشد تا به لوازم ایمان پایبند باشد و خداوند را ناظر بر اعمال خود بداند و نگذارد هوای نفس بر او غلبه کند.
- بنابراین تمام موارد صحیح هستند.

پاسخ ایمان و اختیار

ایمان امری اختیاری است. آدمی از سر اختیار، به خدا ایمان می‌آورد یا کفر می‌ورزد. خداوند می‌فرماید:

«... فمن شاء فليؤمن و من شاء فليكفر» (...پس هر که می‌خواهد، ایمان آورد و هر که می‌خواهد، کافر گردد).

از این آیه به خوبی برمی‌آید که ایمان و کفر دو امر اختیاری است.

سوال ۴- بر اساس قرآن و روایات، کدام ایمان نجات‌بخش

است؟ (دندان پزشکی فردا ۱۳۰۰ - میان دوره کشوری)

الف ایمان به غیب

ب ایمان به دوزخ

ج ایمان به بهشت

د ایمان توأم با عمل

سوال ۵- برای این که مؤمن بتواند ایمان خویش را تکامل

بخشد لازم است که، (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف در برابر اوامر و نواهی الهی تسلیم باشد نه این که به برخی ایمان آورد و نسبت به برخی کفر ورزد.

ب از متعلقات ایمان آگاه شود و بر این علم و آگاهی بیفزاید.

ج بکوشد تا به لوازم ایمان پایبند باشد و خداوند را ناظر بر اعمال خود بداند.

د تمام موارد صحیح است.

سوال ۶- بر اساس آیه «من شاء فليؤمن

و من شاء فليكفر»، کدام برداشت درست

است؟ (پزشکی دی ۹۹ - میان دوره کشوری)

الف ایمان و کفر تابع مشیت الهی است.

ب ایمان و کفر دو امر اختیاری است.

ج کفر برخلاف مشیت الهی است.

د ایمان بر طبق مشیت الهی است.

سوال	۴	۵	۶
پاسخ	د	د	ب

۷- گواهی به وحدانیت خداوند و رسالت پیامبر اکرم (ص)، کدام مرتبه از ایمان است؟ (دندان پزشکی دی ۹۹ - میان دوره کشوری)

- الف) بالاترین مرتبه
ب) کمترین مرتبه
ج) حد متوسط
د) ایمان راستین

۸- «انسان باید نخست ایمان بیاورد تا حقیقت را بفهمد، نه آن که نخست بفهمد و سپس ایمان بیاورد.» کدام دین و آیین چنین دیدگاهی دارد؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

- الف) بودیسم
ب) یهودیت
ج) مسیحیت
د) هندویسم

۹- در رابطه عقل و دین، کدام گزاره زیر درست نیست؟ (دندان پزشکی شهریور ۹۹)

الف) عقل، دین را تأیید می کند.
ب) دین، عقل را تأیید می کند.
ج) عقل و دین هر دو حجت خدا هستند.
د) حجیت دین مقدم بر حجیت عقل است.

۱۰- رابطه‌ی ایمان و معرفت در مسیحیت چگونه است؟ (پزشکی قطبی)

الف) هر کدام بدون دیگری معنی ندارد.
ب) هیچ رابطه‌ای با یکدیگر ندارند.
ج) معرفت مقدم بر ایمان است.
د) ایمان مقدم بر معرفت است.

۱۱- در رابطه‌ی ایمان و معرفت، کدام گزاره نادرست است؟ (دندان پزشکی و پزشکی شهریور ۹۹ - کشوری)

- الف) ایمان مبتنی بر علم و معرفت است.
ب) اقتضای علم و معرفت، ایمان است.
ج) ایمان دینی در تضاد با علم قطعی نیست.
د) ایمان دینی در تضاد با عقل نیست.

پاسخ امام صادق (ع) در مورد کمترین مرتبه‌ی ایمان، می‌فرماید: «هر گاه آدمی به وحدانیت خدا و بندگی و رسالت محمد (ص) گواهی دهد و اطاعت از حق را بپذیرد و امام زمان خود را بشناسد، او مؤمن است.» با این حال، ایمان راستین که باعث سعادت آدمی می‌شود، ایمان توأم با عمل است.

پاسخ
اسلام:

مسیحیت

با توجه به متن درسنامه و نمودار بالا، گزاره‌ی «انسان باید نخست ایمان بیاورد تا حقیقت را بفهمد، نه آن که نخست بفهمد و سپس ایمان بیاورد»، دیدگاه دین مسیحیت است.

پاسخ امام صادق (ع) می‌فرماید: «عقل، راهنمای مؤمن است.»

عقل، دین را و دین، عقل را تأیید می‌کند. گزینش دین و پیروی از آن به وسیله‌ی عقل صورت می‌گیرد؛ بنابراین نمی‌توان گفت حجیت دین مقدم بر حجیت عقل است.

پاسخ برعکس اسلام که در آن ایمان مبتنی بر شناخت و معرفت است، در مسیحیت انسان باید اول ایمان بیاورد بعد بفهمد، نه این که نخست به معرفت دست پیدا کند، سپس ایمان بیاورد.

پاسخ این نکته حتماً یادت باشد که: همانطور که در سؤال ۱ و ۸ گفتیم، از دیدگاه قرآن، ایمان مبتنی بر علم و معرفت است؛ نه این که اقتضای علم و معرفت، ایمان باشد.

سؤال	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
پاسخ	ب	ج	د	د	ب

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
برهان فطرت بر وجود خدا	۱	مهم

شناخت خدا

راه‌های شناخت خدا بر دو نوع هستند:

سیر در آفاق ☞ با مشاهده‌ی مخلوقات و تدبّر در حدوث و امکان پدیده‌ها به وجود خدا پی ببریم. همچنین در یک‌سری متون دینی راجع به پدیده‌های آفرینش توضیح داده‌اند که هدف آن شناساندن صفات الهی و تأمل در خلقت و سپاس‌گزاری برای آن است.

سیر در انفس (راه فطرت) ☞ با تأمل در خود درمی‌یابیم که نسبت به خدا شناخت قلبی و بی‌واسطه داریم. راه فطری نخستین راه درونی شناخت خداست.

این دو راه هم برای شناخت وجود خدا و هم برای شناخت صفات او کاربرد دارند.

معنای فطرت

فطرت به معنای حالت خاصی از شروع و آغاز و به بیان دیگر، نوعی از آفرینش است.

سه ویژگی امور فطری عبارتند از:

۱. همگانی: در همه افراد یافت می‌شوند، هر چند کیفیت آن‌ها از نظر شدت و ضعف متفاوت است.
۲. ثابت: همواره ثابت‌اند. چنان که قرآن می‌فرماید: «این فطرتی است که خداوند انسان‌ها را بر آن آفریده؛ دگرگونی در آفرینش الهی نیست.»
۳. آگاهانه‌ی ذاتی: نیاز به تعلیم و تعلم ندارند؛ هر چند تقویت و یادآوری یا جهت‌دادن به آن‌ها ممکن است نیاز به آموزش و استدلال داشته‌باشد.

امور فطری در همه‌ی زمان‌ها و مکان‌ها و انسان‌ها وجود دارد و دگرگونی‌ها، فطرت انسان را دستخوش تغییر و تحوّل نمی‌کند.

راه‌های تذکر و یادآوری فطرت

راه‌های شکوفایی فطرت عبارتند از:

۱. هر گاه انسان‌ها از همه جا قطع امید می‌کنند، به خدا رو می‌آورند.
۲. توجه به مخلوقات و نظم حاکم بر آن‌ها که از آن به آیات و نشانه‌ها یاد می‌شود.

باسم راه‌های خدایابی:

۱- راه دل: انسان بر اساس فطرت خود با خدا آشناست.

۲- راه تجربه: با توجه به عالم و قوانین حاکم بر آن می‌توان به وجود خالق و خدا پی برد.

در آیه شریفه «و فی الارض آیات للموقنین و فی انفسکم افلا تبصرون» به اثبات واجب الوجودی از راه تجربه تأکید دارد و مطالعه طبیعت، راه تقویت ایمان و باور توحیدی است.

۳- راه عقل: یافتن خدا بر اساس روش‌های عقلی و منطقی. از این راه می‌توان حقایق و معارف ژرف و گسترده‌ای در زمینه خداشناسی به‌دست آورد. با عقل و استدلال عقلانی است که آدم پیروی از دین را سعادت‌بخش می‌داند.

۴- وحی

ما از وجود خدا آگاهیم و خداجویی و خداشناسی اموری فطری هستند؛ بنابراین می‌توان با تمسک به تجربه، عقل و فطرت (دل) به خداجویی دست یافت. مهم‌ترین و کامل‌ترین این راه‌ها، طریق دل است.

حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «خداوند تو قلب‌ها را با محبت خود و عقل‌ها را با معرفت خود سرشته‌ای!»

هم‌چنین در پاسخ اینکه آیا پروردگارت را می‌بینی؟ فرمود: «خدایی را که نمی‌بینیم نمی‌پرستیم.» این سخن اشاره به خدایابی از راه دل دارد.

باسم فطری بودن خداشناسی:

بر فطری بودن خداشناسی دلیل نقلی و عقلی وجود دارد.

دلیل نقلی: از آیات و روایات برمی‌آید که خداشناسی فطری است و هر کسی در فطرت خویش به خداوند شناخت و معرفت دارد. انبیای الهی آمده‌اند تا ما را به تأمل در آفاق و انفس دعوت کنند و به این شناخت فطری بازگردانند؛ یعنی نیامده‌اند بگویند خدا وجود دارد بلکه آمده‌اند بگویند شما از وجود خدا آگاهید و خداجویی و خداشناسی اموری فطری هستند و از وجود انسان انفکاک‌ناپذیرند. پس در ارتباط با گرایش‌ها و تمایلات انسانی باید گفت معرفت و محبت خداوند، آمیخته با وجود آدمی بوده و از وجود او انفکاک‌پذیر نیست.

باسم فطری بودن خداپرستی و خداجویی

خداجویی، از گرایش درونی انسان به خدا حکایت می‌کند. ممکن است این خداجویی بر اثر تعلیم و تربیت غلط و تأثیرات محیطی، کم‌فروغ گردد؛ ولی

۱- حضرت علی (ع) در پاسخ این که آیا پروردگارت را می‌بینی؟ فرمود، خدایی را که نمی‌بینیم نمی‌پرستیم. این سخن ناظر به کدام راه خدایابی است؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف) دل

ب) نظم

ج) تجربه

د) عقل

۲- در ارتباط با گرایش‌ها و تمایلات انسانی باید گفت؟ (دندان‌پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) دین‌ورزی انسان از گرایش‌هایی است که کاملاً تابع شرایط محیطی ایجاد شده و از وجود انسان انفکاک‌پذیر است.

ب) اگرچه انسان با فطرت الهی آفریده شده‌است اما این آفرینش ممکن است دگرگون شده و معرفت خدا از سرشت انسان حذف گردد.

ج) معرفت و محبت خداوند، آمیخته با وجود آدمی بوده و از وجود او انفکاک‌پذیر نیست.

د) وظیفه‌ی پیامبران این است که از طریق اثبات وجود خداوند محبت او را در انسان آمیخته گردانند تا انسان به خداوند گرایش پیدا کند.

۳- آیه‌ی شریفه‌ی ذیل به کدام راه خدایابی اشاره می‌کند؟ (پزشکی اردیبهشت ۹۷ - میان‌دوره‌ی کشوری)

هنگامی که بر گشتی سوار شوند خدا را با اخلاص می‌خوانند اما هنگامی که خدا آنان را به خشکی رساند و نجات داد، باز مشرک می‌شوند! (عنکبوت ۶۵)

الف) فطرت

ب) عقل

ج) وحی

د) طبیعت

سؤال	۱	۲	۳
پاسخ	الف	ج	الف

نابود نمی‌شود و در اوضاع و شرایطی دوباره نمودار خواهد شد. چنان‌که قرآن در این باره می‌فرماید: «فاذا ركبوا في الفلك دعوا لله مخلصين له الدين فلما نجاهم الى البر اذا هم يشركون» (هنگامی که بر کشتی سوار می‌شوند [در مشکلات و سختی]، خدا را با اخلاص می‌خوانند؛ [ولی] چون به سوی خشکی رساند و نجاتشان داد به ناگاه شرک می‌ورزند).

این آیه اشاره به راه فطرت برای خدایابی دارد.

پاسخ قرآن در آیه‌ی (تمام کسانی که در آسمان‌ها و زمین هستند از روی اطاعت و اکراه و همچنین سایه‌هایشان، هر صبح و عصر برای خدا سجده می‌کنند) تصریح می‌فرماید که تمام موجوداتی که در آسمان‌ها و زمین هستند برای خدا سجده می‌کنند و سجده کردن برای خدا نوعی خداجویی است.

در روایات آمده‌است که سجده برترین اعمال بدن است و نزدیک‌ترین حالات بنده به خداوند، حال سجده است و ناتوانی و بندگی مخلوق را به خوبی نشان می‌دهد. حقیقت و باطن سجده قرار گرفتن در مقام ذلت و مسکنت در برابر خداوند است.

پاسخ امور فطری انسان را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

الف) شناخت‌های فطری که هر انسانی بدون نیاز به آموزش از آن‌ها برخوردار است.

ب) میل‌ها و گرایش‌های فطری که مقتضای آفرینش هر فردی است.

مهم‌ترین گرایش‌های فطری، میل و محبت به خداست.

پاسخ با توجه به درسنامه، اگر نوعی شناخت خدا برای هر فردی ثابت باشد که نیازی به آموزش و فراگیری ندارد، می‌توان آن را «خداشناسی فطری» نامید.

پاسخ انسان‌ها به گونه‌ای آفریده شده‌اند که خداطلب هستند. گرایش درونی انسان به خدا اساس برهان فطرت در اثبات خداوند است.

پاسخ با عقل و استدلال عقلانی است که آدم پیروی از دین را سعادت‌بخش می‌داند.

۴- حقیقت و باطن سجده چیست؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف) قرار گرفتن در مقام ذلت و مسکنت در برابر خداوند

ب) چشم فرو بستن از غیر خداوند

ج) قرار گرفتن در صراط مستقیم انسانیت

د) ترجمان مشاهدات قلبی و کشفیات شهودی

۵- مهم‌ترین گرایش‌های فطری..... (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف) خداشناسی

ب) میل و محبت به خدا

ج) دانش و توانش

د) توانایی انسان در علم، عمل و اخلاق

۶- خداشناسی فطری یعنی آن نوع شناختی که..... (دندان‌پزشکی آبان ۱۴۰۰ - میان‌دوره کشوری)

الف) نیازی به تذکر ندارد.

ب) نیاز به آموزش ندارد.

ج) انسان از آن غافل نمی‌شود.

د) هیچ‌وقت فراموش نمی‌شود.

۷- کدام گزینه اساس «برهان فطرت» در اثبات خداوند است؟ (پزشکی قطبی)

الف) گرایش درونی انسان به خدا

ب) علم حصولی به خداوند

ج) امتناع دور و تسلسل

د) فهم ادله وجود خدا با عقل

۸- فهم سعادت‌بخش بودن تبعیت از دین توسط چه چیزی فهمیده می‌شود؟ (پزشکی قطبی)

الف) عقل و استدلال عقلانی

ب) تجربه و علم تجربی

ج) وحی و علوم دینی

د) کشف و علوم شهودی

سؤال	۴	۵	۶	۷	۸
پاسخ	الف	ب	ب	الف	الف

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
برهان علی	۵	مهم

تعریف علت و معلول

موجودی که با وجود آن تحقق موجود دیگر ضرورت پیدا می‌کند علت تامه بوده (در این جا علت به گونه‌ای است که برای تحقق وجود معلول کافی است) و در غیر این صورت علت ناقصه است.

فیلسوفان علت را بر چهار قسم می‌دانند:

۱- علت فاعلی: معلول از آن پدید می‌آید.

۲- علت غایی: انگیزه‌ی فاعل برای انجام کار است.

۳- علت صوری: صورت و فعلیتی است که در ماده پدید می‌آید و منشأ آثار جدیدی در آن می‌گردد. مانند صورت نباتی.

۴- علت مادی: زمینه‌ی پیدایش معلول بوده و در ضمن آن باقی می‌ماند. مانند عناصر تشکیل دهنده‌ی گیاه.

اصل علیت

اصل علیت یعنی: هر معلولی نیازمند علت است. بنابراین می‌توان گفت:

مقدمه‌ی ۱: جهان معلول است.

مقدمه‌ی ۲: هر معلولی نیازمند علت است.

نتیجه: جهان نیازمند علتی است که آن علت خداست یا در نهایت به خدا می‌رسد؛ از این رو، خدا وجود دارد.

اثبات معلولیت عالم

اگر به موجودات جهان نگاه کنیم، همه‌ی آن‌ها حداقل دارای یکی از صفات ناقص (تغییر و تحول / حرکت و سکون / مکان و زمان / مثل و مانندداشتن / زاییدن و زاییده‌شدن / افول و زوال) هستند و در نتیجه معلول (ممکن) هستند. ولی خداوند هیچ یک از صفات لازمه‌ی معلولیت را دارا نیست پس علت (واجب) است. جهان این صفات را دارد؛ بنابراین معلول است و هر معلولی، به علتی نیاز دارد.

پاسخ امتناع دور و تسلسل در علل

تسلسل: یعنی ادامه‌داشتن علت و معلول تا بی‌نهایت. اگر سلسله‌ای از علل و معلولات را فرض کنیم که هر یک از علت‌ها، معلول علت دیگری است، سلسله‌ای از تعلقات و وابستگی‌ها خواهیم داشت و بدیهی است که وجود وابسته، بدون وجود مستقل که ظرف وابستگی آن است، تحقق نخواهد یافت. پس ناگزیر باید ورای این سلسله وابستگی‌ها و تعلقات، وجود مستقلی باشد که همگی آن‌ها در پرتو آن تحقق یابند؛ زیرا مجموع بی‌نهایت محتاج و وابسته، هرگز غیرمحتاج و مستقل و غنی نخواهد شد؛ هم‌چنان که مجموع بی‌نهایت صفر، عدد صحیح نخواهد شد.

۱- این نکته که «مجموعه‌های نامتناهی از اعضای

محتاج و نیازمند وابسته، هرگز غیرمحتاج و مستقل و غنی

نخواهد شد.» (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

بنابراین برای امتناع تسلسل بوده و عمدتاً در

برهان علی مطرح می‌گردد.

بنابراین برای امتناع دور است و در برهان نظم

مطرح می‌گردد.

مربوط به امتناع دور و تسلسل است و در

برهان نظم و برهان علی مطرح می‌گردد.

مربوط به امتناع تسلسل است و در برهان

فطرت مطرح می‌گردد.

سؤال	۱		
پاسخ	الف		

دور؛ به معنای این است که علت وجودی موجود، خود او باشد یعنی وجود موجود بر خود متوقف باشد و این امر مستلزم آن است که موجود بر خود مقدم باشد که می شود اجتماع متناقضین! یعنی موجود چون علت خود است، باید سابق بر خود باشد و چون معلول است، باید سابق بر خود نباشد، بلکه متأخر از خود باشد. اجتماع تناقض هم محال است. در واقع اجتماع متناقضین به این معناست که علت و معلول در یک شیء جمع شوند.

توجه کن هم در تسلسل و هم در دور رابطه علت و معلولی وجود دارد اما روابطشان غلط بوده و با برهان علیت باطل می شوند!

همانطور که گفته شد، این نکته که «مجموعه های نامتناهی از اعضای محتاج و نیازمند وابسته، هرگز غیرمحتاج و مستقل و غنی نخواهد شد» مبنایی برای امتناع تسلسل بوده و عمدتاً در برهان علی مطرح می گردد.

پاسخ برهان امکان و وجوب

۱- هر چیزی یا ممکن الوجود است (نه وجودش ضروری است و نه عدم وجودش یعنی ممکن است موجود باشد و ممکن است موجود نباشد)، یا واجب الوجود است (وجود برای آن ضروری است و محال است که معدوم باشد) و یا ممتنع الوجود است (وجود برایش ضروری نیست بلکه عدم برایش ضرورت دارد. وجود داشتن آن محال است).

۲- هر ممکن الوجودی نیازمند علت است.

۳- تسلسل علل محال است. سلسله علل باید منتهی به موجودی شود که خودش معلول نباشد و به اصطلاح تسلسل علل تا بی نهایت محال است. با توجه به این سه مقدمه، هر موجودی یا واجب الوجود است یا ممکن الوجود. اگر واجب الوجود باشد مطلوب حاصل می شود. اگر ممکن الوجود باشد، نیازمند علت است. این علت اگر واجب الوجود باشد، مطلوب حاصل می شود و اگر نباشد، چون دور و تسلسل محال است، سرانجام این رشته به واجب الوجود می رسد.

با توجه به این توضیحات در برهان امکان و وجوب، با رسیدن از وجود پدیده ها به وجود واجب، وجود خداوند استدلال می شود.

پاسخ مطابق اصل علیت، هر موجود ممکنی نیازمند علت است. موجود ممکن موجودی است که وجودش به موجود دیگری (یعنی علت) وابسته است. ممکن یعنی وجودش ضرورت ندارد اما علت موجود ممکن، وجودش ضرورت دارد. و به دلیل این ضعف وجودی است که معلول همواره محتاج علت است.

۲- در برهان امکان و وجوب چگونه بر وجود

خداوند استدلال می شود؟ (دندان پزشکی اسفند ۹۹)

از وجود پدیده ها به وجوب معلول ها

از وجود پدیده ها به وجود واجب

از وجود ممکن ها به وجوب علت ها

از وجود پدیده ها به وجود ممکن

۳- این استدلال که: «ملاک و معیار نیازمندی

یک موجود به موجود دیگر فقر وجودی اوست».

اشاره به کدام برهان دارد؟ (دندان پزشکی آبان

۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

برهان تمنع

برهان فطرت

برهان علیت

برهان نظم

سوال	۲	۳	
پاسخ	ب	ج	

اصل علیّت به‌طور مطلق نیست بلکه فقط موجودات وابسته نیازمند علّت هستند که اشتباه فیلسوفان غربی در اصل علیّت خدا همین است، چون خداوند وابسته نیست و در واقع وجود برایش ضرورت دارد، به علّت نیازی ندارد.

این استدلال که: «ملاک و معیار نیازمندی یک موجود به موجود دیگر فقر وجودی اوست»، اشاره به برهان علیّت دارد.

پاسخ از آن‌جا که ملاک احتیاج معلول به علّت، ضعف وجودی اوست، هر موجود فقیر و وضعیفی نیازمند علّت است. ضعف مرتبه‌ی وجودی آثار و نشانه‌هایی دارد که به‌وسیله‌ی آن می‌توان معلولیت موجود را شناخت. از جمله‌ی آن‌ها، محدودیت زمانی و مکانی، محدودیت آثار، وابستگی به غیر، تغییرپذیری و فناپذیری است.

موجودی که تغییر می‌پذیرد، بی‌گمان فقر وجودی دارد، در نتیجه معلول است؛ چراکه تغییر، علامت فقدان و کمبود است.

موجودی که محدودیت مکان و زمان دارد، حتماً فقر وجودی دارد و در نتیجه معلول است زیرا یا سابقه‌ی نیستی دارد یا لاحق‌ه‌ی نیستی.

بنابراین سابقه یا لاحق‌ه نیستی، از نشانه‌های معلولیت است.

پاسخ در برهان علیّی ابتدا، مطرح می‌شود که هر معلولی نیازمند علّی است؛ سپس ثابت می‌کنیم که عالم نیز معلول است؛ بنابراین به علّت نیاز دارد. با توجه به امتناع دور و تسلسل، نمی‌توان فرض کرد که جهان، خود، علت خود است، بلکه محتاج علتی خارج از خود است که او خدا است. به این ترتیب با استفاده از برهان علیّی، وجود خدا اثبات می‌شود.

پاسخ برهان علیّی بیان می‌کند جهان معلول است و هر معلولی نیازمند علّت است؛ بنابراین، جهان نیازمند علّی است که آن علّت یا خداست و یا در نهایت به خدا می‌رسد؛ از این‌رو خدا وجود دارد. با توجه به متن درسنامه و این توضیح، مفاد برهان علیّت این است که هر معلولی علتی دارد.

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار پایین، علت مادی، زمینه‌ی پیدایش معلول است و در ضمن آن باقی می‌ماند.

۴- سابقه یا لاحق‌ه‌ی نیستی، از نشانه‌های

کدام گزینه است؟ (پزشکی اسفندر ۹۹)

الف علت ناقصه

ب علت تامه

ج قدیم‌بودن

د معلولیت

۵- در «برهان علیّی» که برای اثبات وجود

خداوند ارائه گردیده‌است کدام‌یک به ترتیب مطرح است؟ (پزشکی قطبی)

الف این که هر معلولی نیازمند علت است-

اثبات معلول بودن عالم- امتناع دور و تسلسل

ب این که هر موجودی علت دارد- اثبات

معلولیت عالم- وجود نظم و هماهنگی در عالم

ج این که در عالم نظم وجود دارد- نظم نشانه‌ی

فقر و نیازمندی موجودات است- امتناع تسلسل

د انسان فطرت الهی دارد- فطرت الهی معلول

است- امتناع دور و تسلسل

۶- مفاد برهان علیّت چیست؟ (پزشکی فررار ۱۴۰۰)

- میان‌دوره‌ی کشوری

الف هر معلولی علتی دارد.

ب هر موجودی علتی دارد.

ج هر علتی، معلول علتی دیگر است.

د هر معلولی، علت معلول دیگری است.

۷- مقصود از علت مادی چیست؟ (دندان‌پزشکی

و پزشکی قطبی)

الف زمینه‌ی پیدایش معلول است و در ضمن آن

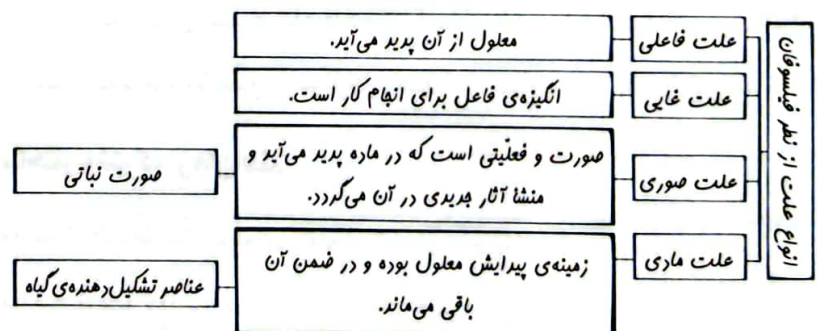
باقی می‌ماند.

ب انگیزه ایجاد معلول در وجود فاعل است.

ج فعالیتی است که در ماده پدید می‌آید و

منشاء آثار جدید می‌گردد.

د سبب پیدایش معلول و هستی‌بخشی به آن است.

سوال	۴	۵	۶	۷
پاسخ	د	الف	الف	الف

پاسخ موجودی که با وجود آن تحقق موجود دیگر ضرورت پیدا می کند علت تامه بوده (در این جا علت به گونه ای است که برای تحقق وجود معلول کافی است.) و در غیر این صورت علت ناقصه است.

پاسخ این که علت وجودی موجود نمی تواند بر خودش متوقف شود، در رد دور کاربرد دارد. بقیه گزینه ها در رد تسلسل درست هستند.

پاسخ این که هر موجود ممکن الوجودی نیازمند علت است، قضیه ای عقلی و بدیهی است.

پاسخ با توجه به متن درسنامه و پاسخ سؤال ۵، در برهان علی از طریق اثبات معلولیت عالم به نتیجه می رسیم.

۸- علتی که با وجود آن تحقق و وجود موجود دیگر ضرورت می یابد، چه نوع علتی است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

- الف) علت غایی
ب) علت تامه
ج) علت ناقصه
د) علت مادی

۹- کدام گزینه در رد تسلسل مقبول نیست؟ (پزشکی قطبی)

- الف) مجموع بی نهایت محتاج و وابسته هرگز مستقل و غنی نخواهد شد.
ب) علت وجودی موجود نمی تواند بر خودش متوقف شود.
ج) مجموع بی نهایت صفر عدد صحیح نخواهد شد.
د) وجود وابسته بدون مستقل و غنی که صرفاً وابستگی است تحقیق نمی یابد.

۱۰- این عبارت که «هر موجود ممکن الوجودی نیازمند علت است» چگونه قضیه ای است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

- الف) عقلی - نظری
ب) تجربی - بدیهی
ج) عقلی - بدیهی
د) تجربی - اکتسابی

۱۱- در برهان علی از چه طریق به نتیجه می رسیم؟ (دندان پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

- الف) اثبات وجود عالم
ب) اثبات وجود خدا
ج) اثبات معلولیت عالم
د) اثبات علت خدا

نام مبدا	تعداد سؤالات در آزمون های دو سال اخیر	ملاحظات
برهان نظم	.	غیر مهم

برهان نظم رایج ترین برهان بر وجود خداست که قدمتی به بلندای عمر انسان دارد و انبیا بر آن تأکید کرده اند. تفکر در ساختار منظم و پیچیده موجودات جهان، موجب می شود تا انسان به ناظم حکیم و علیم اذعان کند.

ساختار مشترک برهان نظم

مقدمه ۱: عالم طبیعت، پدیده ای منظم است یا در عالم، پدیده های منظم وجود دارد.
مقدمه ۲: هر نظامی بر اساس بدهت عقلی، از ناظمی حکیم و باشعور ناشی می شود که از روی علم و آگاهی، اجزای پدیده منظم را با هماهنگی و آرایش

سؤال	۸	۹	۱۰	۱۱
پاسخ	ب	ب	ج	ج

خاصی و برای وصول به هدف مشخصی کنار هم نهاده است. بنابراین عالم طبیعت بر اثر طرح و تدبیر ناظم باشعوری پدید آمده است.

تقریرهای مختلف برهان نظم

برهان نظم را می توان به سه صورت مطرح ساخت: برهان هدفمندی، برهان نظم از موارد جزئی، برهان هماهنگی در کل عالم.

باسم تقریر هدفمندی

در این برهان بر هدفمندی موجودات منظم تأکید شده است. پدیده های منظم همواره به سوی غایتی در حرکتند و موجودی عالم و هوشمند آن ها را به این راه راهنمایی کرده است. هدفمندی آفرینش نشانه ای حکمت خداوند است.

قرآن کریم می فرماید: «او کسی است که از آسمان آبی فرو فرستاد پس به وسیله آن هر گونه گیاهی را بر آوردیم و از آن جوانه ای سبز خارج ساختیم و از شکوفه ای درخت خرما خوشه هایی است نزدیک به هم...»

برهان نظم از موارد جزئی

از موارد جزئی نظم به یک ناظم حکیم پی می بریم. زمانی که به موجودات می نگریم سازماندهی حساب شده ای را حس می کنیم و این نظم خود به خود اتفاق نمی افتد. و رای چنین موجودات منظمی، ناظم حکیم و علیمی وجود دارد که از سر حکمت و آگاهی آن ها را پدید آورده است.

آیه ی مرتبط: «به راستی در آسمان و زمین برای مؤمنان نشانه هایی است.»

با توجه به این توضیحات، از بین گزینه ها، برهان نظم مبتنی بر تقریر هدفمندی است.

باسم تقریر هماهنگی در کل عالم

این تقریر به هماهنگی و نظم در کل عالم تأکید دارد تا ناظم حکیمی برای کل عالم اثبات کند. این گونه هماهنگی را می توان از ارتباط و سازگاری اجزای عالم با همدیگر به اثبات رساند.

امام علی (ع) می فرماید: «پس خداوند آفرینش را آغاز کرد و اجزای مخالف را با هم سازوار ساخت.»

امام صادق (ع) (خطاب به مفضل) می فرماید: «...جهان هستی با اندازه گیری دقیق و حکیمانه و نظم و تناسب و هماهنگی آفریده شده است...»

قرآن کریم می فرماید: «لوکان فیهما آله الا الله لفسدتا» (اگر در آسمان و

۱- کدام یک از براهین زیر مبتنی بر تقریر

هدفمندی است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف برهان نظم

ب برهان صدیقین

ج برهان علی

د برهان فطرت

۲- آیه شریفه «لوکان فیهما آله الا الله لفسدتا»

اگر در آسمان و زمین خدایانی جز الله وجود داشت، تباه

می شدند.» بر کدام یک از براهین اثبات وجود خداوند

دلالت می کند؟ (پزشکی قطبی)

الف برهان نظم

ب برهان علی

ج برهان فطرت

د برهان دور

سؤال	۱	۲	
پاسخ	الف	الف	

زمین خدایانی جز الله وجود داشت، تباه می شدند؛ بنابراین، این آیه به برهان نظم در اثبات وجود خدا دلالت دارد.

پاسخ برهان نظم یک برهان عقلی است و با مقدمه‌ی تجربی که پدیده‌های منظم همواره به سوی غایتی در حرکت‌اند، بیان شده‌است پس برهان نظم استدلالی حسی و عقلی است.

این نکته رو هم بدون که: این اشکال که «برهان نظم به جای اثبات خدا، به اثبات ناظم می‌پردازد.» توسط اصل «محال‌بودن تسلسل» برطرف می‌شود.

۳- برهان نظم جزء کدام یک از اقسام

استدلال است؟ (پزشکی قطبی)

الف صرفاً عقلی

ب فقط تجربی

ج عقلی و وجدانی

د حسی و عقلی

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
امکان شناخت صفات خدا	۲	مهم

درباره امکان شناخت صفات خدا سه دیدگاه وجود دارد:

دیدگاه اهل تعطیل

طرفداران نظریه‌ی تعطیل برآنند که عقل آدمی راهی به شناخت اوصاف الهی ندارد و می‌گویند ذهن انسان نسبت به خدا تعطیل است. آن‌ها معتقدند ما حق نداریم که صفات و مفاهیمی را که از مخلوقات گرفته‌ایم به خدا نسبت دهیم. این دیدگاه به معطل ماندن توانایی عقل، حکم می‌کند. امروزه مسلک اهل تعطیل، «لادری‌گری» خوانده می‌شود. نگاه پوزیتیویست‌ها و حس‌گرایان به عالم، به دیدگاه اهل تعطیل در مورد امکان شناخت صفات خدا ختم می‌شود.

دیدگاه اهل تشبیه

اهل تشبیه خدا را به انسان تشبیه می‌کند و می‌گوید صفات خدا مثل صفات انسان‌ها است و از نظر معنا تفاوتی ندارد؛ همین‌طور برای خدا اعضا و جوارح جسمانی در نظر می‌گیرد.

دیدگاه اثبات بلا تشبیه

مطابق نظریه‌ی تجرید (اثبات بلا تشبیه) معانی اوصاف خدا با اوصاف موجودات تفاوت دارد اما این به معنی فهم‌ناپذیری اوصاف خدا نیست. این نظریه با الهام از مضامین قرآنی و روایی، تحلیلی از معنای صفات الهی ارائه می‌دهد که از یک‌سو تعالی خدا را از نقایص مخلوق حفظ کند و از سوی دیگر، اوصاف آن را شناخت‌پذیر کند؛ ولی نمی‌تواند به کنه (گوهر و پایان) صفات، راه پیدا کند.

سؤال	۳			
پاسخ	د			

۱- کدام گزینه درباره‌ی شناخت صفات الهی

صحیح است؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) صفات الهی همانند صفات انسان قابل درک و شناسایی است.

ب) صفات الهی به هیچ وجه قابل شناسایی برای انسان نیست.

ج) صفات الهی تنها برای برخی از انسان‌ها قابل شناسایی است.

د) عقل انسان می‌تواند اوصاف خدا را بازشناسد ولی نمی‌تواند به کنه آن صفات راه یابد.

۲- کدام آیه، از جمله آیاتی است که اهل

تشبیه، برای اثبات رأی و نظر خود، بدان استناد می‌کنند؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف) سبحانه و تعالی عما یصفون

ب) لیس کمثله شیء

ج) جاء ربک

د) لا تدرکه الابصار و هو یدرک الابصار

۳- این دیدگاه که «انسان با عقل خود

می‌تواند معنای صفات خداوند را بفهمد ولی به کنه صفات راه ندارد»، مربوط به کدام مسلک

است؟ (پزشکی آبان ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

الف) اثبات بالاتشبه

ب) اهل تشبیه

ج) اهل تنزیل

د) اهل تعطیل

۴- در برخورد با آیاتی که برای خدا مکان یا زمان

یا عضو بیان می‌کنند، چه باید کرد؟ (دندان پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف) رجوع به آیات متشابه

ب) رجوع به آیات محکم

ج) رد آیات به روایات

د) نسخ آیات با روایات

پاسخ دیدگاه صحیح درباره امکان شناخت صفات خدا، دیدگاه اثبات بالاتشبه است و در تأیید آن می‌توان دلایل نقلی زیر را بیان کرد:

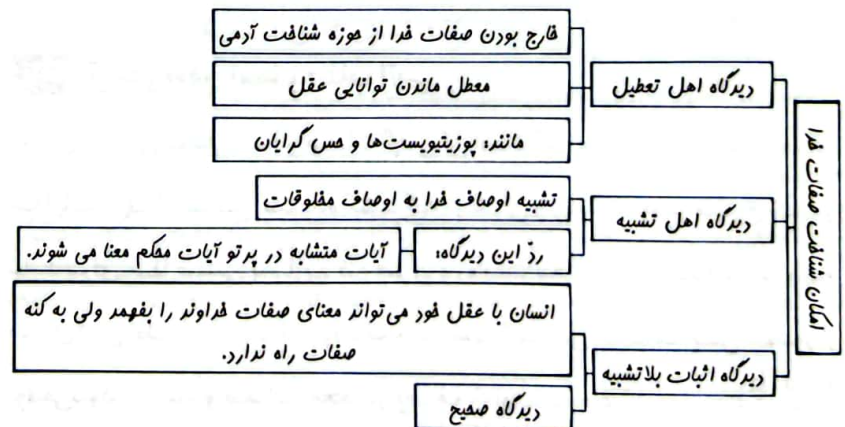
قرآن مجید از یک سو، انسان‌ها را به تعقل و تدبر در آیات الهی دعوت می‌کند و از سوی دیگر در آیات متعددی، صفات الهی را بیان می‌دارد. اگر صفات الهی قابل فهم نبودند، چنین دعوتی لغو می‌گردید. چون خداوند حکیم خود را به این اوصاف توصیف کرده است، معنایی دارند که انسان به قدر توان خویش قادر به فهم و درکشان است. خدا انسان را به عبادت فرا می‌خواند: «من جن و انس را نیافریدم، مگر برای این که عبادتم کنند.» و عبادت، مستلزم معرفت و شناخت معبود است. البته به قدری که در توان انسان است. عبادت، بدون شناخت معبود ارزشی ندارد.

بنابراین می‌توان گفت عقل انسان می‌تواند اوصاف خدا را بازشناسد و علاوه بر آن به بررسی و تحلیل آن نیز پردازد؛ اما این به آن معنا نیست که به کنه صفات راه یابد. می‌توان گفت که انسان صفات خدا را به گونه‌ی محدود می‌شناسد.

پاسخ برخی از اهل تشبیه به آیات متشابه قرآن مانند «یدالله فوق ایدیهیم» و «جاء ربک» تمسک می‌کنند و معتقدند که باید به معانی ظاهری این آیات ایمان آورد؛ اما در پاسخ این گروه باید گفت که برای رفع شبهه‌ی جسم‌انگاری و توصیف انسان‌وار از خداوند باید آیات متشابه قرآن را به آیات محکم نظیر «لیس کمثله شیء» و «لا تدرکه الابصار» برگردانیم. آیات محکم، آیاتی است که در معنا و مقصود، مورد شک و تردید نیستند.

همانطور که گفته شد از جمله آیاتی که اهل تشبیه، برای اثبات رأی و نظر خود، بدان استناد می‌کنند، آیه‌ی «جاء ربک» می‌باشد.

پاسخ مطابق متن درسنامه و نمودار پایین، این دیدگاه که «انسان با عقل خود می‌تواند معنای صفات خداوند را بفهمد ولی به کنه صفات راه ندارد»، مربوط به مسلک اثبات بالاتشبه است.

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۲، در برخورد با آیاتی که برای خدا مکان یا زمان یا عضو بیان می‌کنند، باید به آیات محکم نظیر «لیس کمثله شیء» و «لا تدرکه الابصار» رجوع کنیم.

سؤال	۱	۲	۳	۴
پاسخ	د	ج	الف	ب

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار سؤال ۳، این که اوصاف خداوند خارج از حوزه شناخت آدمی است، مربوط به نظریه‌ی تعطیل درباره‌ی صفات الهی است.

- ۵- کدام گزینه مربوط به نظریه‌ی تعطیل درباره‌ی صفات الهی است؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)
- الف** اوصاف خداوند خارج از حوزه شناخت آدمی است.
- ب** صفات الهی و انسان با یکدیگر تفاوتی ندارند.
- ج** انسان می‌تواند صفات خدا را به گونه‌ای محدود بشناسد.
- د** صفات الهی در اصل مفهوم با صفات انسانی تفاوتی ندارند.

ملاحظات	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	نام مبدا
مهم	.	راه‌های شناخت صفات خدا

چهار راه برای شناخت صفات خدا وجود دارد:

- ۱- راه عقلی ☞ عقل، وجود موجودی غنی بالذات را اثبات می‌کند.
 - ۲- سیر در آفاق و انفس ☞ تفاوت این راه با روش عقلی این است که در روش اول همه مقدمات عقلی‌اند ولی در راه دوم برخی از مقدمات از مشاهده‌ی جهان منظم به‌دست می‌آیند.
 - ۳- کشف و شهود ☞ انسان بر اثر تکامل روحی و کسب فضایل معنوی به جایی می‌رسد که می‌تواند بسیاری از حقایق، از جمله صفات جمال و جلال الهی را از طریق مشاهده‌ی قلبی درک کند.
 - ۴- قرآن و روایات
- از آن جا که علم و دانش ما، بلکه تمام هستی ما محدود است هرگز نمی‌توانیم به حقیقت ذات خداوند که نامحدود است برسیم، چرا که آگاهی از ذات چیزی به معنی احاطه بر او است. چگونه موجود محدود، می‌تواند احاطه به ذات نامحدودی پیدا کند؟ خداوند خود را به صفاتی متصف کرده که به‌دلیل شباهت و اشتراک با برخی صفات انسان، تا حدودی برای ما قابل درک باشند.

پاسخ توقیفی بودن اسما و صفات الهی

معنای توقیفی بودن اسما و صفات الهی آن است که مسلمانان در مقام وصف خدا باید تنها از صفاتی استفاده کنند که در قرآن و روایات معتبر مطرح شده و نباید برای خدا صفتی بسازیم که قرآن و روایات به او نسبت نداده‌اند. در واقع مبنای این نظر آن است که وصف خدا، منوط به اذن خداست. پس منظور از توقیفی بودن اسما و صفات، انحصار وصف خداوند با صفات مطروحه در آیات و روایات است.

- ۱- منظور از توقیفی بودن اسما و صفات نزد برخی متکلمان اسلامی چیست؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)
- الف** وابستگی شناخت صفات خداوند به عقل
- ب** وابستگی شناخت صفات خداوند به شهود
- ج** انحصار کشف صفات خداوند با مطالعه در آفاق
- د** انحصار وصف خداوند با صفات مطروحه در آیات و روایات

سؤال	۵	۱		
پاسخ	الف	د		

۲- شناخت صفات جمال و جلال خداوند در پرتو عبادت خالصانه و استکمال روحی ناظر به راه کشف و شهود باطنی از راه‌های خداشناسی است؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

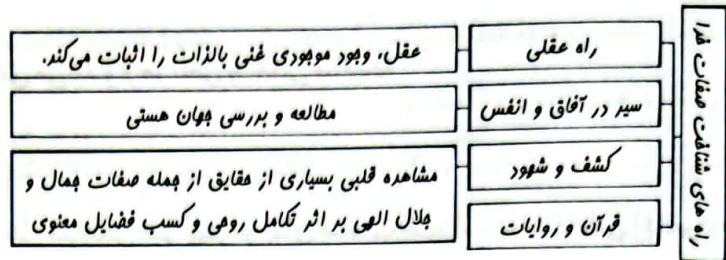
الف) عقل

ب) فطرت

ج) مطالعه‌ی جهان طبیعت

د) کشف و شهود باطنی

پاسخ شناخت صفات جمال و جلال خداوند در پرتو عبادت خالصانه و استکمال روحی ناظر به راه کشف و شهود باطنی از راه‌های خداشناسی است.

نام مبدا	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملفوظات
انواع صفات خدا	۱۲	فیلی موم

صفات ثبوتی و سلبی

صفات الهی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱- صفات ثبوتی (جمالیه) ☞ بیانگر کمالات خداوند هستند و نبود آن‌ها نقص محسوب می‌شود؛ مثل علم، قدرت، حیات و...

۲- صفات سلبی ☞ نقص و کاستی را از خدا نفی می‌کند.

صفات ثبوتی خود به دو صورت وجود دارند:

صفات ذاتی ☞ از ذات خدا سرچشمه می‌گیرند و برای توضیحشان نیاز به تصور موجودات نیست؛ مثل: علم، قدرت، حیات

صفات فعلی ☞ صفاتی که از ارتباط ذات الهی با مخلوقات انتزاع می‌شود؛ مثل خالقیت (نیاز به مخلوق)، رازقیت.

علم الهی

خدا هم به ذات خود، عالم است و هم به موجودات و مخلوقات پیش از آفرینش و هم پس از آفرینش آن‌ها. بینایی و شنوایی (یا سمیع و بصیربودن) خداوند به علم او برمی‌گردد. خدا به موجودات علم حضوری دارد.

قدرت الهی

از نظر متکلمان، قدرت، انجام یا ترک اختیاری فعل است. به‌طور کلی قدرت خداوند به اموری تعلق می‌گیرد که امکان تحقق دارند، پس امور محال، متعلق قدرت نیستند؛ مثل قراردادن همه‌ی دنیا در یک تخم‌مرغ!

حیات الهی

نشانه‌های حیات در گونه‌های موجودات طبیعی را می‌توان «فعالیت» و «عالم‌بودن» دانست. هنگامی که می‌گوییم خدا حی است، یعنی موجودی است که هم قدرت انجام فعل را دارد و هم به ذات خود و موجودات دیگر که مخلوق اویند، عالم است.

اراده الهی

اراده‌ی خداوند متناسب با ذات اوست. اراده الهی را می‌توان به دو صورت در نظر گرفت:

اراده‌ی تکوینی ☞ از رابطه‌ی خاص خدا با مخلوقات سرچشمه می‌گیرد و چون

خدا امری را اراده کند بالضروره تحقق می‌یابد.

سؤال	۲
پاسخ	د

اراده‌ی تشریفی ☞ از رابطه‌ی خاص خدا با برخی افعال اختیاری انسان سرچشمه می‌گیرد که امکان تخلف وجود دارد.

حکمت

همه افعال خداوند به نیکوترین و کامل‌ترین شکل ممکن تحقق می‌یابد و از هر نقص و کاستی مبرا است.

عدل

عدل از صفات ثبوتی فعلی خداوند است. مقصود از عدل قراردادن هر چیز در جای مناسب خود است. امام علی (ع) می‌فرماید: «عدالت، هر چیز را در جای خود می‌نشانند.»

پاسخ حکمت به دو معنا به کار می‌رود:

معنای نخست حکمت آن است که افعال فاعل در نهایت اتقان و استواری و کمال باشد و هیچ نقص و کاستی به فعل او راه نیابد. این معنای حکمت از صفات ثبوتی فعلی است، نه ذاتی. برای این معنای حکمت دلایلی وجود دارد:

۱. مطالعه نظم و اسرار خلقت: هنگامی که ما در جهان خلقت و اسرار آن دقیق می‌شویم، به روشنی در می‌یابیم که این نظام به بهترین صورت ممکن و به نحوی شایسته تحقق یافته‌است.

۲. تناسب اثر با مؤثر: اثر هر فاعلی، با مؤثر خویش باید متناسب باشد. از این‌رو خداوند که کمال مطلق و پیراسته از هر عیب و نقص است، باید افعال و آثارش به بهترین شکل ممکن و در نهایت استواری باشد. یعنی بهتر از این نظام کنونی خلقت امکان تحقق نداشت.

۳. نبودن علتی بر نالاستواری: علت‌های نالاستواری و نقص یک فعل، معمولاً جهل و نادانی و یا عجز و ناتوانی و عدم خیرخواهی فاعل است و هیچ‌یک از این علت‌ها در خدا وجود ندارد. چون خدا عالم، قادر مطلق و خیر محض است و در نتیجه او حکیم است.

ثمره‌ی پذیرش این معنای حکمت، آن است که نظام هستی بهترین نظام ممکن، یعنی نظام احسن است.

پاسخ معنای دیگر حکمت، قبیح و بیهوده نبودن فعل فاعل است؛ یعنی خدا کار قبیح و زشت و لغو عبث و بیهوده انجام نمی‌دهد. صفت حکمت به این معنا، یک صفت سلبی است.

دلیل اثبات آن، چنین است: ایجاد افعال قبیح و یا لغو و بیهوده، ناشی از جهل یا ناتوانی فاعل و یا نیازمندی او است. چون خداوند از همه‌ی این نقص‌ها پیراسته است، هیچ‌گاه عمل زشت و بیهوده انجام نمی‌دهد. در نتیجه، افعال او حکیمانه است.

❶ ۱- نظام موجود، بهترین نظام ممکن، یعنی نظام

احسن است. این نگاه ثمره پذیرش کدام صفت برای خداوند است؟ (دندان پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف قدرت مطلق

ب علم مطلق

ج حکمت

د رحمت

❷ ۲- کدام صفت خداوند اقتضا می‌کند که

هم پیامبرانی برای هدایت انسان‌ها برگزیند و هم عالم دیگری برای کیفر و پاداش بندگان برپا کند؟ (پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف حکمت

ب عدل

ج ربوبیت

د الوهیت

سؤال	۱	۲
پاسخ	ج	الف

مطابق حکمت الهی، خدا رسولانی را برای هدایت انسان‌ها می‌فرستد. خداوند، انسان را برای هدفی آفریده‌است و چون انسان به تنهایی نمی‌تواند به این هدف برسد، حکمت خدا اقتضا می‌کند که پیامبرانی مبعوث شوند تا انسان در پرتو تربیت و تعلیم آنان به کمال واقعی خویش برسد.

هم‌چنین به‌دلیل حکمت خدا، مرگ پایان زندگی نیست؛ زیرا انسان، ظرفیت جاودانه‌زیستن را دارد.

با توجه به این توضیحات، حکمت خداوند اقتضا می‌کند که هم پیامبرانی برای هدایت انسان‌ها برگزیند و هم عالم دیگری برای کیفر و پاداش بندگان برپا کند.

این نکته رو هم بدون که: عالم ماده بر اساس علم مطلق حضرت حق بنا شده و به این شکل که خداوند هیچ چیزی رو بی‌هوده نیافریده و ناشی از حکمت و عقل مطلق اوست.

پاسخ اقسام عدل الهی عبارتند از:

۱. عدل تکوینی: معنای عدل در نظام تکوین یا جهان خلقت آن است که خدا در چنین نظامی به هر موجودی به اندازه‌ی شایستگی و قابلیت او نعمت داده‌است. در روایات نیز آمده‌است که جهان بر عدالت استوار شده‌است که این معنا به عدالت تکوینی اشاره دارد.

۲. عدل تشریعی: عدل تشریعی به این معناست که تکالیفی که خدا به‌وسیله‌ی پیامبران بر مردم نازل کرده‌است، بر پایه‌ی عدل و دادگری است؛ یعنی اولاً همه‌ی احکام لازم برای سعادت انسان را فروفرستاده‌است و ثانیاً هیچ انسانی را بیش از توان و ظرفیتش مکلف نساخته‌است. به بیانی دیگر خدا به هر انسانی با توجه به توانایی‌هایش تکلیف می‌دهد و اهمال (فرو گذاشتن چیزی به خود) نمی‌ورزد.

۳. عدل جزایی: خدا در روز قیامت میان افراد به عدل داوری می‌کند و جزای هر انسانی را متناسب با اعمالش می‌دهد.

بنابراین گزاره‌ی خداوند همه احکام لازم برای سعادت بشر را فروفرستاده‌است، بیانگر عدل تشریعی است.

این نکته رو هم بدون که: میانجی‌بودن فرشتگان در نزول وحی، به رسالت تشریعی آن‌ها باز می‌گردد.

سؤال ۳- کدام گزاره بیانگر عدل تشریعی است؟ (پزشکی)

شهریور ۱۴۰۰

الف خداوند افرادی را که به آن‌ها تکلیف ابلاغ نشده، مجازات نمی‌کند.

ب خداوند همه احکام لازم برای سعادت بشر را فروفرستاده‌است.

ج خداوند هیچ کس را به تکالیفی که حکمتش را نمی‌داند، مکلف نمی‌سازد.

د الف و ب

سؤال	۳			
پاسخ	ب			

پاسخ امور محال یا ممتنع را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

۱- محال ذاتی: امری است که در ذات خویش محال و ناشدنی است.

۲- محال وقوعی: امری است که با نظر به ذات آن محال نیست ولی وقوع آن مستلزم

محال ذاتی است مانند وجود معلول بدون علت که محال وقوعی است، زیرا تحقق آن

مستلزم تناقض خواهد بود. محال ذاتی و محال وقوعی را «محال عقلی» نیز می‌گویند.

۳- محال عادی: امری است که وقوع آن با نظر به قوانین شناخته‌شده‌ی طبیعت ناممکن

است، لیکن تحقق آن نه ذاتاً ممتنع است و نه مستلزم محال ذاتی است.

قدرت الهی از صفات ثبوتی ذاتی خداوند است و قادر کسی است که کار خود

را با اختیار و اراده انجام دهد؛ مثلاً آتش قدرتی از خود ندارد زیرا برای سوزاندن

فاقد اراده است. قدرت خداوند به محال‌های عادی تعلق می‌گیرد.

پاسخ یکی دیگر از صفات ثبوتی الهی، «ازلیت» و «ابدیت» باری تعالی است،

از نظر همه‌ی خداپرستان، خداوند موجودی ازلی است بدین معنا که در گذشته،

سابقه عدم نداشته‌است و از طرف دیگر خداوند موجودی ابدی است؛ یعنی در

آینده هیچ‌گاه معدوم نخواهد شد؛ به عبارت دیگر، خداوند هیچ‌گاه نه در گذشته

و نه در آینده، معدوم نبوده و نخواهد بود.

از آن جایی که اساساً خداوند فراتر از چارچوب زمان قرار دارد، ذات او مقید به هیچ

حد و قیدی حتی قید زمانی نیست و در اصل، زمان از ویژگی‌های موجودات

مادی و متحرک است که ذات الهی از مادیت و حرکت منزّه است.

بنابراین، وقتی سخن از ازلی و ابدی بودن خداوند به میان می‌آوریم، باید توجه

داشته‌باشیم که معنای دقیق و شایسته آن این است که ذات خداوند فراتر از

زمان است و بر موجودات زمانی احاطه دارد.

پاسخ اراده الهی را می‌توان به دو صورت در نظر گرفت. اراده‌ی تکوینی و اراده‌ی

تشریعی. اراده‌ی تکوینی از رابطه‌ی خاص خدا با مخلوقات سرچشمه می‌گیرد و چون

خدا امری را اراده کند بالضرورة تحقق می‌یابد. برای مثال، اگر خدا اراده کند که

موجود خاصی، که امکان تحقق دارد، موجود شود، حتماً موجود می‌شود.

اراده‌ی تشریعی از رابطه‌ی خاص خدا با برخی افعال اختیاری انسان سرچشمه

می‌گیرد که امکان تخلف وجود دارد. برای مثال، خدا اراده کرده‌است که

انسان‌ها به راه مستقیم هدایت شوند. با این حال، برخی انسان‌ها می‌توانند از

این امر تخلف کنند. شاید درباره تخلف از اراده تشریعی بتوانیم بگوییم که آن

نیز مطابق اراده الهی است؛ زیرا خدا انسان را مختار آفریده‌است.

با توجه به این توضیحات، امکان تخلف از اراده تشریعی الهی هست.

۴- قدرت خدا به چه اموری تعلق می‌گیرد؟ به

محالات (پزشکی آبان ۱۳۰۰- میان دوره کشوری)

الف ذاتی

ب وقوعی

ج عادی

د عقلی

۵- معنای دقیق و پذیرفتنی دو اصطلاح «ازلی و

ابدی» کدام گزینه است؟ (دندان پزشکی قطبی)

الف ذات الهی فراتر از زمان است.

ب نوعی بقا و ابدیت برای خداوند

ج ذات خداوند از اول بوده و تا آخر نیز هست.

د خداوند اولین موجود و آخرین موجود است.

۶- در رابطه با اراده الهی، کدام گزینه

درست است؟ (پزشکی اسفند ۱۳۰۰)

الف امکان تخلف از اراده تکوینی الهی هست.

ب امکان تخلف از اراده تشریعی الهی هست.

ج امکان تخلف از هر دو نوع اراده تشریعی و

تکوینی الهی هست.

د امکان تخلف از اراده تکوینی الهی هست و

امکان تخلف از اراده تشریعی الهی نیست.

سؤال	۴	۵	۶
پاسخ	ج	الف	ب

۷- جاودانگی برخی گنهکاران در دوزخ، چگونه با عدل الهی سازگار است؟ (زندان پزشکی اسفند ۹۹- کشوری)

الف) قرار خداوند با مجرمان چنین بوده است.

ب) گنهکار باید به اشد مجازات برسد.

ج) مجازات آخرت نتیجه قهری عمل است.

د) اختیار بندگان به دست خداست.

۸- اگر انسان بداند خداوند به همه کارهای او آگاه است و گفته‌هایش شنیده و کارهایش دیده می‌شود، همه موارد زیر حاصل می‌شود، بجز: (پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف) اقدام به کارهای نیک بیش‌تری می‌کند.

ب) از گناهان اجتناب می‌ورزد.

ج) احساس ترس و تنهایی می‌کند.

د) در مقابل مشکلات استقامت می‌ورزد.

۹- بر اساس کدام معنا، عدل یکی از شعب حکمت است؟ (پزشکی فروردین ۱۴۰۰- میان دوره کشوری)

الف) دوری از انجام فعل قبیح

ب) شناخت حقایق اشیا

ج) اتقان و استواری فعل

د) غایت‌مندی افعال

۱۰- صفات «علم، اراده و عدل» به ترتیب کدام‌یک از صفات الهی است؟ (پزشکی و زندان پزشکی قطبی)

الف) ذاتی، فعلی، ذاتی

ب) فعلی، ذاتی، فعلی

ج) فعلی، ذاتی، ذاتی

د) ذاتی، فعلی، فعلی

۱۱- کدامیک از موارد زیر به معنای عدل تشریعی است؟ (زندان پزشکی اسفند ۹۹- کشوری)

الف) خداوند در وضع تکالیف اهمال نمی‌ورزد.

ب) خداوند جزای هر انسانی را متناسب با تکالیفش مقرر می‌کند.

ج) خداوند به هر موجود به اندازه‌ی ظرفیتش افاضه می‌کند.

د) خداوند بر اساس حکمت، موجودات را آفریده‌است.

سؤال	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
پاسخ	ج	ج	الف	د	الف

پاسخ کیفر اخروی با مجازات‌های قراردادی در دنیا تفاوتی اساسی دارد. مقدار و کیفیت مجازات‌های قراردادی تابع وضع و قرارداد است ولی مجازات اخروی امری قراردادی نیست بلکه نتیجه‌ی تکوینی و قهری اعمال مجرمان است. ثواب و عقاب اخروی نتیجه‌ی تجسم اعمال دنیوی انسان است و در واقع پاداش و عقاب اخروی چیزی جز ظهور واقعی عمل دنیوی نیست؛ بنابراین چون مجازات آخرت نتیجه قهری عمل است، جاودانگی برخی گنهکاران در دوزخ با عدل الهی سازگاری دارد.

پاسخ عقیده به علم بی‌پایان الهی موجب می‌شود که انسان بداند خداوند در همه حال به او علم حضوری دارد؛ در نتیجه:

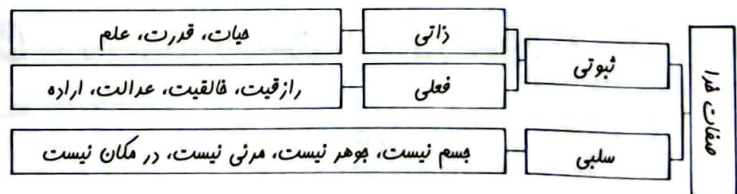
(۱) به راحتی از گناهان اجتناب می‌ورزد.

(۲) با میل و انگیزه بیش‌تری به کارهای نیک اقدام می‌کند.

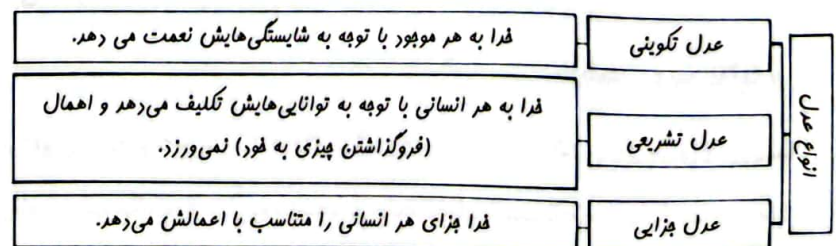
(۳) هیچ‌گاه احساس تنهایی و حیرت و سرگستگی نمی‌کند و در مقابل مشکلات دنیا استقامت بیش‌تری می‌ورزد.

پاسخ یکی از معانی حکمت، قبیح و بیهوده‌نبودن فعل فاعل است. صفت عدل، یکی از لوازم این معنی حکمت است که پیوند نزدیکی با صفت حکمت الهی دارد. چون خدا حکیم است، هیچ کار قبیح و زشتی انجام نمی‌دهد و از سویی، ظلم، یکی از نمونه‌های فعل قبیح است. در نتیجه خداوند هیچ ظلمی انجام نمی‌دهد؛ یعنی تمام اعمال خدا عادلانه است و می‌توانیم صفت عدل را به خدا نسبت دهیم.

پاسخ با توجه به نمودار پایین صفات «علم، اراده و عدل» به ترتیب ذاتی، فعلی و فعلی هستند.

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۳ و نمودار پایین، عدل تشریعی یعنی خداوند در وضع تکالیف اهمال نمی‌ورزد.

پاسخ اگر ثواب و عقاب اخروی را نتیجه تجسم اعمال دنیوی انسان بدانیم (در واقع پاداش و عقاب اخروی چیزی جز ظهور واقعی نباشد) و همچنین تجسم اعمال در آخرت از قوانین و سنت‌های عالم تکوین باشد، چنین عدلی در زمره‌ی عدل تکوینی قرار می‌گیرد.

پاسخ تعبیر «هوالحی» در قرآن کریم به این موضوع اشاره دارد که حیات ذاتی و حقیقی از آن خداوند است. خداوند که خالق و آفریننده همه موجودات است، حیات خود را از جایی نگرفته است و اعطاکننده‌ی حیات به سایر موجودات است.

پاسخ قدرت خداوند به امور محال ذاتی تعلق نمی‌گیرد بلکه به امور ممکن تعلق می‌گیرد و امور غیرممکن متعلق قدرت قرار نمی‌گیرند و این نقص به قابلیت قابل برمی‌گردد، نه فاعلیت فاعل.

پاسخ خداوند که سرتاسر کمال مطلق است همواره می‌خواهد انسان را در راه رسیدن به این صفت یاری کند. پایان این سیر کمالی رسیدن به مقام عبودیت است.

پاسخ با توجه به نمودار سؤال ۱۰، حلول و حیات از صفات ثبوتی خداوند هستند.

پاسخ بر اساس پاسخ سؤال ۸، توجه به علم الهی سبب دوری انسان از گناه می‌شود.

۱۲- اگر ثواب و عقاب اخروی نتیجه تجسم اعمال دنیوی و ظهور واقعی آن باشد و این تجسم از سنت‌های عالم هستی باشد، این عدل در زمره عدل قرار می‌گیرد. (پزشکی آبان ۱۳۰۰ - میان دوره کشوری)

الف) تکوینی ب) تشریعی
ج) جزایی د) حقوقی

۱۳- تعبیر «هوالحی» در قرآن کریم به چه چیز اشاره دارد؟ (نران پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) حیات خداوند ازلی است.
ب) حیات خداوند ازلی و ابدی است.
ج) خداوند تنها موجود زنده است.
د) حیات ذاتی و حقیقی از آن خداوند است.

۱۴- آیا خدا می‌تواند کار محال انجام دهد؟ (پزشکی و نران پزشکی قطبی)

الف) خداوند می‌تواند کار محال انجام دهد، اما انجام نمی‌دهد.
ب) اگر محال ذاتی باشد، قدرت خداوند به آن تعلق نمی‌گیرد.
ج) قدرت خدا به هیچ کار محالی تعلق نمی‌گیرد.
د) هیچ چیز در برابر قدرت خدا محال نیست.

۱۵- کدام گزینه درباره‌ی کمال انسان صحیح است؟ (پزشکی قطبی)

الف) کمال در سایه‌ی دوری از طبیعت به دست می‌آید.
ب) سیر تکاملی انسان پایان‌پذیر است.
ج) پایان سیر کمالی، وصول به مقام عبودیت است.
د) کمال انسان تنها در گرو رشد استعدادها در حوزه‌ی روحانی است.

۱۶- حلول و حیات، جزء کدام دسته از صفات خداوند محسوب می‌شود؟ (پزشکی قطبی)

الف) ثبوتی، سلبی ب) سلبی، ثبوتی
ج) ثبوتی، ثبوتی د) سلبی، سلبی

۱۷- توجه به کدام یک از صفات خداوند، سبب دوری انسان از گناه می‌شود؟ (نران پزشکی و پزشکی ریفرم و کلاسیک آذر ۹۸ - میان دوره‌ی کشوری)

الف) رحمت الهی ب) صفت الهی
ج) علم الهی د) حکمت الهی

سؤال	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷
پاسخ	الف	د	ب	ج	ب	ج

۱۸- گستره قدرت الهی، عام، مطلق و نامحدود است؛ لذا به تعلق می‌گیرد. (پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف) امور ممکن

ب) امور محال ذاتی

ج) امور محال عقلی

د) همه امور، چه ممکن و چه محال

۱۹- سمیع و بصیر بودن خداوند، با کدام صفت زیر ارتباط دارد؟ (پزشکی قطبی)

الف) علم ب) عدل ج) اراده د) حکمت

۲۰- قراردادن افراد و اشیا در جایگاه شایسته خود، معنی جامع کدام یک از اصطلاحات زیر است؟ (دندان پزشکی ری ۹۹-میان دوره کشوری)

الف) حکمت ب) رحمت

ج) عدالت د) قدرت

پاسخ با توجه به متن درسنامه و پاسخ سؤال ۴، قدرت خداوند به امور ممکن تعلق می‌گیرد.

پاسخ همانطور که در درسنامه هم اشاره شد، صفت سمیع و بصیر، از علم خدا جدا نیستند؛ بلکه به همان صفت علم برمی‌گردند.

پاسخ همانطور که در درسنامه گفتیم، عدل به معنی قراردادن افراد و اشیا در جایگاه شایسته خود است.

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
مسئله‌ی شر	۴	مهم

انواع شر

شر اخلاقی: گاه شر نتیجه‌ی عامل انسانی است که به آن شر اخلاقی می‌گویند؛ مانند دزدی، قتل، غارت و جنگ که ناشی از آزادی انسان است.

شر طبیعی: اگر شر بدون دخالت عامل انسانی پدید بیاید، به آن شر طبیعی می‌گویند؛ مانند زلزله، آتشفشان، سیل، طوفان و امراض لاعلاج که این شر لازمه‌ی جهان مادی است.

راه‌حل‌های مسئله شرور

۱. شر، لازمه جهان مادی است.

۲. شر ناشی از آزادی انسان است.

۳. شر ناشی از جزئی‌نگری و محدودبودن است.

۴. شر ناشی از جهل انسان است.

دو پاسخ عمده به شرور عالم عبارتند از این که: ۱. شر در عالم وجود ندارد، هرچه هست خیر است و ۲. اگر شری وجود دارد نسبی است یعنی خیرش از شرش بیشتر است.

راز و فواید شرور جهان

۱. شرور، لازمه ذاتی عالم ماده: لازمه‌ی عالم ماده علاوه بر محدودیت وجودی، تراحم و تضاد است. حکمت و لطف خداوند ایجاب می‌کند که عالم مادی خلق

سؤال	۱۸	۱۹	۲۰
پاسخ	الف	الف	ج

- شود؛ زیرا خیر آن بیش‌تر از نقص و شرّ آن است و ترک خیر کثیر به‌سبب شرّ قلیل، خلاف حکمت و لطف الهی است.
۲. شرور، علت شکوفاشدن استعدادها؛ ساختار آدمی به‌گونه‌ای است که بسیاری از توانایی‌ها و استعدادهای او در سایه‌ی مواجهه با سختی‌ها و مشکلات، شکوفا می‌شود. وجود شر برای تکامل روحی و معنوی و علمی انسان سودمند است.
۳. شرّ، عامل غفلت‌زدایی؛ شر عاملی برای عبرت‌آموزی است تا شاید انسان‌ها پند گیرند و به راه راست هدایت شوند. خداوند نیز در قرآن کریم از سختی‌ها و مشکلات به‌عنوان عاملی برای بیداری از غفلت یاد می‌کند:
- «و قطعاً غیر از عذاب بزرگ‌تر [عذاب آخرت] از عذاب نزدیک‌تر [عذاب دنیا] به آنان می‌چشانیم، امید آن‌که [به‌سوی خدا] بازگردند.»
۴. شرور، هدیه‌ای به بندگان خاص؛ امام صادق(ع) می‌فرماید: «چون خداوند بنده‌ای را دوست بدارد، او را در دریای سختی‌ها غوطه‌ور می‌سازد.»
۵. شرور، آزمون الهی؛ گاه خداوند، بندگان را با مصیبت و سختی می‌آزماید تا مؤمنان راستین بازشناخته‌شوند.
۶. قدرشناسی نعمت‌های الهی؛ تا شری نباشد، قدر خیر دانسته نمی‌شود.

پاسخ شر، لازمه جهان مادی است.

در عالم شر وجود دارد، اما لازمه‌ی جهان مادی است و جهان مادی در مجموع خیر است. از این رو، خلقت جهان بهتر از عدم آن است. اگر کسی بگوید: چرا خدا عالم ماده را با این قوانین خاص خلق کرده‌است و چرا قوانین طبیعت را چنان قرار نداده که از آن رنجی حاصل نشود، پاسخ این است که قدرت خداوند به محالات ذاتی تعلق نمی‌گیرد و این عدم تعلق به دلیل عجز خالق نیست؛ بلکه به علت متعلق قدرت است که امکان تحقق آن وجود ندارد. در جواب این سؤال که آیا بهتر نبود که خداوند به دلیل شرور اندک این عالم، از خلقت عالم ماده صرف‌نظر می‌کرد؟ می‌توان گفت که ترک خیر کثیر عالم ماده به‌دلیل وجود شرور اندک، با فیض الهی منافات دارد؛ زیرا ترک خیر کثیر به‌دلیل شر قلیل، خود شرّ کثیر محسوب می‌شود.

بنابراین شر لازمه‌ی عالم مادی است و همانطور که در درسنامه اشاره شد، عامل غفلت‌زدایی و نیز آزمونی الهی است.

پاسخ شر ناشی از آزادی انسان است.

شرّ در جهان از شرارت انسان حاصل می‌شود و شرارت انسان نیز ناشی از آزادی و اختیار او است؛ اما انسان با اختیار بسیار بهتر از انسان بی‌اختیار است. حکمت و لطف خدا ایجاب می‌کند که آدمی با اختیار آفریده شود. درباره‌ی رنج و دردی که از اعمال یک فرد به فرد دیگری می‌رسد، می‌توان گفت

۱- درباره‌ی آنچه عالم «شر» قلمداد می‌شود باید گفت: (زندان پرشکی و پرشکی قطبی) آنچه در عالم شر قلمداد می‌شود لازمه‌ی جهان مادی نیست.

۲- شرور به عنوان مانع اصلی شکوفا شدن استعدادهای انسانی مطرح می‌گردند.

۳- شرور اگر چه لازمه‌ی جهان مادی نیستند اما ممکن است ناشی از آزادی انسان باشند.

۴- شرور به عنوان لازمه‌ی عالم مادی، عامل غفلت‌زدایی و نیز آزمونی الهی می‌باشند.

۲- «شرارت برخی انسان‌ها که موجب آزار و اذیت دیگران شود، ناشی از آزادی و اختیاری است که خداوند به آن‌ها داده است.» کدام گزاره پاسخگوی این اشکال است؟ (پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف- آفرینش انسان مختار از آفرینش انسان مجبور بهتر است.

ب- خداوند، رنج و زحمت مظلومان را در قیامت جبران می‌کند.

ج- خداوند در قیامت، ظالمان را کیفر می‌دهد.

د- اختیار، لازمه آفرینش انسان است و از آن چاره‌ای نیست.

سؤال	۱	۲	
پاسخ	د	الف	

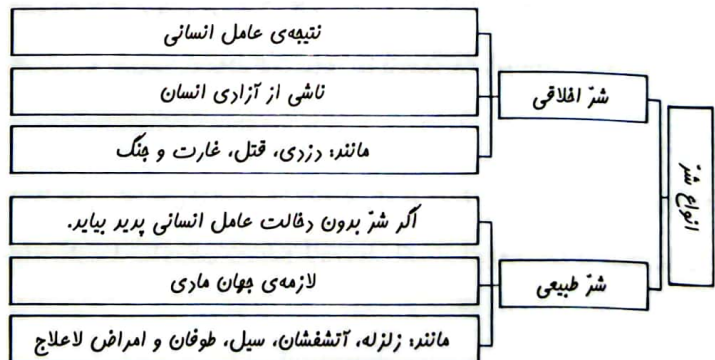
بسیاری از رنج‌هایی که از ستمگران به مردم می‌رسند، نتیجه‌ی عملکرد خود مردمند. اگر آنان با هم متحد شوند و علیه ظالم بشویند، دیگر ظلم و درد و رنجی نخواهد بود. خداوند در این باره می‌فرماید: «در حقیقت، خدا حال قومی را تغییر نمی‌دهد، مگر آنان خود، حال خویش را تغییر دهند.» بنابراین، آفرینش انسان آزاد و مختار از آفرینش انسان مجبور بهتر است، گرچه گاهی از آزادی و اختیار، سوءاستفاده شود.

پاسخ: شر ناشی از جزئی‌نگری است.

برخی متفکران معتقدند این که انسان‌ها بسیاری از امور را شر می‌دانند، ریشه در قضاوت‌های سطحی و جزئی دارد. اگر آنان از آگاهی وسیع‌تر و جامع‌تری برخوردار بودند، هیچ‌گاه به شر بودن برخی امور، حکم نمی‌کردند. قرآن مجید دلیل ناخوش‌دانستن برخی امور را ناشی از عدم شناخت جامع و کامل می‌داند و می‌فرماید:

«و بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است، و بسا چیزی را دوست می‌دارید و آن برای شما بد است و خدا می‌داند و شما نمی‌دانید.»

پاسخ: هم شر اخلاقی و هم شر طبیعی وجود دارد. وجود شر لازمه‌ی جهان مادی است.

پاسخ: با توجه به پاسخ سؤال ۳، آیه‌ی «بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است و بسا چیزی را دوست دارید و آن برای شما بد است.» بیانگر قضاوت عجولانه انسان درباره شرور طبیعی (که بدون دخالت انسان پدید می‌آید) است.

پاسخ: همانطور که در درسنامه گفتیم شر ناشی از جزئی‌نگری و محدود بودن است. اگر انسان‌ها از آگاهی وسیع‌تر و جامع‌تری برخوردار بودند، هیچ‌گاه به شر بودن برخی امور، حکم نمی‌کردند؛ بنابراین توجه به محدودبودن علم بشری در پاسخ به حکمت شرور مفید است.

۳- آیه شریفه «و بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و خیر شما در آن است...» بر کدامیک از راه‌های حل شرور دلالت دارد؟ (دندان پزشکی اسفند ۹۹ - کشوری)

الف: شر لازمه جهان مادی است.

ب: شر ناشی از جهل آدمی است.

ج: شر ناشی از آزادی انسان است.

د: شر ناشی از جزئی‌نگری است.

۴- کدام گزینه‌ی پیرامون «شرور» صحیح است؟ (پزشکی قطبی)

الف: در جهان هیچ‌گونه شری وجود ندارد.

ب: وجود شر لازمه‌ی جهان مادی است.

ج: شر اخلاقی مسئله‌ای انکارناپذیر اما شر طبیعی وجود ندارد.

د: شر اخلاقی و طبیعی وجود دارد و منشأ هر دو انسان است.

۵- قرآن می‌فرماید: «بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است و بسا چیزی را دوست دارید و آن برای شما بد است.» این آیه بیانگر کدام گزاره است؟ (دندان پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف: قضاوت عجولانه انسان درباره شرور اخلاقی

ب: قضاوت عجولانه انسان درباره شرور طبیعی

ج: کم‌تر شمردن خیرات نسبت به شرور

د: تفاوت معنای خیر و شر در نزد خدا و انسان

۶- توجه به کدام یک از ویژگی‌های علم بشری در پاسخ به حکمت شرور مفید است؟ (پزشکی اسفند ۹۹ - کشوری)

الف: محدودبودن

ب: ذهنی بودن

ج: حصولی بودن

د: عرضی بودن

سؤال	۳	۴	۵	۶
پاسخ	د	ب	ب	الف

نام مبحث	تعداد سوالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
توحید و شرک	۸	فیلی موم

انواع توحید

دو نوع توحید وجود دارد:

۱. نظری: یعنی خدا را به یگانگی شناختن
۲. عملی: خود را در عمل یگانه ساختن و عمل به باورهای توحیدی خویش

مراتب توحید

۱. توحید در ذات: خداوند یگانه و بی‌همتاست. ذات خداوند بسیط است و دارای جزء نیست. خداوند مرکب نیست، چون اگر مرکب بود نیازمند می‌شد. در سوره‌ی حمد یا سوره‌ی توحید به توحید در ذات اشاره شده‌است.
۲. توحید در صفات: یعنی خدا را در صفاتش یگانه ببینیم.
۳. توحید در خالقیت: خالق یکی است و آن هم خداست.
۴. توحید در ربوبیت: تنها خدا در اداره و تدبیر جهان و انسان مؤثر است و تدبیر همه‌ی امور با خداست. توحید در ربوبیت دو جلوه دارد: تدبیر تکوینی و تدبیر تشریعی. مطابق قرآن کریم هماهنگی نظام آفرینش دلالت بر این نوع توحید دارد: «لو کان فیهما آلهة الا الله لفسدتا» (اگر در آسمان‌ها و زمین خدایانی جز الله بود، نظام آن‌ها به تباهی می‌گرایید).
۵. توحید در تقنین و تشریع: قانون‌گذاری و تشریع فقط مختص خداست.
۶. توحید در اطاعت: فقط باید از خدا اطاعت کرد. هم‌چنین اطاعت از پیامبر، اطاعت از خداست و قرآن دستور می‌دهد که از اولی الامر (مصدق بارزش، ائمه اطهار، سپس اسلام‌شناسان راستین و فقیهان و مجتهدانند) و نیز از پدر و مادر اطاعت کنید.
۷. توحید در حاکمیت: حق حکومت فقط برای خداست.
۸. توحید در عبادت: همه‌ی انسان‌ها باید خدای یگانه را بپرستند و از پرستش موجودات دیگر بپرهیزند. عبادت یعنی انسان در برابر موجودی خضوع کند، با این اعتقاد که آن به‌طور مستقل سرنوشت جهان و انسان را در دست دارد. آیه‌ی «ایاک نعبد» به توحید در عبادت اشاره دارد.

توسل و تبرک به اولیای الهی

توسل و تبرک جستن به پیامبران و امامان معصوم هرگز به این معنا نیست که آن‌ها نیز در کنار خداوند، ربوبیت و تدبیر امور را مستقلاً به عهده داشته باشند، بلکه تنها به معنای واسطه قرار دادن انسان‌های والاتری است که در پیشگاه خداوند، مقام و منزلت بالاتری دارند. در واقع توسل و تبرک به مشیت و اذن الهی اثربخشی دارد، نه این که در آن شرکت داشته‌باشد. نمونه‌ای از تبرک جستن به آثار اولیای الهی در ماجرای حضرت یعقوب (ع) است. حضرت یوسف (ع) گفت: «پیراهن مرا ببرید و بر دیدگان پدرم بپفکنید تا بینا شود.»

نماز

نماز، بهترین تجلی عبادت خداست و پس از معرفت خدا، بهترین عمل دانسته شده‌است. در روایات می‌خوانیم که نخستین سؤال از بندگان در قیامت درباره‌ی نماز است.

مهم‌ترین اسرار نماز عبارتند از:

- ۱- تجلی یاد خدا
- ۲- تجلی وحدت
- ۳- عامل رفع فاصله طبقاتی
- ۴- مایه پرهیزگاری
- ۵- اطاعت‌پذیری
- ۶- مایه پاکیزگی
- ۷- تجلی اخلاص
- ۸- مایه شادابی و نشاط
- ۹- مایه انضباط و وقت‌شناسی

۱- حقیقت کدام یک از اجزای نماز بازگشت از مقام فنا به عالم کثرت است؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

- الف رکوع
ب سجده
ج تشهد
د نیت

پاسخ تشهد، بازگ کردن همان شهادت و شعاری است که در آغاز نماز در اذان و اقامه گفته می‌شود. نمازگزار در تشهد، پس از شهادت به وحدانیت و الوهیت حق تعالی، متوجه به مقام مقدس رسول اکرم (ص) شده و چون حضرت رسول اکرم (ص) عبد حقیقی خداوند است، اطاعت او، اطاعت خدا است و بنده باید از خود مراقبت کند که قصور در طاعت رسول، که طاعت الله است، نکند تا از برکات عبادت که قرب و وصول به بارگاه قدس الهی است، محروم نشود و بداند کسی را بدون توسل به رسول اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) به بارگاه قدس الهی و جایگاه انس با او راه نمی‌دهند.

خلاصه این که، سر تشهد هماهنگ کردن زبان با قلب و گفتار با کردار است و به یک معنا عبور از نظام کثرت به وحدت و وصول به مقام ولایت است. این نکته هم یاد باشد که: سجده، سر تمام نماز و آخرین منزل تقرب به محبوب است.

پاسخ توحید در تشریع و تقنین یعنی قانون‌گذاری و تشریع فقط ویژه‌ی خداست. انسان خواهان زندگی اجتماعی است و هر اجتماعی نیازمند قانون است. قانون‌گذار باید انسان‌شناس و پیراسته از هر نوع سودجویی باشد؛ بنابراین قانون‌گذاری و تشریع تنها از آن خداست که آگاه‌ترین به انسان و عاری از هر گونه سودجویی است. البته برخی احکام قرآن احتیاج به تبیین دارند که این وظیفه‌ی پیامبر و ائمه‌ی اطهار است و آنان نیز رسالت تبیین را (در عصر غیبت) به عالمان و اسلام‌شناسان راستین محول کرده‌اند. فقیهان و مجتهدان نیز، قوانین و احکام الهی را کشف و سپس بیان می‌نمایند.

پس می‌توان گفت پیامبر و امامان رسالت تبیین شریعت را به عهده دارند.

۲- بر اساس توحید در تشریع و تقنین، کدام گزاره درست است؟ (دندان‌پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

- الف جز خدا، پیامبر نیز حق تشریع دارد.
ب پیامبر و امامان رسالت تبیین شریعت را به عهده دارند.
ج تشریع حق خداست، اما تقنین به بشر واگذار شده است.
د خداوند تشریع و تقنین را به پیامبر واگذار کرده است.

سؤال	۱	۲	
پاسخ	ج	ب	

پاسخ قرآن می‌فرماید: «حکومت برای کسی جز خدا نیست.» خوارج با استناد به این آیه خطاب به امام علی(ع) می‌گفتند: «حکومت از آن خداست، نه برای تو و نه برای یاران تو.» آن‌ها از این شعار معنای باطلی اراده کرده و می‌خواستند بگویند که اصولاً نباید در زمین، حاکم و امیری باشد، هر چند حکومت او مورد تأیید خدا باشد. اما توحید در حاکمیت به این معنی است که حکومت از آن خداست و کسانی که حکومت می‌کنند باید صلاحیت آن‌ها مورد تأیید خدا و قرآن و روایات باشد.

پاسخ در تاریخ انبیا مسئله‌ی توحید در خالقیت مورد مناقشه نبوده و شرک مردم مربوط به تدبیر و کارگردانی عالم (توحید ربوبیت) بوده است. برای مثال مشرکان عصر حضرت ابراهیم(ع) تنها به یک خالق اعتقاد داشتند ولی به غلط می‌پنداشتند که ستاره، ماه یا خورشید مدبر جهانند؛ در حالی که توحید در ربوبیت، به معنای کشیدن خط بطلان بر هر نوع اندیشه و تدبیر مستقل از اذن الهی برای غیر خداست.

پاسخ صفات ذاتی خدا، در عین قدیم و ازلی بودن، عین ذات او هستند. از این‌رو، عقیده‌ی کسانی که صفات خدا را ازلی و قدیم، ولی زائد بر ذات می‌دانند، درست نیست؛ زیرا این نظریه در حقیقت از تشبیه صفات خدا به انسان سرچشمه گرفته‌است و از آن‌جا که صفات انسان، زائد بر ذات او هستند، تصور شده‌است که در خدا نیز چنین است؛ در حالی که خدا به هیچ چیز شبیه نیست.

پاسخ آیه‌ی «ان الصلوه تنهی عن الفحشا و المنکر» (همانا نماز (ایشان را) از زشتی‌ها و گناه باز می‌دارد) اشاره به این دارد که نماز مایه‌ی پرهیزگاری است. البته این که نماز، انسان را از گناه باز می‌دارد، به این معنی نیست که نماز علت تام و کافی دوری از گناه است؛ بلکه منظور، اثری است که نماز می‌تواند در روح و روان ما بگذارد.

پاسخ یادت باشه هر آیه به کدام مرتبه از توحید اشاره داره:

سوره توحید ☞ توحید در ذات

«بگو: خدا خالق همه چیز است و اوست یکتا و پیروز.» ☞ توحید در خالقیت

«لو کان فیهما آلهة الا الله لفسدتا» (اگر در آسمان‌ها و زمین خدایانی جز الله

بود، نظام آن‌ها به تباهی می‌گرایید.) ☞ توحید در ربوبیت

«حکومت برای کسی جز خدا نیست؛ فرمان داده‌است که فقط او را بپرستید.»

☞ توحید در حاکمیت

۳- قرآن می‌فرماید، «حکومت برای کسی جز خدا نیست.» چه کسانی با استناد به این آیه، به حضرت علی علیه‌السلام می‌گفتند، «تو حق حکومت نداری.»؟ (نزدان پزشکی شهرپور، ۱۴۰۰)

الف) طلحه و زبیر

ب) اصحاب سقیفه

ج) خوارج

۴- کدام گزینه‌ی زیر معنای کشیدن خط بطلان بر هر نوع اندیشه و تدبیر مستقل از اذن الهی برای غیر خداست؟ (پزشکی قطبی)

الف) توحید در ربوبیت

ب) توحید در تشریع و تقنین

ج) توحید در طاعت

د) توحید در حاکمیت

۵- چرا عقیده‌ی کسانی که صفات خدا را ازلی و قدیم، ولی زائد بر ذات می‌دانند، درست نیست؟ زیرا: (نزدان پزشکی و پزشکی فردا، ۹۸- میان دوره‌ی کشوری)

الف) این نظریه از تشبیه صفات خدا به انسان سرچشمه گرفته‌است.

ب) صفات خداوند در مفهوم با هم مغایرت دارند.

ج) صفات خداوند در وجود خارجی، وحدت دارند.

د) در عین اختلاف در وجود خارجی، در مفهوم

هم متفاوت هستند.

۶- آیه شریفه زیر به کدام یک از اسرار نماز اشاره می‌کند؟ (پزشکی قطبی)

ان الصلوه تنهی عن الفحشا و المنکر (عنکبوت/۴۵) همانا نماز (ایشان را) از زشتی‌ها و گناه باز می‌دارد.

الف) نماز جلوه‌ی اطاعت‌پذیری است.

ب) نماز مایه‌ی پاکیزگی است.

ج) نماز جلوه‌ی تجلی یاد خداست.

د) نماز مایه‌ی پرهیزگاری است.

۷- این آیه شریفه به کدام یک از مراتب توحید اشاره می‌کند؟ (پزشکی قطبی)

«هرکسی به احکامی که خدا نازل کرده‌است، حکم نکند، ستمگر است.»

الف) توحید در عبادت

ب) توحید در اطلاعات

ج) توحید در حاکمیت

د) توحید در تشریع

سؤال	۳	۴	۵	۶	۷
پاسخ	ج	الف	الف	د	د

«ایاک نعبد» توحید در عبادت

«هرکسی به احکامی که خدا نازل کرده است، حکم نکند، ستمگر است.» توحید در تشریع و تقنین

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار پایین، گزاره‌ی «خداوند تنها مؤثر در اداره و تدبیر جهان و انسان است.» به توحید در ربوبیت اشاره دارد. (کلیدواژه‌ی «تدبیر و اداره» برای توحید در ربوبیت یادت باشد.)

پاسخ با توجه به توحید در خالقیت که در درسنامه توضیح دادیم، در عالم، آفریدگار و خالق جز خدا، وجود ندارد و خدا، آفریننده‌ی هر چیزی است که لباس هستی به تن کند. بنابراین می‌توان گفت شرور، مخلوق خداوند است.

پاسخ همانطور که در درسنامه گفتیم، با توجه به معنی عبادت، توسل به غیر خدا هنگامی شرک محسوب می‌شود که ما برای آن‌ها در اثربخشی بدون اذن خدا استقلال قائل شویم ولی اگر آن‌ها را وسایلی بدانیم که به اذن الهی اثربخشی دارند از مسیر توحید خارج نشده‌ایم.

پاسخ مطابق درسنامه، این که قرآن می‌فرماید: «حضرت یعقوب، پیراهن یوسف را بر دیدگان خود افکند و بینایی خود را بازیافت.» نشان می‌دهد که قرآن تبرک‌جستن به آثار اولیای الهی را تأیید می‌کند.

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار سؤال ۸، گزاره‌ی «کسی جز خدا نمی‌تواند زمام امور انسان‌ها را به دست گیرد و برای آن‌ها قانون وضع کند.» بیانگر توحید در تشریع است.

۸- «خداوند تنها مؤثر در اداره و تدبیر جهان و انسان است.» این گزاره به کدام مرتبه توحید اشاره دارد؟ (پزشکی آبان ۱۳۰۰ - میان دوره کشوری)

- الف خالقیت ب الوهیت
ج اطاعت د ربوبیت

۹- بر اساس توحید در خالقیت، کدام گزینه درست است؟ (پزشکی دی ۹۹ - میان دوره کشوری)

- الف شرور مخلوق خدا نیست.
ب شرور مخلوق خداوند است.
ج شرور مخلوق انسان است.
د شرور مخلوق شیطان است.

۱۰- بر پایه‌ی آموزه‌های قرآنی، کدام یک از مصادیق شرک نسبت به خداوند محسوب می‌گردد؟ (زندان پزشکی و پزشکی قطبی)

- الف توسل به اولیاء الهی
ب تبرک جستن به آثار اولیاء الهی و احترام زیاد قائل شدن برای ایشان
ج اعتقاد به تأثیر گذاربودن اولیاء خداوند در عالم
د اعتقاد به این که اولیاء خداوند مستقل از اذن او در عالم تأثیر گذار باشند.

۱۱- قرآن می‌فرماید: «حضرت یعقوب، پیراهن یوسف را بر دیدگان خود افکند و بینایی خود را بازیافت.» این آیه بیانگر جواز کدام یک از موارد زیر است؟ (زندان پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

- الف توسل به دعای اولیای الهی (صالحان)
ب بزرگداشت انبیا و اولیای الهی
ج تبرک جستن به آثار اولیای الهی
د شفاعت خواستن از اولیای الهی

۱۲- «کسی جز خدا نمی‌تواند زمام امور انسان‌ها را به دست گیرد و برای آن‌ها قانون وضع کند.» این گزاره بیانگر کدام قسم توحید است؟ (پزشکی فروردین ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

- الف توحید در تشریع ب توحید در خالقیت
ج توحید در الوهیت د توحید در تکوین

سؤال	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
پاسخ	د	ب	د	ج	الف

پاسخ مصداق بارز اولی الامر، ائمه اطهار، سپس اسلام شناسان راستین و فقیهان و مجتهدانند.

- ۱۳- در قرآن کریم، مصداق روشن «اولی الامر» که بایستی مورد اطاعت قرار گیرند «کیست؟» (زندان پزشکی و پزشکی قطبی)
- الف) حاکم سیاسی
- ب) پیامبر اکرم (ص)
- ج) پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع)
- د) ائمه اطهار (ع)

پاسخ توحید در خالقیت زمینه را برای اعتقاد به منافات اختیار با توحید افعالی به وجود آورده است.

- ۱۴- توحید در خالقیت زمینه را برای اعتقاد به کدام گزینه به وجود آورده است؟ (پزشکی و زندان پزشکی قطبی)
- الف) منافات اختیار با علم ازلی خداوند
- ب) منافات اختیار با توحید افعالی
- ج) منافات اختیار با قضا و قدر
- د) منافات اختیار با تفویض

پاسخ مشخص هست که صفوف نماز جماعت نشانه‌ی رفع تبعیض میان مسلمانان هست.

- ۱۵- صفوف نماز جماعت نشانه کدام ارزش اسلامی است؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)
- الف) اخلاص در درگاه خدا
- ب) آشکار ساختن یاد خدا
- ج) رفع تبعیض میان مسلمانان
- د) پرهیزکاری و اطاعت‌پذیری

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار سؤال ۸، سوره توحید اشاره به توحید در ذات دارد.

- ۱۶- جایگاه سوره توحید مربوط به کدام یک از مراتب توحید می‌باشد؟ (پزشکی و زندان پزشکی قطبی)
- الف) توحید در خالقیت
- ب) توحید در ذات
- ج) توحید در صفات
- د) توحید در

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
معار و جاودانگی انسان	۴	مهم

معاد از نظر لغوی به معنای بازگشتن است و در اصطلاح به معنای دوباره زنده شدن آدمی پس از مرگ است. اهمیت بحث از معاد برمی گردد به این که انسان ذاتاً دوستدار حقیقت و شناخت غایت و هدف از زندگی است.

براهین عقلی معاد

۱- برهان فطرت: انسان‌ها به طور فطری میل به بقا و زندگی جاویدان دارند و اگر معاد آخرت نباشد، میل به بقا و جاودانگی در وجود انسان بیهوده خواهد بود.

سؤال	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
پاسخ	د	ب	ج	ب

۲- برهان حکمت: حکمت خدا اقتضا می‌کند که مرگ پایان زندگی انسان نباشد چون ظرفیت جاودانه‌زیستن را دارد. خداوند در قرآن می‌فرماید: «آیا گمان کردید شما را بیهوده آفریده‌ایم و به‌سوی ما باز نمی‌گردید؟»

۳- برهان عدالت: خداوند عادل است و در حق هیچ انسانی ظلم نمی‌کند؛ بنابراین وجود معاد ضرورت دارد و باید روز قیامت باشد تا هر کس نتیجه‌ی اعمالش را ببیند. حضرت علی(ع) می‌فرماید:

«خداوند دنیا را نه برای پاداش دوستانش پسندید و نه برای کیفر دشمنانش؛ اگر غیر از این باشد، با عدل خداوند ناسازگار است.»

۴- برهان معقولیت: مطابق قاعده‌ی دفع ضرر محتمل، انسان‌ها هر جا احتمال ضرر و خسارت مادی و دنیوی بدهند با تمام توان در رفع آن تلاش می‌کنند.

شبهات در رابطه با انکار معاد

۱- شبهه‌ی اعاده‌ی معدوم ☞ برخی می‌پندارند که حقیقت انسان همین بدن مادی است و با متلاشی‌شدن از بین می‌رود. قرآن پرسش آن‌ها را به این صورت مطرح می‌کند: «آیا هنگامی که در زمین گم شدیم آفرینش تازه‌ای خواهیم یافت؟»
۲- شبهه‌ی قدرت فاعل ☞ برخی منکران می‌پندارند زنده‌کردن انسان‌ها خارج قدرت خداست. آیه‌ی «آیا آن‌ها نمی‌دانند خداوندی که آسمان‌ها و زمین را آفریده و از آفرینش آن‌ها ناتوان نیست، می‌تواند مردگان را زنده کند؟» در پاسخ به این شبهه نازل شده‌است.

۳- شبهه‌ی علم فاعل ☞ برخی می‌گویند اگر خداوند بخواهد ما را زنده کند و جزا دهد باید اجزاء بدن‌های بی‌شماری را تشخیص دهد که این غیرممکن است. خداوند در این باره می‌فرماید: «نزد ما کتابی ست که همه چیز در آن محفوظ است.» شبهه این پاسخ در گفتگوی فرعون با موسی(ع) به چشم می‌خورد.

مرگ

مرگ، تحول و حرکت انسان از نقصان به سوی کمال و عبور انسان از وجود آشکار به سوی وجود نهان است؛ اما پایان آگاهی و بی‌دردی کامل نیست چرا که انسان پس از مرگ تا روز قیامت وارد عالم برزخ می‌شود و کم و بیش متناسب با اعمال خود، لذت و خوشی و رنج و عذاب خواهد داشت.

دلیل ترس از مرگ از دیدگاه امام جواد(ع) نشاختن مرگ است؛ بنابراین جهل انسان یکی از عوامل ترس از مرگ است.

پاسخ دو نظریه راجع به بدن بعد از مرگ وجود دارد:

۱) نظریه رستاخیز بدنی: دو اعتقاد وجود دارد:

الف) گروهی می‌پندارند که بدن انسان پس از مرگ معدوم می‌گردد و خداوند در روز رستاخیز، بار دیگر آن را ایجاد می‌کند. ب) بدن آدمی مشتمل بر اجزای اصلی و غیراصلی است و نفس انسان همان اجزای اصلی بدن اوست که در طول عمر ثابت و لایتنیرند و پس از مرگ نیز از بین نمی‌روند، بلکه پس از مرگ از هم جدا گردیده، بار دیگر در آخرت کنار هم قرار می‌گیرند.

۱- براساس کدام نظریه، حقیقت انسان منحصر در

بدن مادی اوست؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف رستاخیز بدنی

ب بدن سایه‌ای

ج زندگی برزخی و اخروی

د تناسخ

سؤال	۱			
پاسخ	الف			

نظریه رستاخیز بدنی، جاودانگی انسان را از راه اعاده‌ی معدوم توجیه می‌کند.

۲) نظریه بدن سایه‌ای: روح را موجودی مجرد و غیر مادی نمی‌شمارند. در نظر اینان روح آدمی، جسم لطیفی است که جرم و وزن ندارد ولی برخی از خصوصیات جسم را، مانند شکل و اندازه، داراست. این جسم لطیف در طول حیات دنیوی انسان، در درون بدن مادی او قرار دارد و پس از مرگ، از بدن خارج می‌شود و بی‌نیاز و مستقل از بدن به هستی خود ادامه می‌دهد. بر اساس این نظریه، حیات بدن مادی یک حیات بالذات و اصیل نیست، بلکه این بدن، بالذات مرده است و حیات خود را از مصاحبت با بدن لطیف که حیات او ذاتی است، به‌دست می‌آورد.

این دو تصور (بدن رستاخیزی و بدن سایه‌ای) به جاودانگی روح اعتقاد ندارند.

با توجه به توضیحات، نظریه رستاخیز بدنی حقیقت انسان را منحصر در بدن مادی او می‌داند.

پاسخ آثار اعتقاد به معاد

۱- ایمان به خدا و حکمت و عدالت او بدون باور به معاد کامل نمی‌گردد.

۲- به زندگی انسان جان و معنا می‌دهد.

۳- روند تکاملی زندگی را در مسیر روشنی قرار می‌دهد.

۴- ضامن اجرای دستورات الهی و انگیزه‌ی اصلی تهذیب نفس، احقاق حقوق، عمل به تکالیف و ایثار است. انسان را حسابگر خویش می‌سازد.

۵- روح دنیاپرستی را تضعیف می‌کند. دنیا را از یک هدف صرف، تبدیل به یک وسیله برای رسیدن به سعادت جاویدان می‌سازد.

۶- انسان را در برابر مشکلات و سختی‌ها نیرو می‌بخشد. چهره‌ی وحشت‌انگیز مرگ را که بر افکار انسان‌ها سنگینی می‌کند و آرامش را از آن‌ها سلب کرده، تغییر می‌دهد. آن را از مفهوم فنا و نیستی بیرون آورده، به دریچه‌ای به سوی جهان بقا معرفی می‌کند.

۷- همراه با ایمان به مبدأ عالم هستی، خط فاصل فرهنگ خداپرستان و بی‌دینان به شمار می‌آید.

البته برخی می‌دانند با اعتقاد به معاد دیگر نمی‌توانند به امیال نفسانی و شهوانی خود جامه‌ی عمل بپوشانند و از این رو معاد را انکار می‌کنند. قرآن می‌فرماید: «يُرِيدُ الْاِنْسَانُ لِيَفْجُرَ اَمَامَهُ يَسْئَلُ اَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ» انسان می‌خواهد برای فساد و عیاشی راه‌های جلو خویش را باز کرده و آن را موجه کند، لذا منکر قیامت شده و می‌گوید: قیامت نیست، تا بتواند هرکاری می‌خواهد انجام دهد.

۲- البته برخی می‌دانند با اعتقاد به معاد

و از این رو معاد را انکار می‌کنند؟ (زندان‌پریشی و پزشکی قطبی)

الف) دیگر نمی‌توانند خدا را آن‌گونه که شایسته است عبادت کنند.

ب) دیگر نمی‌توانند به امیال نفسانی و شهوانی خود جامه‌ی عمل بپوشانند.

ج) دیگر نمی‌توانند در دنیا زندگی کنند.

د) زندگی برایشان آسان شده، به راحتی کارهای خوب را ترک می‌کنند.

سوال	۲		
پاسخ	ب		

پاسخ منابع شناخت در باب معاد

۱. علوم تجربی: از آنجا که معاد در قلمرو عالم غیب قرار دارد، در موضوع حس و تجربه قرار نمی‌گیرد. بنابراین معاد از قلمرو علوم تجربی خارج می‌باشد. علوم تجربی در قلمرو عالم غیب، مجبور به سکوت است.
 ۲. علوم عقلی: عقل تا حدی می‌تواند کلیاتی را در باب معاد از جمله وجود معاد را ثابت کند و قرآن است که جزئیات فراعقلی را بیان می‌کند.
 ۳. علوم عرفانی: برخی عارفان و اولیای الهی با ابزار شهود و رؤیت قلبی، نسبت به عالم آخرت آگاهی‌هایی یافته‌اند که جنبه‌ی شخصی داشته و در اختیار همگان قرار نگرفته‌است.
 ۴. علوم وحیانی: علوم وحیانی می‌توانند شناخت تفصیلی و صحیح درباره‌ی معاد در اختیار انسان قرار دهد.
- پس معرفت صحیح و تفصیلی درباره‌ی معاد، با علوم وحیانی مبتنی بر وحی و تعالیم انبیاء به‌دست می‌آید.

پاسخ میزان

میزان یعنی در قیامت اعمال خوب و بد انسان‌ها را وزن می‌کنند و کسانی که اعمال نیک آن‌ها سنگین‌تر است، رستگاران و کسانی که اعمال نیک آن‌ها سبک است، اهل جهنم خواهند بود. بر اساس قرآن و روایات، «میزان» فقط برای اهل ایمان است و در روز قیامت ارزشی برای گناهکاران وجود ندارد. معیار سنجش اعمال در روز قیامت، حق است که نمونه بارز حق، اعمال پیامبر اکرم(ص) و وصیان ایشان است اما کثرت عمل تأثیری در سنجش اعمال ندارد. قرآن می‌فرماید: «هرکس در قیامت هم‌وزن ذره‌ای نیکی کند، آن را می‌بیند»، بنابراین پادشاه‌های اخروی انسان، صورت واقعی کردارهای انسان است. [تجسم اعمال]

این نکته رو هم بدون که: بنابر فرموده‌ی قرآن کریم، در روز قیامت، هرکس با نام امامش خوانده می‌شود.

پاسخ گواهان قیامت

گواهان روز قیامت بر دو قسم هستند:

شاهدان بیرون از وجود انسان: خدا، پیامبران (مخصوصاً پیامبر اسلام)، فرشتگان زمین، زمان، قرآن و نامه‌ی اعمال

شاهدان درون وجود انسان: اعضا و پوست بدن. آیه‌ی سؤال به سخن گفتن زمین در روز قیامت اشاره دارد.

۳- معرفت صحیح و تفصیلی درباره‌ی معاد، با

کدام یک از منابع شناخت به دست می‌آید؟ (دران پزشکی قطبی)

- الف) علوم عقلی مبتنی بر فلسفه و استقلال
- ب) علوم وحیانی مبتنی بر وحی و تعالیم انبیاء
- ج) علوم عرفانی مبتنی بر شهود و رؤیت قلبی
- د) علوم تجربی مبتنی بر تجربه و حس

۴- با توجه به آیه‌ی قرآن که: «هرکس در

قیامت هم‌وزن ذره‌ای نیکی کند، آن را می‌بیند»،

کدام گزینه صحیح است؟ (پزشکی قطبی)

الف) پادشاه‌های اخروی انسان، متفاوت از کردارهای انسان است.

ب) پادشاه‌های اخروی انسان غیرقابل مقایسه با کردارهای انسان است.

ج) پادشاه‌های اخروی انسان همسو با کردارهای انسان است.

د) پادشاه‌های اخروی انسان، صورت واقعی کردارهای انسان است. [تجسم اعمال]

۵- آیه شریفه «یومئذ تحدث اخبارها، آن روز

خبرهای خود را باز می‌گوید.» به کدام شاهدان

روز قیامت اشاره دارد؟ (دران پزشکی قطبی)

- الف) قرآن
- ب) زمان
- ج) فرشتگان
- د) زمین

سؤال	۳	۴	۵
پاسخ	ب	د	د

آیهی «هر انسانی وارد محشر می‌گردد؛ درحالی‌که همراه او سوق‌دهنده و گواهی‌دهنده‌ای است.» به شهادت فرشتگان و آیهی «یومئذ نحدث اخبارها، آن روز خبرهای خود را باز می‌گوید.» به شهادت زمین در روز قیامت اشاره دارد.

پاسخ نظریه روح نامتجسد: روح آدمی که متعلق به عالم قدس و مجردات است، پیش از بدن وجود داشته و پس از هبوط گرفتار عالم ظلمانی ماده شده‌است. بدن فقط ابزاری برای روح در زندگانی این جهان است و پس از مرگ بدن، روح به ماوای اصلی خود باز می‌گردد که از ماده و بدن تهی است.

نظریه تناسخ: بر اساس این نظریه، تنها برخی انسان‌ها پس از مرگ بدن به روح نامتجسد به زندگی خود ادامه می‌دهند و بیش‌تر آن‌ها در چرخه‌های متوالی به زندگی دنیوی در قالب و بدن جدیدی باز می‌گردند و این چرخه تجدد حیات و مرگ، پیوسته است.

بنابراین طبق تناسخ، پس از مرگ، روح به بدن انسانی دیگر یا حیوان و گیاه منتقل می‌شود.

پاسخ نظریه‌ی «کرمه یا کارما»: حیات آینده‌ی هر جاننداری بر حسب این قانون معین می‌شود و به‌موجب کردار، گفتار یا پندار هر فرد، سرنوشت حیات بعدی او مشخص می‌شود. طبق قانون کارما هر آدمی مانند دهقانی است که محصول کشت خود را درو می‌کند و مجموع اعمال، اقوال و افکار او در روحش اثری ثابت ایجاد می‌کند و آن را طوری متشکل و مستعد می‌سازد که در حالت تناسخ، یعنی در حیات بعدی شکلی متناسب با آن حاصل کرده به همان تناسب پیکری نو اختیار می‌کند.

با توجه به این توضیحات، قانونی که کیفیت و چگونگی تولد ثانویه و علت انتقال روح به جسد مافوق یا مادون را بیان می‌کند، قانون کرمه نام دارد.

پاسخ معاد جسمانی

معاد جسمانی به معنای همراهی جسم و روح انسان در قیامت است. برای اثبات معاد جسمانی می‌توان به سه آیه که مواردی از احیای مردگان را بیان می‌کنند، اشاره کرد. قصه غُزیر پیامبر یا ارمیای نبی، زنده‌شدن پرنده‌گان به فرمان حضرت ابراهیم(ع) و زنده‌شدن یک نفر از بنی‌اسرائیل از جمله موارد احیای مردگان در دنیاست که نشان‌دهنده امکان وقوع معاد جسمانی هستند. برخی از آیات مانند آیاتی که بر خروج مردگان از زمین یا قبر دلالت دارند،

۶- گزینه‌ی صحیح در اعتقاد به تناسخ

کدام است؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف در قیامت روح به بدن انسان برمی‌گردد.

ب برای انسان اصلاً معادی وجود ندارد.

ج در قیامت فقط جسم انسان حضور خواهد داشت.

د پس از مرگ روح به بدن انسانی دیگر یا حیوان و گیاه منتقل می‌شود.

۷- قانونی که کیفیت و چگونگی تولد ثانویه

و علت انتقال روح به جسد مافوق یا مادون را

بیان می‌کند، چه نام دارد؟ (پزشکی قطبی)

الف قانون کرمه

ب قانون روح نامتجسد

ج قانون رستاخیز بدنی

د قانون سایه بدن

۸- درباره‌ی جسمانی یا روحانی‌بودن معاد

کدام یک صحیح می‌باشد؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف آیاتی که از احیای مردگان در امت‌های پیشین

سخن می‌گویند شاهی بر روحانی‌بودن معاد هستند.

ب آیاتی که گواهی می‌دهند انسان از خاک آفریده

شده و به خاک بازمی‌گردد و دوباره از آن بر می‌آید

شاهی بر معاد جسمانی است.

ج آیاتی که گواهی می‌دهند انسان از خاک آفریده

شده و به خاک بازمی‌گردد و دوباره از آن بر می‌آید

شاهی بر معاد روحانی است.

د قرآن لذت خشنودی خداوند را به عنوان

پاداشی برتر از لذت‌های جسمانی برشمرده‌است

که خود شاهی بر روحانی‌بودن معاد می‌باشد.

سؤال	۶	۷	۸
پاسخ	د	الف	ب

همچنین آیاتی که به برانگیختن و بعث انسان‌ها از قبر در روز قیامت اشاره دارد و آیاتی که گواهی می‌دهند انسان از خاک آفریده شده و به خاک بازمی‌گردد و دوباره از آن برمی‌آید شاهی بر معاد جسمانی است.

پاسخ نمونه‌های مشابه معاد

ماجرای زنده‌شدن حضرت عَزِیر یکی از نمونه‌های مشابه معاد است که قرآن کریم درباره‌ی آن می‌فرماید: «صدسال در این جا بوده‌ای، اکنون به غذا و آشامیدنی خود نظر بیفکن و ببین چگونه در این مدت به فرمان خداوند هیچ تغییری در آن پیدا نشده‌است؛ ولی برای این که بدانی صد سال از مرگ تو گذشته‌است، نگاهی به مرکب خود بینداز و ببین که از هم متلاشی و پراکنده شده و مرگ آن را از هم متفرق ساخته‌است. سپس نگاه کن و ببین چگونه اجزای پراکنده‌ی آن را گرد می‌آوریم و زنده‌اش می‌کنیم.»

از نمونه‌های دیگر مشابه معاد می‌توان به اصحاب کهف، زنده‌شدن مردگان به‌دست حضرت عیسی (ع) و رویش گیاهان اشاره کرد.

پاسخ رنج فراق محبوب

فراق از محبوب، سخت‌ترین عذاب است. تلخ‌ترین مصیبت برای محب، محجوب‌بودن از محبوب است. بزرگ‌ترین عذاب جهنم، فراق از خداست. خواجه عبدالله انصاری می‌گوید: «خدایا چون آتش فراق داشتی با آتش عذاب چه کار داشتی!» اما آتش عذاب نیز از دوری اوست و دوری از او عین چنین عذابی است.

رنج فراق محبوب یعنی فراق از خدا مایه رنج روحی است و رضایت و خشنودی خدا و نیل به لقاء الله موجب خشنودی روحی است.

پاسخ برزخ

برزخ در لغت به معنای مانع و حد میان دو چیز است. در مباحث معادشناسی، فاصله‌ی میان پایان زندگی دنیوی (مرگ) تا آغاز زندگی اخروی را برزخ می‌گویند. آدمی در این فاصله‌ی برزخی، زنده و آگاه است، نه معدوم و خاموش. همچنین به آن عالم مثال و خیال نیز می‌گویند.

بنابراین تمام گزینه‌ها درست هستند به‌جز این که برزخ فاصله‌ی زمانی میان دفن تا قیامت است.

۹- در ماجرای زنده‌شدن حضرت عَزِیر پس از صد

سال، چه چیزی هیچ تغییری نکرده بود؟ (در تراز پزشکی

اسفند ۱۴۰۰)

الف) آب و غذا

ب) لباس و زیرانداز

ج) حیوان مرکب

د) سگ همراه

۱۰- رنج فراق محبوب یعنی چه؟ (پزشکی قطبی)

الف) دوری از همسر در عین تحمل سختی‌ها به

خاطر علم‌آموزی مورد قبول اسلام است.

ب) خود را در رنج دوری از محبوب و معشوق

خود قرار دادن موجب آبدیده شدن آدمی است.

ج) فراق از خدا مایه رنج روحی است و رضایت

و خشنودی خدا و نیل به لقاء الله موجب خشنودی

روحی است.

د) جسم و روح آدمی همیشه از فراق رنج

می‌برد و از وصال لذت می‌برد.

۱۱- کدام گزینه درباره‌ی برزخ درست

نیست؟ (پزشکی قطبی)

الف) فاصله‌ی زمانی میان مرگ تا قیامت

ب) فاصله‌ی زمانی میان دنیا و آخرت

ج) فاصله و حائل میان دو چیز

د) فاصله‌ی زمانی میان دفن تا قیامت

سؤال	۹	۱۰	۱۱
پاسخ	الف	ج	د

پاسخ انسان از دو ساحت مادی و معنوی تشکیل شده است و روح غیرمادی که حقیقت انسان را تشکیل می‌دهد با مرگ از بین نمی‌رود و اگر روح باقی نباشد، معاد معنا نمی‌یابد. بدون پذیرش اصل دو بعدی بودن انسان، نمی‌توان قیامت را اثبات کرد.

از دیدگاه قرآن، معاد به معنای برانگیخته شدن و زنده شدن دوباره‌ی روح و جسم با هم است. این معاد را، معاد «جسمانی و روحانی» می‌گویند.

پاسخ بر اساس برهان معقولیت، انسان هر جا احتمال ضرر مادی بدهد با تمام توان در رفع آن می‌کوشد، حالا که هزاران پیامبر به آدمی از روزی عظیم و دنیایی دیگر خبر داده‌اند، انسان باید احتیاط کند؛ اگر دنیای دیگر نباشد که ضرر نکرده است ولی اگر باشد (که دلایل قطعی به آن گواهی می‌دهند) کسانی که احتیاط نکرده‌اند، زیان می‌کنند. بنابراین گزاره‌ی «اگر دنیای دیگری نباشد، مؤمنان ضرری نکرده‌اند؛ ولی اگر دنیای دیگر باشد، غیرمؤمنان زیان می‌کنند» اشاره به برهان معقولیت دارد.

پاسخ اگر آدمی اعتقاد به معاد و عدم اعتقاد به معاد را کنار هم بگذارد و مزایا و معایب هر یک را محاسبه کند، پی می‌برد که اعتقاد به معاد از رجحان بیش‌تری برخوردار است؛ بنابراین اعتقاد به معاد معقول‌تر است. از سویی دیگر همه‌ی انسان‌ها در فطرت خود میل به جاودانگی را احساس می‌کنند؛ پس هر دو برهان فطرت و معقولیت برای گفتگو و مناظره با افراد منکر خدا و معاد، مناسب هستند.

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار پایین، برهان معقولیت، بیانگر دفع ضرر محتمل است.

۱۲- بدون پذیرش چه اصلی نمی‌توان قیامت را اثبات کرد؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) صفت بخشنده‌گی و قهاریت خدا

ب) دوبعدی بودن انسان

ج) امکان گنهکاری انسان

د) ترکیب انسان از جسم و خاک

۱۳- «اگر دنیای دیگری نباشد، مؤمنان ضرری نکرده‌اند؛ ولی اگر دنیای دیگر باشد، غیرمؤمنان زیان می‌کنند.» این گزاره مفاد کدام برهان در باب معاد است؟ (پزشکی فردار ۱۴۰۰- میان دوره کشوری)

الف) فطرت

ب) حکمت

ج) معقولیت

د) عدالت

۱۴- برای گفتگو و مناظره با افراد منکر خدا و معاد، کدام برهان مناسب‌تر است؟ (دندان پزشکی و پزشکی شهریور ۹۹)

الف) حکمت

ب) فطرت

ج) معقولیت

د) عدالت

۱۵- «برهان معقولیت» بیانگر کدام گزاره در بحث معاد است؟ (دندان پزشکی و پزشکی ریفرم و کلاسیک شهریور ۹۸- مشترک کشوری)

الف) حکمت آمیز بودن

ب) دفع ضرر محتمل

ج) امکان عقلی

د) اثبات پذیری عقلی

سوال	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
پاسخ	ب	ج	ب و ج	ب

۱۶- قرآن کریم از قول منکرین معاد نقل می‌کند که، «آیا هنگامی که ما در زمین گم شدیم، آفرینش تازه‌ای خواهیم یافت؟» این سخن آنان بیانگر کدام شبهه در انکار معاد است؟ (پزشکی دی ۹۹- میان دوره‌ی کشوری)

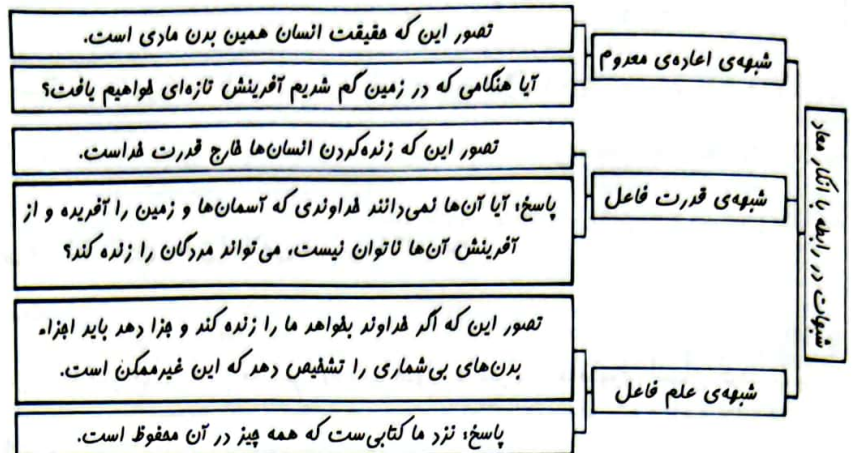
الف شبهه قدرت فاعل

ب شبهه علم فاعل

ج شبهه آکل و ماکول

د شبهه اعاده معدوم

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار پایین، جمله‌ی «آیا هنگامی که ما در زمین گم شدیم، آفرینش تازه‌ای خواهیم یافت؟» به شبهه‌ی اعاده معدوم اشاره دارد.

پاسخ جمع‌بندی براین عقلی معاد:

۱۷- در برهان فطرت، در خصوص اثبات معاد، کدام گزینه نقش اساسی دارد؟ (پزشکی قطبی)

الف دفع ضررهای احتمالی

ب میل به جاودانگی

ج بیهوده نبودن نظام هستی

د ظالم نبودن خداوند

برهان عدالت ❶ عدل خدا حکم می‌کند که باید روز قیامتی باشد تا هر کس نتیجه‌ی اعمالش را ببیند. بر اساس عدالت خداوند، چون عالم دنیا ظرفیت تحقق کامل عدل او را ندارد، پس عالم دیگری باید باشد که ظرفیت تحقق عدل الهی را داشته باشد.

برهان معقولیت ❷ اگر دنیای دیگری نباشد، مؤمنان ضرری نمی‌کنند ولی اگر دنیای دیگری باشد، غیر مؤمنان ضرر می‌کنند.

برهان فطری ❸ انسان به صورت فطری نیاز به جاودانگی دارد و از طرفی خداوند حکیم است و این نیاز فطری را بیهوده نگذاشته و می‌فرماید که آیا گمان کردید شما را بیهوده آفریدیم؟

پس در هر دو برهان حکمت و فطرت، میل به جاودانگی وجود دارد. (اگه تو یه سوالی هر دو رو آورد، حواست باشه که اولویت با فطرته).

این نکته هم یادت باشه که ضرورت معاد بر اساس صفات عدل و حکمت هست. اگر تو گزینه‌ها عدل و حکمت کنار هم بودن باید این رو انتخاب کنی، ولی اگه جدا بودن، اولویت با حکمه.

۱۸- «شبهه اعاده‌ی معدوم» حقیقت وجود انسان را چه می‌داند؟ (پزشکی قطبی)

الف جسم برزخی **ب** بدن مادی

ج روح مجرد **د** روح نیمه مادی

۱۹- کدام نظریه، استقلال روح را باور داشته با این حال برای روح، برخی خصوصیات جسم مانند شکل و اندازه قائل است؟ (پزشکی قطبی)

الف روح نامتجسد **ب** تناسخ

ج رستاخیز بدنی **د** بدن سایه‌ای

پاسخ با توجه به متن درسنامه و نمودار سؤال ۱۶، «شبهه اعاده‌ی معدوم» حقیقت وجود انسان را بدن مادی می‌داند.

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۱، نظریه‌ی بدن سایه‌ای استقلال روح را باور دارد، اما برای روح، برخی خصوصیات جسم مانند شکل و اندازه قائل است.

سؤال	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹
پاسخ	د	ب	ب	د

ملاحظات	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	نام مبحث
غیرمهم	.	امامت، مرجعیت و ولایت در عصر غیبت

از این بخش خیلی وقت هست که سؤالی نیومده، اما بد نیست بلد باشی، شاید طراح‌ها دوباره از این قسمت سؤال دادن!

پیشینه‌ی دین و پیامبری و شناخت اسلام

مهم‌ترین عامل پیشرفت علمی و فرهنگی جامعه اسلامی در طول تاریخ تمدن اسلامی آشنایی با کاغذ بود.

مراد از مصونیت قرآن از تحریف، تغییر لفظی و معنوی است.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «لقد یسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر» (همانا قرآن را برای پندآموزی آسان کردیم. پس آیا پندگیرنده هستی؟)؛ یعنی قرآن برای همه فهم‌پذیر است.

امامت، مرجعیت و ولایت در عصر غیبت

برای ظهور امام زمان (عج) باید علاوه بر این که چشم انتظار ایشان هستیم، مقدمات ظهور را فراهم کنیم و به آموزه‌های دینی عمل کنیم و پایبند سنت‌ها و قوانینی که خداوند برای ما وضع کرده باشیم تا این که روزی اسلام جهانی شود. انتظار فرج امام زمان (عج) از سنخ عمل به‌شمار می‌آید چرا که با عمل به آموزه‌های دینی زمینه ظهور حضرت مهدی (عج) صورت می‌گیرد. در فقه سیاسی اهل تشیع، در زمان غیبت امام عصر (عج)، حکومت به فقیهی که نیابت عامه دارد، منتقل می‌شود. تعبیر دیگری از استمرار اختیارات امام معصوم (ع) در حوزه‌ی حکومت و مصالح عمومی، ولایت مطلقه‌ی فقیه است. نقش و جایگاه مردم در نظام ولایت فقیه به این صورت است که مردم در تحقق و استقرار آن نقش دارند.

پاسخ لیبرالیسم ☞ آزادی شخصی را مهم‌ترین هدف می‌داند.

سکولاریسم ☞ عقیده به جداسدن نهادهای حکومت و حاکمان از نهادهای مذهبی.

اومانیسم ☞ تأکید بر انسان و قوای او، جایگاهش در جهان، علایق و دستاوردهایش، اصالت انسان در برابر خدا و دین.

پلورالیسم ☞ کثرت‌انگاری نسبت به دین.

کثرت‌گرایی در ادیان الهی مورد قبول نیست؛ چون هر پیامبری پیروان ادیان قبل را به دین خود دعوت می‌کرد و در حقیقت هر دینی که می‌آمد کامل‌کننده‌ی ادیان ماقبل بود. خاتم‌الانبیاء حضرت محمد (ص) هم کامل‌کننده‌ی سایر ادیان پیش از خودش بود؛ یعنی دین اسلام، کامل‌ترین دین است.

با توجه به این توضیحات، سکولاریسم معتقد است دین امری شخصی است و نباید در حوزه‌ی اجتماعی و تدبیر زندگی دخالت نماید.

📌 ۱- گزاره‌ی «دین امری شخصی است و نباید در حوزه‌ی اجتماعی و تدبیر زندگی دخالت نماید.» بیانگر کدام مکتب فکری است؟ (پزشکی قطبی)

الف) لیبرالیسم

ب) سکولاریسم

ج) پلورالیسم

د) اومانیسم

سؤال	۱			
پاسخ	ب			

- ۲- تجربه گرایی عبارتست از این که، (پزشکی و دندان پزشکی اردیبهشت ۹۷- میان دوره‌ی کشوری)
- الف** از دانش تجربی استفاده کنیم.
- ب** به شناخت فراحسی اعتماد نکنیم.
- ج** روش تجربی را آرامش بخش تر بدانیم.
- د** همه‌ی گزاره‌ها را قابل تجربه بدانیم.

- ۳- نخستین پایه برای مفهوم روشمند قرآن و دین اسلام چیست؟ (پزشکی قطبی)
- الف** مراجعه به روایات و احادیث صحیح
- ب** توجه به شان نزول آیات قرآن کریم
- ج** پرهیز از هر نوع پیش داوری
- د** آگاهی از قواعد و دستور زبان عربی (زبان قرآن)

- ۴- غیبت حضرت مهدی (ع) به چه معناست؟ (پزشکی قطبی)
- الف** حضرت مهدی (ع) نامرئی شده و در زمان ظهور می‌کند.
- ب** ولی ناشناخته‌ای است که از جامعه جدا نیست.
- ج** مردم نمی‌توانند او را بشناسند و از محضر او محروم هستند.
- د** خدا او را غایب کرده و خدا او را ظهور می‌دهد.

- ۵- فلسفه انتظار و ظهور امام غایب (عج) در مذهب تشیع مبتنی بر چیست؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)
- الف** مستلزم تفاهم ادیان و مذاهب در سراسر جهان
- ب** مستلزم تفاهم فرهنگ‌های مختلف در سراسر جهان
- ج** مستلزم جهان‌شمولی اسلام در سرتاسر کره زمین
- د** مستلزم تعامل ادیان الهی و غیرالهی در جهان

پاسخ استقراء یعنی مشاهده و تجربه. قیاس یعنی تعقل. تجربه‌گرایی نوین با تأکید بر لزوم به‌کارگیری استقراء به‌جای استدلال قیاسی، آغاز شد. تجربه‌گرایی یعنی همه‌ی گزاره‌ها را قابل تجربه بدانیم. این نکته رو هم بدون که: هر دو جریان عقل‌گرایی و تجربه‌گرایی به هر گونه شناخت فراعقلی و فراحسی به دیده‌ی تردید می‌نگرند و ارزش و اعتباری برای معارف و حیانی و شهودی در نظر نمی‌گیرند.

پاسخ برای فهم قرآن، اصولی باید رعایت شود مثلاً آگاهی از قواعد عربی، معانی الفاظ قرآن، و... نخستین گام، آگاهی به قواعد زبان عربی است.

پاسخ بر اساس کلام امام باقر (ع) راز غیبت امام زمان، جلوگیری از کشته‌شدن است. غیبت حضرت مهدی (ع) به این معناست که او ولی ناشناخته‌ای است که از جامعه جدا نیست.

پاسخ فلسفه‌ی انتظار و ظهور امام غایب در مذهب تشیع، ملتزم اعتقاد به جهانی‌شدن است.

سوال	۲	۳	۴	۵
پاسخ	د	د	ب	ج

نکات پرتکرار

هیستی انسان

«وقتی در خودمان دقت می‌کنیم درمی‌یابیم که وجود من، امری بسیط و غیرقابل تقسیم است. در صورتی که اساسی‌ترین خاصیت اجسام، تقسیم‌پذیری است.» ☞ غیرمادی بودن روح

زندگی سفت و تنگ ☞ معلول روی‌گردانی از خدا

اساس دلیل فیلسوفان بر غیرمادی بودن روح این نکته است که روح تقسیم‌پذیر نیست.

آیهی «ثم سواه و نفخ فيه من روحه» ☞ مفهوم دو ساهتی بودن آفرینش انسان (دو بُعد مادی و غیرمادی) و شرافت و منزلت روح انسان

عامل بهران‌های معرفتی، اخلاقی، روانی و معنوی انسان معاصر ☞ خودشناسی

آیهی «الله يتوفى الانفس حين موتها» ☞ مفهوم حقیقت روح انسان / توفی ☞ گرفتن و افز کردن

قدر مشترک توصیه‌های پیامبران الهی ☞ شناخت انسان

علم ضروری ما به خدا ☞ شعور عرفانی

انسان دارای استعداد و نیروهایی برای فهم خود و جهان و تکامل انسان ☞ انسان‌شناسی

از نظر امام علی (ع) ☞ خودشناسی عامل سعادت و کمال

تفاوت انسان و حیوان ☞ گرایش به دانایی و حس تقدیس و پرستش

شناختی که از طریق صورت‌ها و مفاهیم ذهنی باشد ☞ علم حصولی (با واسطه)

اعتقاد به نظارت دائمی خدا بر انسان ☞ حل بهران اخلاقی

عدالت و راستگویی ☞ شناخت عملی

«من اعرض عن ذكرى فان له معيشة شتى» ☞ دین عامل غلبه بر اضطراب روانی

«على بالذكر لله تطمئن القلوب» ☞ با یاد خدا دل‌ها آرام می‌شوند.

ایمان

ایمان مبتنی بر معرفت (شناخت)، علم و عقل است.

ایمان مبتنی بر معرفت و علم است ولی چنین نیست که اگر معرفت و علم وجود یابند ایمان نیز ضرورتاً تحقق یابد.

رابطه ایمان و معرفت در مسیضیت ☞ ایمان مقدم بر معرفت

امام رضا (ع) ☞ ایمان تصدیق قلبی، اقرار به زبان، عمل به ارکان و اعضا

عقل ☞ محبت باطنی / وحی ☞ محبت ظاهری

امام صادق (ع) ☞ گواهی به وحدانیت خدا و رسول و امامان ☞ کم‌ترین مرتبه ایمان

من شاء فليؤمن و من شاء فليكفر ☞ ایمان و کفر دو امر اختیاری است.

از نظر قرآن کریم ☞ بدترین موجودات بی‌فردان هستند.

نکات پرتکرار

برهان فطرت بر وجود خدا

کامل‌ترین راه هدایابی ﴿ فطرت (دل) ﴾

شناختی که برای هر فردی ثابت است و نیازی به آموزش ندارد ﴿ شناخت فطری

سیر در آفاق و سیر در انفس از راه‌های شناخت خدا هستند.

از وحی، عقل، فطرت و تجربه می‌توان برای هدایابی استفاده کرد.

مهم‌ترین گرایش فطری، میل و محبت خدا

فراشناسی فطری یعنی آن نوع شناختی که نیاز به آموزش ندارد.

برهان علی

مفاد برهان علیت ﴿ هر معلولی (پدیده ای) نیازمند علت است.

تسلسل ﴿ ادامه‌داشتن علت و معلول تا بی‌نهایت [که برای خدا استثناء است و با برهان علیت رد

می‌شود].

دور ﴿ یعنی علت و معلول هم‌زمان در یک شی باشد. (اجتماع متناقضین) [خدا استثناء است و با برهان

علیت رد می‌شود].

علت خدا چیست؟ چون خدا واجب است و وجودش ضرورت دارد علتی برایش مطرح نیست.

ملاک و معیار نیازمندی یک موجود به موجود دیگر فقر وجودی اوست. ﴿ برهان علیت

اگر معلول توسط علت ایجاد شود ﴿ آن علت فاعلی است.

برهان امکان و وجوب ﴿ از وجود پدیده‌ها به وجود واجب

اشتباه فیلسوفان غربی در اصل علیت خدا ﴿ موضوع اصل علیت، موجود به‌طور مطلق است.

سابقه یا لافقه نیستی ﴿ از نشانه‌های معلولیت

برهان نظم

آیهی «لو کان فیهما آلهه الا الله لفسدتا» اشاره به ﴿ برهان هماهنگی در کل عالم و برهان هدفمندی

برهان هدفمندی مربوط به برهان نظم است.

امکان شناخت صفات خدا

تعطیل ﴿ صفات خدا قابل‌درک نیست و ذهن انسان نسبت به خدا تعطیل است. / نباید به خدا صفاتی

که متعلق به مخلوقات است، نسبت داد. / نگاه پوزیتیویستی.

تجرید / اثبات بلا تشبیه ﴿ انسان می‌تواند با عقل خود معنای صفات خدا را بفهمد ولی به کنه صفات راه

ندارد.

تشبیه ﴿ صفات خدا قابل‌درک است و مثلاً خدا به انسان تشبیه می‌شود که دست و پا دارد.

نکات پرتکرار

در برهه‌ور با آیاتی که برای خدا مکان یا زمان یا عضو بیان می‌کنند، باید به آیات مفکم رجوع کرد.

راه های شناخت صفات خدا

توقیفی بودن اسماء و صفات الهی یعنی ﴿انحصار و صف خدا به قرآن و روایات کشف و شعور﴾ درک صفات الهی از طریق معرفت قلبی

انواع صفات خدا

باوردانگی بر فی کنهکاران در دوزخ این‌گونه با عدل الهی سازگار است که مجازات آفرت نتیجه قهری عمل است.

حکمت خداوند اقتضا می‌کند که هم پیامبرانی را برای هدایت انسان‌ها برگزیند و هم عالم دیگری برای کیفر و پاداش بندگان برپا کند.

پذیرش حکمت الهی منجر به پذیرش نظام هستی به عنوان بهترین نظام ممکن (نظام احسن) می‌شود. عدالت تشریعی ﴿خداوند می‌فرماید: هیچ کسی را مگر به اندازه توانایی‌اش تکلیف نمی‌کنیم. عدالت تکوینی ﴿خداوند به هر موجودی به اندازه شایستگی‌اش وجود و کمال اضافه کرده است. قدرت خدا به مهال‌های عادی تعلق می‌گیرد.

تمام مفلوقات در اتقان و استواری خلق شده‌اند ﴿حکمت الهی صفات ثبوتی خدا ﴿صفاتی که کمالات خدا را بیان می‌کند. معنی عدل ﴿قرار دادن افراد و اشیا در جایگاه شایسته‌ی خود عدل از لوازم کدام معنای حکمت است؟ قبیح و بی‌عده نبودن فعل خدا هدفمندی آفرینش نشانه‌ی حکمت الهی است.

قدرت از نظر متکلمان ﴿انجام یا ترک اختیاری فعل علم و قدرت الهی ﴿صفات ذاتی

چرا خدا عالم ماده را به گونه‌ی دیگر نیافرید؟ چون امکان وجود آن نبوده صفت فعلی خدا ﴿ارتباط ذات الهی با مفلوقات انتزاع عدل تشریعی ﴿خداوند همه اقسام لازم برای سعادت بشر را فرو فرستاده است. گستره قدرت الهی، عام، مطلق و نامحدود است؛ لذا به امور ممکن تعلق می‌گیرد. بر اساس معنای دوری از انجام فعل قبیح، عدل یکی از شعب حکمت است. امکان تطفل از اراده تشریعی الهی هست.

مسئله شر

ویژگی محدود بودن علم بشری ﴿پاسخ به حکمت شرور شرور علت شکوفاشدن استعدادهاست. / «فان مع العسر یسرا»

نکات پرتکرار

شر ناشی از جزئی نگری است.

پاسخ به این اشکال که «شرارت برخی انسان‌ها که موجب آزار و اذیت دیگران می‌شود، ناشی از اختیاری است که خدا به آن‌ها داده است»، این است که آفرینش انسان مثلاً بهتر از انسان مجبور است.

توهید و شرک

فراوند تنها مؤثر در اداره و تدبیر جهان و انسان است. ☞ توهید در ربوبیت

در تاریخ انبیاء کدام مسئله پیش‌تر مورد مناقشه بوده؟ توهید در ربوبیت

چه زمانی توسل منجر به شرک می‌شود؟ هنگامی که از مخلوقات والا، تفکر امداد استقلالی داشته باشیم.

توهید در خالقیت ☞ شرور مخلوق فراوند است.

تدبیر تکوینی ☞ توهید در ربوبیت

کسی جز خدا نمی‌تواند زمام امور انسان‌ها را به‌دست گیرد و برای آن‌ها قانون وضع کند. ☞ توهید در

تشریع و تقنین

سجده ☞ سر تمام نماز و آخرین منزل تقرب به محبوب است.

انسجام نظام عالم و پیوستگی تدبیر آن ☞ دلیل بر توهید ربوبیت

بر اساس توهید در تشریع و تقنین، پیامبر و امامان رسالت تبیین شریعت را به‌عهده دارند.

توسل به پیامبران و ائمه‌ی اطهار بدون قصد عبارت ☞ از مسیر توهید خارج نشده‌ایم.

توسل، به مشیت و اذن الهی اثربخشی دارد و در آن شرکت ندارد.

این‌که حضرت یعقوب، پیراهن یوسف را بر دیگران خود افکند و بینایی خود را بازیافت، جواز تبرک هستن

به آثار اولیای الهی است.

فوارج با استناد به آیه‌ی «حکومت برای کسی جز خدا نیست»، به حضرت علی(ع) می‌گفتند: «تو حق حکومت

نداری».

اسرار نماز ☞ تجلی یاد خدا / مایه‌ی پرهیزکاری

معاد و جاودانگی انسان

دفع ضرر احتمالی مرتبط با برهان معقولیت

میل به جاودانگی در ارتباط با برهان فطرت و برهان حکمت (اگر در سؤالی بفتشان آمدند اولویت با

فطرت است.)

اگر قیامت نباشد مؤمنان ضرر نمی‌کنند، بلکه غیرمؤمنان ضرر می‌کنند. ☞ برهان معقولیت

آیا هنگامی که ما در زمین کم شدیم، آفرینش تازه‌ای فراهم یافت؟ ☞ شعبه‌ی اعاده‌ی معروف

آیه‌ی «یومئذ تدرأ اخبارها» (آن روز خبرهای خود را بازگو می‌کنند) منظور زمین است.

ضرورت معاد ☞ حکمت الهی است.

برای گفتگو و مناظره با افراد منکر خدا و معاد، مناسب‌تر است ☞ برهان معقولیت و فطرت

انقلاب اسلامی

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
مفاهیم و مباحث نظری	۴	مهم

مفهوم انقلاب

واژه‌ی انقلاب در اصل یکی از اصطلاحات علم اخترشناسی است. انقلاب بیان‌گر دگرگونی شدید و ناگهانی است و انقلاب‌های اجتماعی یا بزرگ به معنای تغییر حکومت و همچنین تحول در ایدئولوژی غالب و رسمی کشورهاست. انقلاب‌های معاصر یعنی پیدایش عصری نو در تاریخ کشورها که می‌تواند ارزش‌های مطلوب تجربه‌شده پیشین را با مفاهیمی هم‌چون استقلال، آزادی و مانند آن همراه سازد. آیت‌الله سید محمدباقر صدر، انقلاب را این‌گونه تعریف می‌کند: انقلاب جنبش سرسختانه بر مبنای اصول مکتبی معین است. از نظر آیت‌الله مطهری، انقلاب، طغیان و عصیان است که مردم علیه نظام موجود برای ایجاد وضع مطلوب انجام می‌دهند.

انقلاب اسلامی ایران در پاسخ به بحران هویت رخ داده‌است.

عوامل انقلاب:

۱. نارضایتی عمیق از وضع موجود
۲. ظهور و گسترش ایدئولوژی‌های جدید جایگزین
۳. گسترش روحیه‌ی انقلابی
۴. رهبری و نهادهای بسیج‌گر

ویژگی‌های (عناصر) انقلاب:

۱. شرکت توده‌ها (مردمی بودن)
۲. وجود عنصر خشونت
۳. تغییر ساختارهای اجتماعی-سیاسی جامعه

پاسخ تفاوت انقلاب با سایر پدیده‌ها

اصلاح (رفرم) ⇨ تغییرات تدریجی و جزئی از سوی حاکمان که به‌صورت قانونی و مسالمت‌آمیز انجام می‌شود. این مفهوم بیش‌ترین تفاوت را با انقلاب دارد.

نهضت (جنبش) ⇨ حرکتی معمولاً درازمدت که ممکن است انقلاب فقط بخشی از آن به‌شمار آید. مفهوم جنبش از نظر معنا به انقلاب نزدیک‌تر است.

جنگ داخلی ⇨ درخواست گروهی از ساکنان یک کشور مبنی بر خودمختاری و استقلال

کودتا ⇨ اقدام سریع گروهی از نظامیان علیه یک رژیم سیاسی است که به دنبال انتقال و جابجایی قدرت از طریق خشونت نظامی می‌باشد.

- ۱- کدام خصوصیات در «پدیده‌ی اصلاح» وجود دارد که آن را از «انقلاب» متمایز می‌سازد؟ (بزرگی قطبی)
- ۲- حرکتی درازمدت است.
- ۳- از جانب رژیم سیاسی حاکم است.
- ۴- حرکتی مقطعی و مقدماتی است.
- ۵- بی‌بهره از مشارکت مردمی است.

سؤال	۱		
پاسخ	ب		

شورش همانند «طغیان»، «اغتشاش» و «قیام» حرکتی مقطعی یا واکنشی با ماهیت و دامنه‌های متفاوت است که گاه مقدمه‌ی حرکتی انقلابی است و در بسیاری از مواقع نیز از همراهی مردم، ایدئولوژی جدید و برنامه‌ای برای تغییر نهادهای سیاسی و اجتماعی برخوردار نیست. برای آینده هدف مشخصی ندارد. بسیاری از شورش‌ها در مدتی کوتاه از سوی نظام حاکم سرکوب می‌شود و فرومی‌نشینند.

فرق انقلاب اجتماعی با سیاسی در انقلاب اجتماعی علاوه بر تغییر حکومت در ایدئولوژی غالب و خط‌مشی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تغییرات اساسی روی می‌دهد. با توجه به این توضیحات آنچه پدیده‌ی اصلاح را از «انقلاب» متمایز می‌سازد، این است که پدیده‌ی اصلاح، از جانب رژیم سیاسی حاکم است.

پاسخ عوامل انقلاب

یک انقلاب کامل دست‌کم چهار عامل دارد:

۱- نارضایتی عمیق از وضع موجود: اولین عنصر مهم در وقوع انقلاب است که زمینه‌ی ظهور و گسترش سایر عوامل وقوع انقلاب را فراهم می‌کند. این عامل با تظاهرات، تنفر از رژیم، گسست عمومی از رژیم، اعتصاب عمومی و شعارهای انقلابیون در طرد نظام حاکم آشکار می‌شود. فرآیند بسیج سیاسی به همین علت شروع شد.

۲- گسترش روحیه‌ی انقلابی: منظور از آن به‌وجودآمدن اراده و حس پرخاش‌گری علیه نظام سیاسی حاکم است. با چنین روحیه‌ای فرد اعتمادبه‌نفس پیدا می‌کند و مقابل حکومت می‌ایستد. این عامل از زمان برگزاری مراسم چهل‌م شهدای ۱۹ دی قم که گروه‌های مردم وارد صحنه انقلاب شدند، شکل گرفت. ۳- ظهور و گسترش ایدئولوژی(های) جایگزین: باعث می‌شود انقلاب زودتر به پیروزی رسیده و پس از پیروزی با بی‌ثباتی کم‌تری مواجه شود. ظهور و گسترش ایدئولوژی‌های جدید، در چگونگی پیروزی انقلاب، نوع حکومت جایگزین و حتی مراحل و تحولات پس از پیروزی نقش مؤثری دارد. بی‌نظمی و نوسانات در ایدئولوژی در انقلاب‌ها، مردم را دچار بی‌نظمی فکری می‌کند. ۴- رهبری و نهادهای بسیج‌گر

همانطور که گفته‌شد، نارضایتی عمیق از وضع موجود، زمینه‌ساز ظهور و گسترش سایر عوامل و شرایط وقوع یک انقلاب است.

۲- کدام عامل، زمینه‌ساز ظهور و گسترش سایر

عوامل و شرایط وقوع یک انقلاب است؟ (زندان‌پریشی

شوربور ۹۹-کشوری)

الف) رهبری و ساختارهای بسیج‌گر

ب) گسترش روحیه انقلابی

ج) ظهور ایدئولوژی جدید و جایگزین

د) نارضایتی عمیق از وضع موجود

سؤال	۲			
پاسخ	د			

پاسخ ویژگی‌های (عناصر) انقلاب

۱. شرکت توده‌ها (مردمی‌بودن): عنصر توده‌ها در روند وقوع انقلاب‌ها، نقش مستقیمی ایفا می‌کند. در انقلاب اسلامی ایران تقریباً همه توده‌ها شرکت داشتند.

۲. وجود عنصر خشونت: در فرایند یک انقلاب، «مجموعه اقدامات غیرقانونی انقلابیون مانند اعتصابات و تظاهرات، ترور، زد و خورد با گاردهای حکومتی از یک‌سو و اقدامات حکومت در سرکوبی انقلابیون از سویی دیگر» منجر به بروز پیدایش عنصر خشونت می‌شود. میزان خشونت در هر انقلاب با توجه به ویژگی‌های فرهنگی مردم، نوع نیروهای مسلح، نوع رژیم و شرایط داخلی و بین‌المللی متفاوت است. در روند انقلاب، اعمال زور و خشونت به گونه‌ای متقابل صورت می‌گیرد.

۳. تغییر ساختارهای اجتماعی - سیاسی جامعه

اندیشه‌ی جایگزین در تمامی انقلاب‌ها دیده می‌شود و وجه مشترک همه‌ی تعاریف انقلاب، تغییر در ساختار حاکمیت و ساختارهای اجتماعی است. تمام گزینه‌ها به جز وجود عنصر خشونت جزء عوامل وقوع انقلاب هستند. وجود عنصر خشونت از ویژگی‌های (عناصر) انقلاب است، نه عوامل انقلاب.

پاسخ دیدگاه‌های پیرامون انقلاب و انقلاب اسلامی ایران

به نظر فوکو روح انقلاب اسلامی در این حقیقت نهفته است که ایرانی‌ها از خلال انقلاب خود، درصدد ایجاد تحول و تغییر در خویش بودند. در واقع هدف اصلی آن‌ها، ایجاد تحول بنیادین در وجود فردی، در حیات سیاسی و اجتماعی و در نحوه‌ی تفکر و شیوه نگرش خود بود. از دیدگاه او مهم‌ترین ویژگی انقلاب اسلامی ایران «معنویت‌گرایی سیاسی» است. هم‌چنین ویژگی‌های اثرگذار حرکت‌های مذهب شیعه، وجود روحانیت شیعه و اعتقاد به مهدویت (توانایی ایدئولوژی اسلام شیعی در متحد کردن مردم) است. به عقیده‌ی او عامل اصلی وقوع انقلاب اسلامی ایران، توانایی ایدئولوژی اسلامی در متحد کردن همه‌ی ایرانیان است.

فوکو را نظریه‌پرداز پسامدرنیسم نیز خوانده‌اند. فوکو بعد از سفر به ایران، انقلاب اسلامی را مصداق فرارسیدن دوران پست‌مدرنیسم می‌داند. از مؤلفه‌های اصلی پست‌مدرنیسم، پذیرش سنت‌ها و فرهنگ‌های متعدد بومی و محلی به جای فرهنگ واحد و کلی است.

بنابراین بن‌مایه‌ی تحلیل میشل فوکو از انقلاب اسلامی ایران در عبارت «انقلاب ایران ناشی از معنویت‌گرایی سیاسی است.» تبیین شده است.

۳- کدام گزینه از «عوامل وقوع انقلاب»

محسوب نمی‌شود؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) نارضایتی از وضع موجود

ب) گسترش روحیه‌ی انقلابی

ج) گسترش ایدئولوژی‌های جایگزین

د) وجود عنصر خشونت

۴- بن‌مایه‌ی تحلیل میشل فوکو از انقلاب اسلامی

ایران در کدام عبارت زیر تبیین شده است؟ (پزشکی قطبی)

الف) انقلاب ایران نمی‌تواند انگیزه‌های مادی داشته باشد.

ب) انقلاب ایران ناشی از معنویت‌گرایی سیاسی است.

ج) شخصیت امام خمینی (ره) پهلوی به افسانه می‌زند.

د) ایرانیان از خلال انقلاب اسلامی درصدد ایجاد تحول در خود بودند.

سؤال	۳	۴	
پاسخ	د	ب	

۵- این نظر را چه کسی و برای تبیین چه

شکلی از تغییر طراحی کرده است؟

«عدم تعادل» (رکود قدرت) + ناسازگاری نخبگان

حکومتی + عوامل شتاب‌زا (پزشکی قطبی)

الف) جیمز دیویس - کودتا

ب) مارکس - انقلاب

ج) جانسون - انقلاب

د) میشل فوکو - انقلاب اسلامی

۶- «محمدرضا به دلیل نحوه تربیت دوران

کودکی و نوجوانی‌اش، فردی مردد و فاقد اعتمادبه‌نفس بار

آمده بود. از همین رو نتوانست در جریان انقلاب، ایستادگی

کند.» این دیدگاه در تحلیل انقلاب اسلامی توسط چه

کسی و با چه رویکردی ارائه شده است؟ (پزشکی قطبی)

الف) تدا اسکاچپل - رویکرد ساختارگرایانه

ب) جیمز دیویس - رویکرد روان‌شناسی جمعی

ج) چالمرز جانسون - رویکرد کارکردگرایانه

د) ماروین زونیس - رویکرد روان‌شناسی فردی

۷- این نظریه «تنها انقلابی که به‌طور

آگاهانه ساخته شده انقلاب اسلامی ایران است.» از

کیست؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف) رابرت گر - شهید مطهری

ب) تدا اسکاچپل - میشل فوکو

۸- نظریه «احتمال وقوع انقلاب‌ها زمانی است

که پس از مدتی طولانی از رشد عینی اقتصادی و

اجتماعی، یک دوره کوتاه مدت عقب‌گرد سریع پیش

آید.» از کیست؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف) جیمز دیویس - چالمرز جانسون

ب) میشل فوکو - تدا اسکاچپل

۹- در یونان و روم باستان برای بیان مفهوم تغییر

حکومت از کدام گزینه استفاده می‌کردند؟ (پزشکی

شهریور ۱۳۰۰)

الف) کودتا - دموکراسی

ب) انقلاب - تحول

پاسخ چالمرز جانسون معتقد بود انقلاب در اثر سه عامل متوالی به‌وقوع می‌پیوندد:

عدم تعادل (رکود قدرت) + ناسازگاری نخبگان حکومتی + عوامل شتاب‌زا ← انقلاب
به نظر او دو عامل، تعادل جامعه را برهم می‌زنند که یا ارزش تغییری‌اند یا محیط تغییری که هر کدام یا داخلی‌اند یا خارجی.
منابع ارزش تغییری خارجی مثل وقوع انقلاب در کشور همسایه یا رسانه‌های خارجی و منابع ارزش تغییری داخلی مثل عقاید جدید.

منابع محیط تغییری خارجی مثل ورود دانش پزشکی به کشورهای عقب‌مانده و منابع محیط تغییری داخلی مثل مهاجرت داخلی وسیع.

پاسخ ماروین زونیس، در کتاب شکست شاهانه‌ی خود به بررسی شخصیت شاه پرداخته است. به نظر او محمدرضا به دلیل تربیت کودکی و نوجوانی خود که در محیطی زنانه شکل گرفت و سپس در کنار پدری مستبد قرار گرفت، فردی فاقد اراده و اعتمادبه‌نفس بود؛ به همین علت نتوانست انقلاب را سرکوب کند این دیدگاه با رویکرد روان‌شناسی فردی ارائه شده است.

پاسخ تدا اسکاچپل، معتقد بود که انقلاب‌ها ساخته نمی‌شوند بلکه به‌وجود می‌آیند ولی اگر در دنیا تنها یک انقلاب آگاهانه ساخته شده باشد، انقلاب اسلامی ایران است و عاملی که باعث این آگاهی شد، تاریخ اسلام شیعی بوده است. پس انقلاب اسلامی را آگاهانه و شیعی معرفی می‌کند.

پاسخ جیمز دیویس و منحنی جی: از نظر جیمز دیویس، رشد طولانی مدت در یک کشور باعث افزایش انتظارات می‌گردد و در پی آن، رکود کوتاه مدت سبب ایجاد فاصله‌ی تحمل‌ناپذیر بین انتظارات و دریافت‌ها و در نتیجه انقلاب می‌شود. (توقعات افزایشده)

پاسخ انقلاب‌های معاصر یعنی پیدایش عصری نو در تاریخ کشورها که می‌تواند ارزش‌های مطلوب تجربه‌شده پیشین را با مفاهیمی هم‌چون استقلال، آزادی و مانند آن همراه سازد. در حالی که در گذشته و از جمله در یونان باستان انقلاب صرفاً به معنای «تغییر حکومت» بوده است.

سوال	۵	۶	۷	۸	۹
پاسخ	ج	د	ج	الف	ج

پاسخ با توجه به درسنامه انقلاب بیان گر دگرگونی شدید و ناگهانی است و انقلاب‌های اجتماعی یا بزرگ به معنای تغییر حکومت و همچنین تحول در ایدئولوژی غالب و رسمی کشورهاست؛ پس انقلاب از نظر سیاسی به معنای اقدام عده‌ای برای براندازی و ایجاد حکومتی جدید است.

پاسخ کودتا، اقدام سریع گروهی از نظامیان علیه یک رژیم سیاسی است که به دنبال انتقال و جابجایی قدرت از طریق خشونت نظامی می‌باشد؛ بنابراین، کودتا در جوامعی روی می‌دهد که ارتش نقش ویژه‌ای در برابر ملت دارد.

پاسخ معمولاً چون در جنگ با بیگانگان، یک ملت علیه ملت دیگری دست به جنگ می‌زند، تلفات بیش‌تری دارد تا این‌که در یک ملت جنگ داخلی باشد؛ مثل جنگ تحمیلی در مقایسه با انقلاب اسلامی ایران که هم سیاسی بود و هم فرهنگی.

پاسخ گرچه در کودتاها معمولاً مردم نقشی ندارند، اما بعضی از کودتاهای نظامی پس از شورش‌ها و اعتصابات مردمی روی داده‌اند؛ مانند کودتای افسران آزاد که در مصر رخ داد.

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۱، تفاوت انقلاب و کودتا این است که برخلاف انقلاب، کودتا بدون مشارکت مردم صورت می‌گیرد.

پاسخ نسل چهارم نظریه‌های انقلاب، بر ایدئولوژی و رهبری در فرآیند انقلاب تأکید دارد.

۱۰- از نظر سیاسی به معنای اقدام عده‌ای برای براندازی و ایجاد حکومتی جدید است؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

- الف) کودتا ب) انقلاب
ج) جنگ داخلی د) شورش

۱۱- در جوامعی روی می‌دهد که ارتش نقش ویژه‌ای در برابر ملت دارد؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

- الف) انقلاب ب) شورش
ج) کودتا د) اصلاحات

۱۲- در کدام نوع از انقلاب‌ها، معمولاً شمار کشته‌ها بالا است؟ (پزشکی قطبی)

- الف) در انقلاب‌های سیاسی
ب) در انقلاب‌هایی که مردم با استبداد داخلی درگیر هستند.
ج) در انقلاب‌هایی که مردم با بیگانه درگیر هستند.
د) در انقلاب‌های فرهنگی

۱۳- کودتای افسران آزاد در کدام کشور اتفاق افتاد؟ (پزشکی فردار ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

- الف) مصر ب) لبنان
ج) فرانسه د) انگلستان

۱۴- در کدام گزینه معمولاً مردم نقشی ندارند؟ (دندان پزشکی فردار ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

- الف) جنبش ب) کودتا
ج) نهضت د) شورش

۱۵- نسل چهارم نظریه‌های انقلاب، بر کدام عنصر در فرآیند انقلاب تأکید دارد؟ (دندان پزشکی و پزشکی ریفرم و کلاسیک شهریور ۹۸ - مشترک کشوری)

- الف) ایدئولوژی و رهبری
ب) عوامل فرهنگی
ج) ساختارهای اجتماعی
د) محیط بین‌المللی

سؤال	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
پاسخ	ب	ج	ج	الف	ب	الف

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
زمینه‌ی تاریخی قیام تنباکو و مشروطه	۴	مهم

حکومت قاجار

حکومت قاجار نوعی حکومت ملوک‌الطوایفی (متماثل به تمرکز) بود. در دولت‌های قاجار هیچ نظام قانونی وجود نداشت و هیچ چیز شاه را محدود نمی‌کرد. شاه تنها قدرت برتر و صاحب‌اختیار جان و مال مردم محسوب می‌شد. استبداد قاجاری بر شخص شاه متکی بود و به همین دلیل رشد و انحطاط دولت تا حد زیادی به تصمیمات شاه و شخصیت وی بستگی داشت. دلیل اصلی توقف اصلاحات شخصیت‌هایی چون امیرکبیر در دوره‌ی قاجاریه هم، به دلیل محدود کردن منافع طبقه‌ی حاکم و به‌خصوص شخص شاه بود.

قیام تنباکو

از امتیازات مهمی که به انگلستان داده شده و به قیام مردم انجامید، انحصار توتون و تنباکو بود که بر اساس آن خرید و فروش تنباکو به شرکت رژی واگذار می‌شد. پس از افشاشدن این قرارداد، میرزای شیرازی فتوای تحریم توتون و تنباکو را صادر کرد و شاه به اجبار این امتیاز را لغو کرد.

قیام مشروطیت

پس از انتصاب عین‌الدوله به مقام صدارت و شروع رفتارهای مستبدانه‌ی او، مردم دست به اعتراض زدند و به سفارت انگلستان پناه بردند. آشنایی با مفاهیم ترقی، قانون احزاب و مطبوعات باعث جلب توجه ایرانیان به عقب‌ماندگی ایران گردید. در طول این یک ماه تحصن مردم با مفهوم مشروطه آشنا شدند و همین‌جا بود که درخواست مشروطه موردنظر مردم قرار گرفت. درخواست اولیه‌ی مردم و علما در ابتدای جنبش مشروطه، تأسیس عدالت‌خانه بود. این عدالت‌خانه، مجلسی بود که در آن جمعی از بزرگان باید براساس شرع به مشکلات مردم رسیدگی می‌کردند. فرمان مشروطه مبنی بر تشکیل شورای ملی در مرداد ماه سال ۱۲۸۵ هجری شمسی توسط مظفرالدین شاه صادر گردید. به‌این ترتیب الگوی تعالی طلب اسلامی با قیام تنباکو و جنبش عدالت‌خانه که به مشروطیت انجامید، روند تکاملی خود را در عصر قاجار طی کرد.

ناکامی مشروطه

عوامل ناکامی مشروطه به دو صورت بررسی می‌شوند:

عوامل درونی: ابهام در ایدئولوژی مشروطیت، ماهیت متفاوت نیروهای مشروطه‌خواه، نفوذ عناصر وابسته و غرب‌زده و بی‌اعتنایی به مقدسات از سوی برخی روشن‌فکران و ناکامی در ایجاد دولت مرکزی کارآمد.

عوامل بیرونی: اتحاد روسیه و انگلیس در برابر آلمان در قرارداد ۱۹۰۷ و تقسیم ایران.

پاسخ ضعف‌های عمده‌ی روشن‌فکران مشروطه:

۱. تقلید از فرهنگ و تمدن غربی

۲. بی‌اعتنایی به سنت‌ها و روح مذهبی جامعه ایرانی (عمده‌ترین ضعف)

۳. اعتماد بیش از اندازه به دولت‌های غربی و نادیده گرفتن رویه استعماری تمدن غرب

۴. نبود پایگاه مردمی و محصور بودن در محافل خاص.

الگوی شبه‌ترقی غرب‌گرا در اواخر دوره‌ی قاجار بر مشروطیت تسلط یافت و مفاد آن به این صورت بود:

در مشروطه‌ی غربی برخلاف مشروطه‌ی مشروعه که محدودیت استبداد و قانون‌گرایی در قالب شرع اسلام مطرح می‌شد، این موضوع در قالب نگاه اومانیستی و ضدیت

۱- کدام گزینه از ویژگی‌های جریان روشن‌فکری

در عهد مشروطه به حساب نمی‌آید؟ (پزشکی و

دندان‌پزشکی قطبی)

الف فقدان پایگاه مردمی

ب خوش‌باوری و عدم توجه به مبنای فکری و

اجتماعی مدرنیسم

ج اعتماد بیش از حد به قدرت‌های خارجی

د پایبندی به سنت‌های اجتماعی و مذهب

سؤال

۱

پاسخ

د

با مذهب دنبال می‌شد. آن‌ها به نفی دین و سنت‌های دینی می‌پرداختند و آن را در تعارض با نوگرایی و مدرنیسم می‌دانستند و گفتمان مدرنیته را به عنوان درمان و حلال مشکلات می‌دانستند. الگوی شبه ترقی غرب‌گرا در عهد رضاخان به صورت باستان‌گرایی و در قالب غربی‌شدن ایران جلوه کرد.

پایبندی به سنت‌های اجتماعی و مذهب از ویژگی‌های جریان روشن‌فکری در عهد مشروطه به حساب نمی‌آید، بلکه بی‌اعتنایی به سنت‌ها از ویژگی‌ها و ضعف‌های عمده‌ی روشن‌فکران مشروطه است.

این نکته هم یادت باشه که: لیبرال دموکراسی در اروپا به عنوان کنارنهادن دین و ناکارآمدبودن آن پس از قرون وسطی و حاکمیت زورمدارانه‌ی کلیسا در اروپا حاکمیت یافت.

پاسخ قرارداد رویتزر در سال ۱۸۷۲ بین بارون ژولیوس دو رویتزر (یهودی انگلیسی‌تبار) و دولت ایران (در زمان ناصرالدین شاه) امضا شد طبق این قرارداد تمام امتیاز راه و راه‌آهن و معادن و جنگل و گمرک و قنات و بانک و کمپانی صنعتی و کشاورزی و کشتی‌رانی و ... را به رویتزر داده و در عوض ۲۰۰ هزار لییره برای تأمین خرج سفر به اروپا گرفتند.

مفاد این قرارداد آن قدر رسوا بود که دولت انگلیس به زودی دریافت، اجرای آن ممکن است به نفوذش در ایران لطمه زند. مردم به رهبری حاج ملاعلی کنی علیه آن شوریدند. هم‌چنین دولت روسیه با اعمال فشار بر ناصرالدین شاه برای لغو آن کوشید و در نهایت شاه این قرارداد را لغو کرد. بنابراین امتیاز رویتزر توسط ناصرالدین شاه اعطا و با مخالفت حاج ملاعلی کنی لغو شد.

این نکته هم یادت باشه که: انقلاب صنعتی در نیمه‌ی قرن هجدهم و از انگلستان آغاز شد.

پاسخ قیام تنباکو نخستین فریاد بلند اعتراضی عمومی به امتیاز تنباکو به رهبری سید علی‌اکبر فال‌اسیری بود. در قیام تنباکو مردم بنا به فتوای میرزای شیرازی همه‌ی قلیان‌ها را شکسته و از مصرف تنباکو خودداری کردند. مهم‌ترین نتیجه‌ی این قیام ظهور قدرت جدید سیاسی در عرصه سیاست بود که همان قدرت سیاسی علما بود.

از پیامدهای بزرگ قیام تنباکو این بود که برای نخستین بار مردم علیه استعمار خارجی و سلطنت قاجار ایستادگی کردند که عامل اصلی این پیروزی، مذهب

- ۲- امتیاز رویتزر توسط کدام پادشاه اعطا و با مخالفت کدام عالم دینی لغو شد؟ (پزشکی قطری)
- الف) محمد شاه - آیت الله بهبهانی
- ب) ناصرالدین شاه - آخوند خراسانی
- ج) ناصرالدین شاه - ملاعلی کنی
- د) محمدعلی شاه - شیخ فضل الله نوری

- ۳- اولین مقاومت همگانی ملت ایران علیه استعمار خارجی و استبداد داخلی مربوط به کدام واقعه است؟ (پزشکی شهریور ۹۹- کشوری)
- الف) نهضت مشروطه
- ب) قیام گوه‌رشاد
- ج) قیام تنباکو
- د) قیام ۱۵ خرداد

سوال	۲	۳
پاسخ	ج	ج

و روحانیت (شور مذهبی) بود. این قیام در روند شکل گیری الگوی پیشرفت و نفی سلطه‌ی بیگانگان بسیار مؤثر بود اما سران نهضت نکوشیدند از این قیام و قدرت خود برای اصلاح دربار مغرور و بی کفایت قاجاری استفاده کنند. پس اولین مقاومت همگانی ملت ایران علیه استعمار خارجی و استبداد داخلی مربوط به قیام تنباکو است.

- ۴- اوج ظهور سیاسی روحانیت ایران در کدام ماجرا بود؟ (دندان پزشکی اسفند ۹۹- کشوری)
- الف) تحریم تنباکو
- ب) نهضت مشروطه
- ج) قیام ۱۵ خرداد
- د) قیام میرزا کوچک خان

پاسخ از زمان صفویه با گسترش مذهب شیعی، روحانیت به عنوان عالی ترین نهاد مردمی و تنها نهاد قدرتمند غیردولتی مطرح شد. محبوبیت مردمی روحانیت، مهم ترین منبع قدرت سیاسی آنان بود. علمای شیعه در مقابله با استبداد داخلی و استعمار خارجی بر قاعده‌ی حفظ اساس اسلام و قاعده‌ی نفی سبیل تأکید داشتند. آن‌ها در راستای حفظ بلاد اسلامی از تسلط کفار در جنگ‌های ایران و روسیه، فتوای جهاد را صادر کردند. روحانیت مهم ترین قدرتی بود که از مشروطه حمایت کرد و رهبری آن را در اختیار گرفت؛ به طوری که می توان گفت پیروزی مشروطه بدون حمایت و رهبری روحانیت ممکن نبود. ظهور قدرت سیاسی علما در قیام تنباکو و اوج ظهور سیاسی روحانیت ایران در نهضت مشروطه بود.

- ۵- کتاب «تنبيه الامه و تنزيه المله» توسط چه کسی و به چه منظوری نوشته شد؟ (دندان پزشکی و پزشکی ریفرم و کلاسیک آذر ۹۸- میان دوره‌ی کشوری)
- الف) میرزای نائینی در حمایت از مشروطه
- ب) شیخ فضل الله نوری در رد مشروطه
- ج) سید کاظم یزدی در رد مشروطه
- د) میرزا خلیل تهرانی در حمایت از مشروطه

پاسخ میرزای نائینی در کتاب تنبيه الامه و تنزيه المله، که استوارترین متن نظری در دفاع از مشروعیت دینی نظام مشروطه است، نظریات خود را بیان می کند. از نظر او اصل محدودیت قدرت و سلطنت از ضروریات دین است. او برای توجیه پارلمان به سنت شورا در اسلام اشاره می کند و آزادی را آزادی از عبودیت پادشاهان می داند، نه آزادی از احکام دینی و عبودیت الهی. (مشروطه مشروعه از نظریات ایشان نیست.)

- ۶- کسانی که خواستار مشروطه مشروعه بودند چه هدفی داشتند؟ (دندان پزشکی دی ۹۷- میان دوره‌ی کشوری)
- الف) نفی مشروطه و قانون اساسی
- ب) از بین بردن نظام سلطنتی و ایجاد حکومت دینی
- ج) ایستادگی در برابر تندروهای غرب گرا
- د) جلوگیری از توهین به روحانیت و مقدسات مذهبی

پاسخ شیخ فضل الله نوری از مهم ترین منتقدان مشروطه بود. او که از سران جنبش تنباکو بود در ابتدا از حامیان مشروطه بود ولی با آشکار شدن ماهیت و مبانی نظام مشروطه و رفتارها و گفتارهای برخی از مشروطه خواهان غرب زده به صف مخالفین پیوست. نگرانی او حاکمیت بی دینی و بی دینان، اندیشه‌ی الحادی و توهین به مقدسات بود. او خواستار مشروطه مشروعه بود که هدفش از بین بردن نظام سلطنتی و ایجاد حکومت دینی است.

سؤال	۴	۵	۶
پاسخ	ب	الف	ب

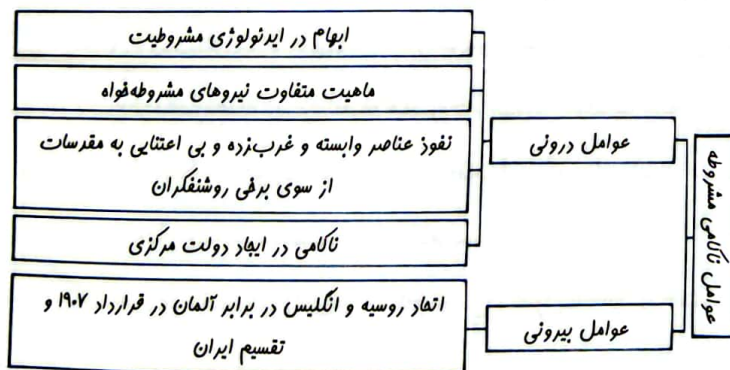
پاسخ هرج و مرج و ناامنی از مشکلات اصلی جامعه‌ی ایران پس از مشروطه بود. این مشکل از نبود یک دولت قدرتمند مرکزی ناشی می‌شد. مشروطه هر چند در نابودی استبداد قاجاری موفق بود، اما نتوانست دولت قدرتمندی جایگزین آن نماید و خلأ ناشی از سقوط دولت را پر کند؛ بنابراین تشکیل دولت قدرتمند مرکزی از نتایج انقلاب مشروطه نبوده‌است. بقیه گزینه‌ها رو به عنوان نتایج انقلاب مشروطه یاد بگیر.

پاسخ استبداد صغیر با چهار رویداد مهم همراهی داشت:

- ۱- روی کار آمدن محمدعلی شاه،
- ۲- عدم دعوت از مشروطه‌خواهان و علما در مراسم تاج‌گذاری،
- ۳- به توپ‌بستن مجلس توسط شاه با همکاری روسیه،
- ۴- کشتن چند تن از مبارزان مشروطه از جمله سیدجمال‌الدین واعظ

پاسخ یکی از سیاست‌های دولت قاجار اعطای امتیازات مختلف به دولت‌ها و اتباع بیگانه بود که بر اساس آن، افراد و یا دولت‌های خارجی در ازای مبلغ ناچیزی، بخشی از منابع ایران را در اختیار می‌گرفتند که این قراردادها تماماً به ضرر ایران بود. این امتیازات به بهانه‌ی تأمین بودجه و جذب سرمایه‌های خارجی صورت می‌گرفت که در واقع فقط منافع شخصی شاهان در آن موردتوجه بود.

پاسخ با توجه به درسنامه و نمودار پایین، عدم تمرکز بر نفی استبداد در ناکامی نهضت مشروطه تأثیری نداشته‌است.

پاسخ مطابق درسنامه، دولت قاجاری همانند دولت‌های پیش از خود بر استبداد و خشونت استوار بود. در این دولت هیچ نظام قانونی وجود نداشت و هیچ چیز شاه را محدود نمی‌کرد. شاه تنها قدرت برتر و صاحب‌اختیار جان و مال مردم بود و فرمان‌های او تنها قوانین حاکم بر جامعه محسوب می‌شد. بنابراین مهم‌ترین ویژگی دولت‌های قاجار، سلطنت مطلقه و خودمحموری بود.

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۴، از نظر تاریخی در دوران صفویه برای نخستین‌بار هویت ایرانی در قالب مذهب تشیع احیاء گردید. نفوذ اجتماعی شیعه در ایران به دوره صفویه برمی‌گردد.

۷- کدام گزینه از نتایج انقلاب مشروطه نبوده‌است؟ (دندان‌پزشکی و پزشکی فردر ۹۸- میان‌دوره‌ی کشوری)

- الف) تشکیل دولت قدرتمند مرکزی
ب) کاهش نقش شاه در فرآیندهای کلان سیاست‌گذاری
ج) افزایش نقش دین در فرآیندهای کلان سیاست‌گذاری
د) جایگزینی نهادهای سیاسی مدنی به جای شخص شاه

۸- کدام دولت بیگانه، مستقیماً در دوره‌ی استبداد صغیر، در به توپ‌بستن مجلس ایران ایفای نقش کرد؟ (پزشکی قطبی)

- الف) انگلیس
ب) روسیه
ج) فرانسه
د) آمریکا

۹- اعطای امتیازات توسط دولت قاجار به بیگانگان برای چه هدفی بوده‌است؟ (پزشکی قطبی)

- الف) تأمین بودجه و جذب سرمایه‌های خارجی
ب) تثبیت موقعیت حکومت قاجار
ج) امنیت داخلی و رشد اقتصادی
د) امنیت اقتصادی و تثبیت سیاسی

۱۰- کدام گزینه در ناکامی نهضت مشروطه تأثیری نداشته‌است؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی شهریور ۹۷- مشترک کشوری)

- الف) ابهام در ایدئولوژی
ب) اختلاف نظر مشروطه‌خواهان
ج) عدم تمرکز بر نفی استبداد
د) تندروی برخی از مشروطه‌خواهان

۱۱- مهم‌ترین ویژگی دولت‌های قاجار عبارت بود از (دندان‌پزشکی قطبی)

- الف) دیوان‌سالاری
ب) حکومت اشراف
ج) بروکراسی اداری
د) سلطنت مطلقه و خودمحموری

۱۲- نفوذ اجتماعی شیعه در ایران به کدام دوره برمی‌گردد؟ (پزشکی آبان ۱۴۰۰- میان‌دوره‌ی کشوری)

- الف) صفویه
ب) قاجاریه
ج) پهلوی
د) جمهوری اسلامی

سؤال	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
پاسخ	الف	ب	الف	ج	د	الف

۱۳- نظام سیاسی ایران تا پیش از کدام ماجرا، مجرای برای مشارکت مردم نداشت؟ (زندان پزشکی اسفند ۹۹ - کشوری)

الف) انقلاب مشروطه ب) انقلاب سفید

ج) کودتای ۲۸ مرداد د) انقلاب اسلامی

۱۴- کدام گزینه صحیح است؟ (پزشکی قطبی)
الف) در عصر قاجار سرانجام، مشروطیت جریان انحرافی غرب‌گرا را به حاشیه راند.

ب) جریان مشروطه‌ی غرب‌گرا، زمینه‌ی روی کار آمدن استبداد رضاخانی را فراهم کرد.

ج) جنبش عدالت‌خانه در مقابله با جریان قانون‌گرایی و مشروطه شکل گرفت.

د) تمام گزینه‌ها صحیح است.

پاسخ بر اساس درسنامه و پاسخ سؤال ۱۱، از آن‌جا که مهم‌ترین ویژگی دولت‌های قاجار، سلطنت مطلقه و خودمحموری بود، نظام سیاسی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه، مجرای مشارکت مردم نداشت.

پاسخ جریان مشروطه‌ی غرب‌گرا، زمینه‌ی روی کار آمدن استبداد رضاخانی را فراهم کرد.

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
دولت استبدادی شبه‌مدرن و به قدرت رسیدن رضاخان	۶	مهم

از کودتا تا سلطنت (۱۳۰۴ - ۱۲۹۹)

در طی جنگ جهانی اول ایران به اشغال نیروهای درگیر درآمد و در هر گوشه‌ی آن جنبش‌های خودمختاری محلی و قبیله‌ای و ناامنی موج می‌زد. در این اوضاع، جنبش‌های مردمی و اصلاح‌طلبانه و ضداستعماری ظهور کردند. در سال ۱۲۹۹ رضاخان که از افسران قزاق بود با کمک ژنرال آبرون‌ساید فرماندهی نیروهای انگلیسی در ایران انتخاب شد و به پیشنهاد او به همراه سید ضیاءالدین طباطبایی به تهران رفت و به‌این ترتیب کودتای ۳ اسفند ۱۲۹۹ شکل گرفت. نهضت جنگل به رهبری میرزا کوچک‌خان مهم‌ترین جنبش مردمی و اصلاح‌طلبانه ضداستعماری در سال ۱۲۹۹ تا ۱۳۰۴ بود. میرزا که از مبارزین پرشور مشروطه محسوب می‌شد، در واکنش به فساد حاکم بر کشور و نفوذ بیگانگان در سال‌های پس از جنگ جهانی اول، قیام مسلحانه‌ای را در جنگل ترتیب داد که موفق به تصرف رشت شد ولی در نهایت به‌دلیل ایجاد تفرقه بین اعضای قیام و شکست از قوای نظامی دولت رضاخان شکست خورد.

اقدامات سیاسی و فرهنگی دولت رضا شاه

۱. استبداد و خشونت

۲. ستیز با مذهب و نهادهای مذهبی

۳. باستان‌گرایی ناسیونالیستی و سیاست یکپارچه‌سازی قومی و فرهنگی

سقوط رضا شاه

در ۲۵ شهریور ۱۳۲۰ دیکتاتوری رضاشاه شکست خورد و از ایران تبعید شد. دلیل سرنگونی رضاشاه، گسترش روابط سیاسی و اقتصادی با آلمان و نگرانی روس و انگلیس از این امر بود.

سؤال	۱۳	۱۴	
پاسخ	الف	ب	

پاسخ اقدامات سیاسی و فرهنگی دولت رضاشاه

۱- تمام احزاب، نهادها و مطبوعات مستقل در کدام دوره از بین رفتند؟ (دندان پزشکی اسفند ۱۳۰۰)

الف رضاشاه

ب محمدرضا شاه

ج دولت موقت

د دولت بختیار

۱. استبداد و خشونت: از اولین سیاست‌هایی که رضاشاه در پیش گرفت، تقویت ارتش بود. همچنین رضاشاه تمام احزاب، نهادها و مطبوعات مستقل را از بین برد و هرگونه انتقاد و مخالفتی به سرعت سرکوب می‌شد. از دیگر اقدامات او تبعید و سپس به شهادت رساندن آیت‌الله مدرس بود.

۲. ستیز با مذهب و نهادهای مذهبی: بزرگ‌ترین اشتباه حکومت پهلوی مقابله با مذهب بود. رضاشاه با حمله به مذهب دو هدف را دنبال می‌کرد: نابودی تشیع و مراسمات مذهبی و نابودی هرگونه نهاد اجتماعی مستقل از دولت. از نمونه‌های ستیز با مذهب می‌توان به عدم دخالت روحانیون در سیاست و قانون منع حجاب اشاره کرد. کشف حجاب و هماهنگ کردن لباس مردان از سری اقدامات فرهنگی مخرب رضاشاه بودند. (تجدد آمرانه) اعتراض مردم مشهد (قیام مسجد گوهرشاد) هم در راستای مخالفت با کشف حجاب صورت گرفت.

۳. باستان‌گرایی ناسیونالیستی و سیاست یکپارچه‌سازی قومی و فرهنگی: دو ویژگی بارز ناسیونالیسم رضاخانی نادیده گرفتن حیات اسلامی و بزرگنمایی تاریخ ایران باستان و سیاست یکپارچه‌سازی قومی - فرهنگی بود. از نشانه‌های تناقض هویت در نظام پهلوی می‌توان به ایدئولوژی ناسیونالیسم شاهنشاهی و شعار خدا، شاه و میهن، تأکید بر قومیت آریایی و ترویج شاهپرستی اشاره کرد.

به‌طور کلی اقدامات فرهنگی رضاشاه همه بر محور هویت‌خواهی، تجددگرایی و مذهب‌زدایی قرار داشت.

۲- کدام یک از موارد ذیل به عنوان ویژگی

شبه‌مدرنیسم عصر پهلوی مطرح گردیده است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف فقدان هرگونه اندیشه و آرمان اجتماعی در

عین ارتباط با فرهنگ و تاریخ جامعه

ب داشتن شناخت کافی از اندیشه‌ها و روش‌های

اروپایی مدرن ولی عمل نکردن به آن‌ها

ج داشتن اندیشه و آرمان‌های اجتماعی در عین

بیگانگی با فرهنگ و تاریخ جامعه

د به‌اندادن به نخبگان ترقی‌خواه در مسیر

تجدد و پیشرفت

از نگاه گروه طرفدار رضاخان بسته‌شدن فضای سیاسی و ایجاد استبداد به‌منظور اجرای برخی کارها ضروری بود. از دیگر خواسته‌های آن‌ها می‌توان به جدایی دین از سیاست، ایجاد ارتش منظم، گسترش ملی‌گرایی و تغییر زندگی عشایری به کشاورزی اشاره کرد.

همانطور که گفته شد تمام احزاب، نهادها و مطبوعات مستقل در دوره رضاشاه از بین رفتند.

پاسخ

تفکر شبه‌مدرنیسم از زمان رضاشاه آغاز گشت. جریان شبه‌مدرنیسم دارای دو ویژگی است: ۱. با فرهنگ جامعه بیگانه است. ۲. به‌ندرت از اندیشه‌ها و روش‌های غربی شناختی واقعی دارد. تقلید از پوسته ظاهری تمدن غرب بدون توجه به زیرساخت‌های جامعه غربی، ویژگی مهم این دوره است. آن‌ها با برداشتی سطحی از مدرنیسم و تلاش برای اجرای آن در ایران، فکر می‌کردند بر معضل بزرگ عقب‌ماندگی کشور غلبه خواهند کرد.

سؤال	۱	۲
پاسخ	الف	الف

فهم نادرست ماهیت مدرنیسم اروپایی (غرب‌گرایی) باعث شده بود که معیار پیشرفت را در کلاه کلنی (شاپو)، کشف حجاب و حتی توالت‌فرنگی و وان حمام می‌دیدند، و معتقد بودند که باید از سر تا نوک پا فرنگی شد. بنابراین مدرنیسم، تجددگرایی و غرب‌گرایی حالتی ظاهری داشت، نه ریشه‌ای. فقدان هرگونه اندیشه و آرمان اجتماعی در عین ارتباط با فرهنگ و تاریخ جامعه از ویژگی‌های شبه‌مدرنیسم عصر پهلوی بود.

سوال ۳- لغو یک جانبه‌ی قرارداد نفتی داری توسط رضاشاه چه نتیجه‌ای به دنبال داشت؟ (پزشکی شهریور ۹۹-کشوری)

الف انعقاد عهدنامه مودت میان ایران و روس

ب خلع‌یبد انگلستان از منابع نفتی ایران

ج استیلای کامل انگلستان بر منابع نفتی ایران

د روی آوردن به اقتصاد کشاورزی در ایران

پاسخ یکی از پروژه‌های رضاخان که از نظر اقتصادی فاجعه‌آمیز بود ولی با تبلیغ فراوان همراه شد، ایجاد راه‌آهن بندر شاه به بندر خرمشهر بود که مصدق با آن مخالفت کرد. از دیگر اقدامات رضاخان که به تقلید از غرب بود می‌توان به ایجاد بانک سرمایه‌گذاری، مدرسه و دانشگاه اشاره کرد. قرارداد داری در زمان قاجار بین ایران و یکی از اتباع انگلیسی منعقد شد که مفاد آن امتیاز کشف و بهره‌برداری از نفت ایران برای ۶۰ سال بود. رضاخان دستور لغو آن را داد تا درآمد نفتی ایران افزایش یابد ولی به‌خاطر شکایت انگلیسی‌ها به سازمان ملل، نتیجه غلبه‌ی کامل انگلستان بر منابع نفت ایران شد.

سوال ۴- بزرگ‌ترین اشتباه دولت پهلوی کدام بود؟ (پزشکی اسفند ۹۹-کشوری)

الف دیکتاتوری و سرکوب مخالفان

ب عدم تعامل با مردم

ج مقابله با مذهب

د آزاد گذاشتن دست آمریکایی‌ها

پاسخ بزرگ‌ترین اشتباه حکومت پهلوی قرارگرفتن در مقابل مذهب بود با اقداماتی از جمله کشف حجاب، ممنوع کردن مراسم عزاداری و... که این باعث شکاف عمیقی بین حکومت و مردمی گشت که اعتقادات مذهبی داشتند. از دلایل اصلی مذهب‌ستیزی در عصر رضاخان حذف هرگونه نهاد اجتماعی مستقل از دولت بود. رضاخان در اوایل سلطنت توانسته بود حمایت برخی از اқشار مذهبی جامعه را به‌دست آورد اما سیاست‌های ضد‌مذهبی دولت او در ادامه‌ی کار، بخش عظیمی از جامعه را که تعلقات مذهبی داشتند، از دولت بیگانه ساخت.

سوال ۵- کدام پادشاه ایران با تغییر اجباری قانون اساسی حکومت را به خود منتقل کرد؟ (پزشکی اسفند ۹۹-کشوری)

الف ناصرالدین شاه

ب مظفرالدین شاه

ج رضا شاه

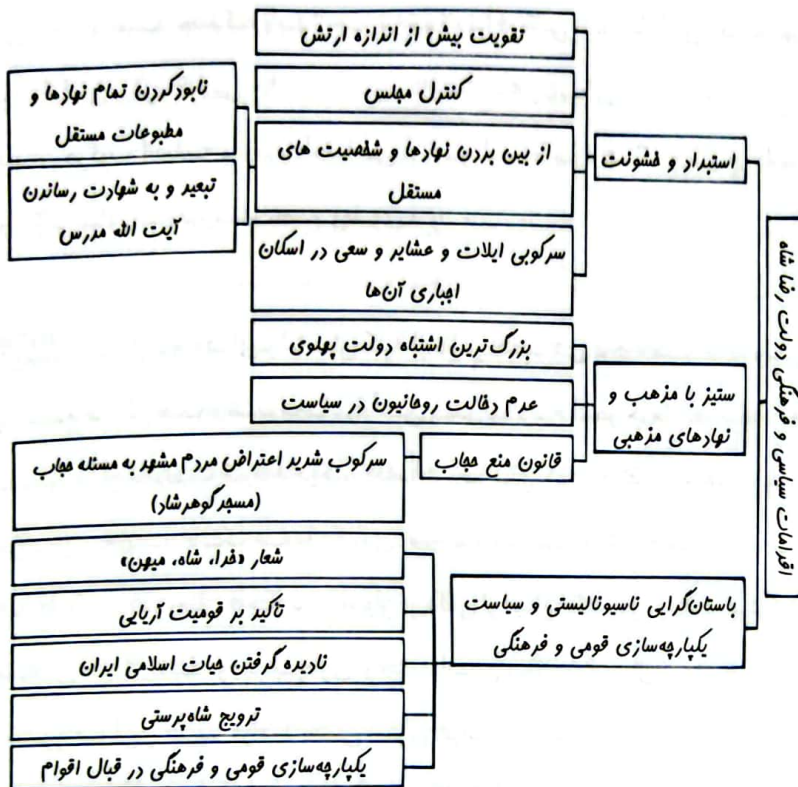
د احمد شاه

پاسخ رضاخان برای رسیدن به قدرتش غیر از ائتلاف با نیروهای سیاسی و استفاده از ارتش و نظامیان، با نمایش‌های مذهبی توانست توجه بخشی از مردم را نیز به خود جلب کند و در نهایت با تغییر اجباری قانون اساسی حکومت را به خود منتقل کرد.

سوال	۳	۴	۵
پاسخ	ج	ج	ج

پاسخ با توجه به پاسخ سوال ۱ و نمودار پایین، اعتراض مردم مشهد در دوره رضاشاه به مسئله کشف حجاب به دستور شاه بود.

۶- اعتراض مردم مشهد در دوره رضاشاه به کدام گزینه بود؟ (پزشکی و دندان پزشکی اسفند ۹۹ - کشوری)

- الف تغییر تقویم اسلامی به شاهنشاهی
ب مسأله کشف حجاب به دستور شاه
ج شهادت مظلومانه‌ی مدرس به دستور شاه
د ترویج ایدئولوژی ناسیونالیسم شاهنشاهی

۷- در سال ۱۲۹۹ ه.ش از سوی انگلیسی‌ها به همراه سید ضیاءالدین طباطبایی برای انجام کودتای نظامی انتخاب شد؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف رضا شاه
ب محمدرضا شاه
ج اسدالله علم
د آبرون ساید

پاسخ در سال ۱۲۹۹ ه.ش رضا شاه از سوی انگلیسی‌ها به همراه سید ضیاءالدین طباطبایی برای انجام کودتای نظامی انتخاب شد.

پاسخ در مقاطع بحرانی تاریخ ایران، مشروعیت مذهبی به کمک نظام سلطنتی می‌آمد.

۸- در مقاطع بحرانی تاریخ ایران، کدام گزینه به کمک نظام سلطنتی می‌آمد؟ (پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

- الف مشروعیت مذهبی
ب مقبولیت اجتماعی
ج مقبولیت مذهبی
د مشروعیت اجتماعی

ملاحظات	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	نام مبحث
معم	۶	سلطنت محمدرضا پهلوی

نهضت ملی شدن صنعت نفت (۱۳۲۹ - ۱۳۳۲)

طرح ملی شدن نفت اولین بار به پیشنهاد رحیمیان در مجلس چهاردهم مطرح شد. نهضت ملی شدن صنعت نفت نتیجه‌ی اقدامات متحدانه‌ی دو گرایش فکری ملی (دکتر مصدق) و مذهبی (آیت‌الله کاشانی) بود که در دوران پهلوی دوم به‌وقوع پیوست. قانون ملی شدن نفت در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ به تصویب رسید.

کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

آمریکا و انگلیس که بر سر حذف مصدق به توافق رسیده‌بودند، در ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ کودتایی را سازمان‌دهی کردند اما این کودتا شکست خورد و سرهنگ

سؤال	۶	۷	۸
پاسخ	ب	الف	الف

نصیری که عامل اجرای کودتا بود دستگیر شد. سه روز بعد در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ارتش ایران با هدایت آمریکا موفق شد دولت مصدق را براندازی کند و پس از آن لقب آریامهر به محمدرضا شاه داده شد. در کودتای ۲۸ مرداد به کمک رمضان زاده، مصدق از نخست‌وزیری برکنار و زاهدی به جای او نخست‌وزیر شد. فروش نفت ایران در طی نهضت ملی متوقف شده بود؛ اما پس از کودتای ۲۸ مرداد، کنسرسیومی از شرکت‌های اروپایی و آمریکایی تشکیل و نفت ایران صادر شد.

قیام امام خمینی (ره)

مخالفت با لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و ولایتی اولین رویارویی علما با حکومت محمدرضا پهلوی بود. این واقعه آغاز قیام امام خمینی (ره) بود. پس از لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و ولایتی، انقلاب سفید (لوايح شش گانه) مطرح شد. دو روز پس از سخنرانی امام خمینی (ره) در عاشورای سال ۴۲، امام دستگیر و به تهران منتقل شد. این واقعه با اعتراضات گسترده‌ی مردم روبه‌رو شد. قیام ۱۵ خرداد، بقایای مشروعیّت رژیم را از بین برد و پایگاه اجتماعی آن را بیش از پیش متزلزل کرد. در پی اعتراض امام خمینی (ره) به کاپیتولاسیون در ۱۳ آبان ۱۳۴۳، امام ابتدا به ترکیه و سپس به عراق تبعید شد.

باسخ کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

اعتماد بیش از حد به غرب و آمریکا، رفتار خلاف قانون اساسی در بعضی موارد، مجازات نکردن افراد مقصر در حادثه ۳۰ تیر از اختلافات آیت‌الله کاشانی با دکتر مصدق بود.

در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ارتش ایران با هدایت آمریکا موفق شد دولت مصدق را براندازی کند. علت سکوت مردم در مقابل کودتای ۲۸ مرداد فشارهای اقتصادی و اختلاف جناح‌های سیاسی بود. سرکوبی مخالفان بلافاصله پس از کودتا آغاز گردید. بازسازی و تقویت ارتش، ایجاد ساواک و نیز سرکوبی مخالفان مهم‌ترین اقدامات رژیم در دهه ۱۳۳۰ محسوب می‌شود. بنیان‌های دیکتاتوری محمدرضا شاه از همین سال‌ها پی‌ریزی شد. در حقیقت روند فردمحوری در دولت محمدرضا شاه، به‌طور مشخص بعد از کودتای ۲۸ مرداد آغاز شد.

باسخ لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و ولایتی

دولت غلم در مهرماه ۱۳۴۱ لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و ولایتی را مطرح کرد. در این لایحه واژه اسلام از شرایط انتخاب‌شوندگان و انتخاب‌کنندگان انجمن‌ها حذف شده بود و منتخبان نیز به جای این که مراسم تحلیف را با سوگند به قرآن به جای آورند، از این پس با سوگند به کتاب آسمانی این کار را انجام می‌دادند. تصویب این لایحه در واقع نشان از بی‌اعتنایی کامل به روحانیت بود. پس از طرح لایحه، علمای بزرگ قم به دعوت امام خمینی (ره) گرد هم آمدند و مخالفت خود را با آن اعلام داشتند و خواستار لغو آن شدند، اما شاه با

۱- روند فردمحوری در دولت محمدرضا شاه، به‌طور

مشخص از چه زمانی آغاز شد؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف از ابتدای سلطنت

ب بعد از انقلاب سفید

ج بعد از کودتای ۲۸ مرداد

د بعد از تأسیس ساواک

۲- محور اصلی «لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و

ولایتی» چه بود؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف حذف سوگند به قرآن

ب ملی کردن جنگل‌ها

ج اصلاحات ارضی

د مصونیت اتباع آمریکایی

سؤال	۱	۲	
پاسخ	ج	الف	

بی‌اعتنایی، تغییر در لایحه را ناچیز و بی‌اهمیت خواند. جریان تصویب و سپس لغو این لایحه، اولین رویارویی جدی شاه و علما بود. بنابراین محور اصلی «لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و ولایتی»، حذف سوگند به قرآن بود.

باسم قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲

در محرم سال ۱۳۴۲ امام، حمله به مدرسه‌ی فیضیه را به واقعه‌ی کربلا تشبیه کرد و رژیم را دست‌نشانده‌ی اسرائیل خواند. دو روز بعد در ۱۵ خرداد امام دستگیر شد و مردم علیه دولت اسدالله علم برخاستند و توسط مأموران رژیم سرکوب شدند. عامل اصلی کشتار مردم در قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ اسدالله‌علم بود این واقعه اوج رویارویی رژیم و روحانیت و نخستین روز حرکت جمعی مردم علیه محمدرضا پهلوی بود. بعد از قیام ۱۵ خرداد، ادبیات انقلاب به ادبیات مذهبی تبدیل شد، رنگ دینی به مبارزات بخشیده شد و رهبری مبارزات سیاسی به روحانیت منتقل شد و ایدئولوژی اسلامی بر ایدئولوژی‌های مارکسیسم و ناسیونالیسم غلبه کرد.

پس اولین پیام قیام ۱۵ خرداد، این بود که مخالفان را به کلی از دولت پهلوی ناامید کرد و به تلاش برای نابودی آن سوق داد. این نکته هم یادت باشه که: مهم‌ترین عامل ناتوانی رژیم پهلوی در بحران‌ها، وابستگی بیش از حد دولت به شخص شاه بود.

باسم کاپیتولاسیون

کاپیتولاسیون یا قضاوت کنسولی به این معنی بوده که اتباع کشورهای بیگانه در صورتی که در ایران مرتکب جرمی شوند در دادگاه‌های ایران محاکمه نمی‌شوند و مطابق با قوانین قضایی کشور خودشان با آنان برخورد خواهد شد. این قانون که در زمان رضاشاه ملغی شده بود، بار دیگر در دوره‌ی نخست‌وزیری حسنعلی‌منصور تصویب شده و موجب مخالفت‌های بسیاری در ایران شد. امام خمینی (ره) پس از تصویب لایحه‌ی کاپیتولاسیون، شاه را مورد حمله قرار داد و دولت و مجلس را فاسد و دست‌نشانده‌ی آمریکا، اسرائیل و دشمن اسلام و مردم ایران خواند. امام در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ وقتی به این لایحه اعتراض کردند و آن را سند بردگی ایران نامیدند، به ترکیه و سپس عراق تبعید شدند. همانطور که گفته شد، مفاد لایحه کاپیتولاسیون معافیت مستشاران فنی آمریکا از محاکمه بود.

۳- اولین پیام قیام ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲

آن بود که (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)
مخالفان را به کلی از دولت پهلوی ناامید کرد و به تلاش برای نابودی آن سوق داد.

مخالفان را به ادامه فعالیت‌های سیاسی مسالمت‌آمیز بر علیه حکومت پهلوی تشویق نمود.

مخالفان را به یاری گرفتن از ابرقدرت‌های زمان سوق داد.

مخالفان را به سوی افکار چپ‌گرایانه تشویق کرد.

۴- مفاد لایحه کاپیتولاسیون چه بود؟ (پزشکی)

و دندان پزشکی قطبی)

معافیت بیگانگان از پرداخت مالیات

در مراسم تحلیف، سوگند به کتاب‌های دیگر جایگزین سوگند به قرآن شود.

انتخاب کردن و انتخاب شدن زنان

معافیت مستشاران فنی آمریکا از محاکمه

سؤال	۳	۴		
پاسخ	الف	د		

- ۵- کدام گزینه مهم‌ترین عامل در ایجاد زمینه انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۶ است؟ (پزشکی قطبی)
- الف) روی کار آمدن دموکرات‌ها در آمریکا
- ب) شهادت شهید آیت‌الله مصطفی خمینی
- ج) درج مقاله توهین‌آمیز در روزنامه اطلاعات
- د) اقامت امام خمینی(ره) در فرانسه

- ۶- کدام واقعه باعث شد افرادی که از اصل سلطنت دفاع می‌کردند و بر مبارزه در چارچوب قانون اساسی تأکید داشتند، به صف مخالفان رژیم پهلوی و اصل سلطنت بپیوندند؟ (دندان‌پزشکی شهرریور ۹۹ - کشوری)
- الف) واقعه ۱۷ شهریور تهران
- ب) واقعه ۱۹ دی قم
- ج) واقعه ۱۵ خرداد ورامین
- د) واقعه محرم تبریز

- ۷- شاه در چه تاریخی برای همیشه از ایران خارج شد؟ (پزشکی قطبی)
- الف) ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ ب) ۲۶ دی ۱۳۵۷
- ج) ۳ بهمن ۱۳۵۷ د) ۶ بهمن ۱۳۵۷

- ۸- با کدام اقدام محمدرضا به دنبال جلب حمایت آمریکا، خلع سلاح مخالفان داخلی و کوشش برای مشروعیت بخشی به حکومت خود بود؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)
- الف) کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
- ب) لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی
- ج) انقلاب سفید با لوایح شش‌گانه
- د) ایجاد فضای باز سیاسی سال ۱۳۵۶

- ۹- در جریان ملی شدن نفت، دولت آمریکا که نقش میانجی را ایفا می‌کرد، به دنبال چه هدفی بود؟ (دندان‌پزشکی شهرریور ۹۹ - کشوری)
- الف) شکست رقیب خود انگلستان و جایگزین کردن خود
- ب) سازش میان ایران و انگلستان و شراکت با هر دو
- ج) گسترش نفوذ خود و به دست آوردن امتیاز از نفت ایران
- د) حمایت از دکتر مصدق و شکستن تحریم نفتی ایران

پاسخ مرگ مشکوک حاج آقا مصطفی فرزند امام خمینی (ره)، نقطه عطفی در روند انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. سرکوب احزاب و نهادهای مستقل و واسطه بین مردم و رژیم، مهم‌ترین علت مواجهه‌ی رژیم پهلوی با شورش ناگهانی و عمومی مردم بود. در دی‌ماه ۵۶ به دستور شاه مقاله‌ای توهین‌آمیز برای تخریب شخصیت امام چاپ شد. این موضوع اعتراض گسترده‌ی مردم را در ۱۹ دی‌ماه در پی داشت. مقاله اطلاعات و سرکوب مردم قم در ۱۹ دی‌ماه اعلان جنگ آشکار رژیم به روحانیت تلقی شد.

بنابراین درج مقاله توهین‌آمیز در روزنامه‌ی اطلاعات سبب ایجاد زمینه‌ی انقلاب اسلامی شد.

پاسخ واقعه‌ی ۱۷ شهریور

در هفده شهریور ۵۷ (جمعه سیاه) کسانی که به مبارزه در چارچوب قانون اساسی تأکید داشتند، از روش خود بازگشتند و به خیابان‌ها رفته و مخالفت خود با رژیم پهلوی را آشکار کردند که در سطح جهانی جایگاه رژیم شاه را تضعیف کرد. پس از این حادثه که در سینماهای اروپا و آمریکا نشان داده شد و دنیا را در بهت فرو برد، شاه برای فرونشاندن خشم مردم، نصیری و هویدا را دستگیر و تاریخ شاهنشاهی را لغو کرد. واقعه‌ی تاریخی ۱۷ شهریور تهران نقطه عطف انقلاب اسلامی است که در انسجام گروه‌های مخالف رژیم شاه مؤثر بود و باعث شد افرادی که از اصل سلطنت دفاع می‌کردند و بر مبارزه در چارچوب قانون اساسی تأکید داشتند، به صف مخالفان رژیم پهلوی و اصل سلطنت بپیوندند.

پاسخ شاه روز ۲۶ دی‌ماه به بهانه‌ی معالجات پزشکی و جهت دوربودن از فضای ناآرام ایران تا زمان بهبود اوضاع، ایران را ترک کرد ولی با پیروزی انقلاب در کمتر از یک ماه بعد وی برای همیشه از ایران دور ماند و به علت بیماری لنفوم حدود یک سال و نیم پس از خروج از ایران در مصر فوت کرد و در همان جا به خاک سپرده شد.

پاسخ انقلاب سفید

هدف انقلاب سفید که پس از انجمن‌های ایالتی و ولایتی مطرح شد، جلب حمایت آمریکا، خلع سلاح مخالفان داخلی، پیشگیری از وقوع انقلاب کمونیستی و کوشش برای مشروعیت بخشی به رژیم بود. این لایحه به مجموعه لوایح شش‌گانه نیز مشهور است.

پاسخ دولت آمریکا که در جریان ملی شدن نفت نقش میانجی را ایفا می‌کرد، گرچه به مصدق امیدهایی می‌داد ولی به هیچ وجه خواهان پیروزی او نبود. در واقع هدف آمریکا این بود که از نفت ایران امتیازی به دست آورد و نفوذ خود را در ایران گسترش دهد.

سؤال	۵	۶	۷	۸	۹
پاسخ	ج	الف	ب	ج	ج

پاسخ در ۲۸ مرداد ۱۳۵۷ سینما رکس آبادان دچار آتش‌سوزی شد که مسئول آن را ساواک دانسته‌اند. امام خمینی (ره) این واقعه را شاهکار بزرگی شاه برای بدنام کردن انقلاب نامیدند.

پاسخ ارنست پرون دوست دوران کودکی شاه در سوئیس بود که با شاه به ایران آمد. و بیش از بیست سال در تهران با محمدرضا شاه بود. سرانجام افشای روابط غیراخلاقی او با شاه باعث شد از ایران اخراج شود.

پاسخ طرح دعاوی حقوقی در شورای امنیت و دادگاه لاهه و نیز تحریم اقتصادی راه‌هایی بودند که انگلیسی‌ها در مقابله با ملی‌شدن نفت در پیش گرفتند؛ بنابراین طی نهضت ملی، فروش نفت ایران به‌طور کامل متوقف شد.

پاسخ عامل اجرای کودتای ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ علیه دولت مصدق سرهنگ نصیری بود. این کودتا شکست خورد و سرهنگ نصیری که عامل اجرای کودتا بود، دستگیر شد.

پاسخ وضعیت نفت ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به این صورت شد که کنسرسیومی از شرکت‌های اروپایی و آمریکایی تشکیل و نفت ایران صادر شود.

پاسخ بر اساس درسنامه، مهم‌ترین مسئله دهه بیست ایران، نفت بود.

۱۰- حادثه‌ی مهم سال ۵۷ در سالگرد کودتای ۲۸ مرداد چه بود؟ (دندان پزشکی قطبی)
الف) آتش‌زدن مسجد جامع کرمان
ب) دعوت آیت‌الله طالقانی به راهپیمایی و تجمع در میدان آزادی
ج) اعلام حکومت نظامی از جانب رژیم پهلوی
د) آتش‌زدن سینما رکس آبادانا

۱۱- لورفتن کدام رفتار «ارنست پرون» باعث شد از ایران اخراج شود؟ (دندان پزشکی اسفند ۱۴۰۰)
الف) اختلاس اموال عمومی
ب) جاسوسی برای انگلستان
ج) جاسوسی برای آمریکا
د) روابط غیراخلاقی با شاه

۱۲- طی کدام واقعه، فروش نفت ایران به‌طور کامل متوقف شد؟ (دندان پزشکی اسفند ۱۴۰۰)
الف) نهضت ملی
ب) پیروزی انقلاب
ج) جنگ هشت‌ساله
د) تحریم آمریکا

۱۳- عامل اجرای کودتای ۲۵ مرداد (۱۳۳۲) علیه دولت مصدق چه کسی بود؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)
الف) نصیری
ب) زاهدی
ج) رزم‌آرا
د) قوام

۱۴- وضعیت نفت ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ چگونه شد؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)
الف) نفت هم‌چنان به‌عنوان سرمایه ملی در اختیار ملت قرارداشت.
ب) کنسرسیومی از کشورهای خلیج فارس تشکیل و صدور نفت آغاز شد.
ج) نفت همانند گذشته صادر می‌شد و اتفاق متفاوتی بعد از کودتا رخ نداد.
د) کنسرسیومی از شرکت‌های اروپایی و آمریکایی تشکیل و نفت ایران صادر شد.

۱۵- مهم‌ترین مسئله دهه بیست ایران کدام گزینه بود؟ (دندان پزشکی فروردین ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)
الف) آب
ب) گندم
ج) نفت
د) کشاورزی

سؤال	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
پاسخ	د	د	الف	الف	د	ج

نام مبدا	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
مخالفان دولت پهلوی	۸	مهم

مخالفان دولت پهلوی را در سه گروه بررسی می‌کنیم:

۱. مارکسیست‌ها و چپ‌گرایان

۲. ملی‌گرایان مشروطه‌خواه

۳. مخالفان مذهبی

مارکسیست‌ها و چپ‌گرایان

تفکر مارکسیسم (از اندیشه‌های مارکس، همونطور که از اسمش پیداست!) از طریق شوروی وارد ایران شد. آن‌چه در ایران به‌نام مارکسیسم شهرت یافت، تفسیرهای متفکرین روس و به‌خصوص لنین و استالین از اندیشه‌های مارکس بود.

در جنگ سرد گرایش مارکسیسم در بسیاری از کشورهای جهان سوم محبوبیت زیادی کسب کرده و ایدئولوژی بسیاری از جنبش‌های انقلابی در این جوامع محسوب می‌شود. در ایران مهم‌ترین هواداران مارکسیسم، حزب توده بودند ولی این اندیشه به دو دلیل از مقبولیت عمومی برخوردار نشد:

۱- ماهیت ضد مذهبی ۲- وابستگی به شوروی

از گروه‌های مارکسیست و چپ‌گرا می‌توان به حزب توده، سازمان چریک‌های فدائی خلق و سازمان مجاهدین خلق ایران اشاره کرد.

ملی‌گرایان مشروطه‌خواه

این جریان ریشه در مدرنیسم داشت و روشن‌فکری ایرانی مهم‌ترین منادی آن تلقی می‌شد. ملی‌گرایان بر مشروطیت به عنوان نظام مطلوب خود اصرار می‌ورزیدند. این جریان طیف وسیعی از نیروهای سیاسی را از روشن‌فکران سکولار تا روشن‌فکران مذهبی و روحانیون اصلاح‌طلب را دربرمی‌گرفت، که نقطه‌ی اشتراک همه‌ی این نیروها وفاداری به اصل مشروطیت و آرمان‌های آن بود. خواسته‌های آن‌ها همان آرمان‌های مشروطه ایرانی بود و لذا اصراری بر نابودی اصل سلطنت نداشتند و فقط محدود کردن آن به قانون را خواستار بودند. مهم‌ترین گروه‌های ملی‌گرای مشروطه‌خواه، جبهه ملی و نهضت آزادی بودند.

مخالفان مذهبی

جلال‌آل‌احمد مفهوم غرب‌زدگی را مطرح کرد و دکتر علی شریعتی منادی بازگشت به خویشتن اسلامی بود. آیت‌الله مرتضی مطهری مهم‌ترین مفسر و مدافع اسلام ناب در دوران پیش از پیروزی انقلاب محسوب می‌شود.

مهم‌ترین سازمان‌ها و احزاب مذهبی مخالف رژیم محمدرضا شاه عبارتند از: جمعیت فدائیان اسلام، هیئت‌های مؤتلفه اسلامی، حزب ملل اسلامی و روحانیت.

پاسخ: علل انقلاب از نگاه دیگران

علل فرهنگی: حامد الگار، علل فرهنگی را عامل اصلی می‌داند و در کتاب «ریشه‌های انقلاب اسلامی»، تشیع، رهبری امام خمینی (ره) به‌عنوان تجسم یک سنت و طرح اسلام به‌عنوان یک ایدئولوژی را، ریشه‌های انقلاب اسلامی طرح می‌کند. در شعارها و خواسته‌های مردم ایران در انقلاب جمهوری اسلامی، بیش‌ترین خواسته‌ها در مورد ارزش‌های فرهنگی بود.

علل اقتصادی: کسانی مانند رابرت لونی، همایون کاتوزیان و تدا اسکاچل بر اهمیت عوامل اقتصادی در وقوع انقلاب اسلامی تأکید می‌کنند. این گروه در نقطه مقابل رهیافت فرهنگی قرار دارند.

تأکید بر عوامل فردی و روان‌شناختی شاه: ماروین زونیس، فرخ مشیری و دیویس وگر با توجه به استبداد شدید فردی در حکومت پهلوی، روان‌شناسی شخصیت او را از ریشه‌ها و علل مهم وقوع انقلاب می‌دانند. با توجه به این توضیحات، حامد الگار در کتاب «ریشه‌های انقلاب اسلامی» عوامل اصلی پیروزی انقلاب اسلامی را عوامل فرهنگی می‌داند.

پاسخ: مخالفان مذهبی

با ورود ایدئولوژی‌های انقلابی مبتنی بر مذهب، سایر ایدئولوژی‌های بیگانه به‌حاشیه رانده شدند. شور مبارزه در میان توده‌های مذهبی رواج یافت و مهم‌تر این‌که چهره‌ی مذهبی به خود گرفت. اصولاً با توجه به اوضاع جامعه ایران هیچ ایدئولوژی غیرمذهبی نمی‌توانست در چنین سطح گسترده‌ای مطرح شود. از همین‌رو، ایدئولوژی‌های غیردینی در طول فعالیت خود تنها شمار اندکی از جوانان پرشور را جذب کردند و هیچ‌گاه دامنه‌ی نفوذ آنان به میان مردم کشیده نشد، اما این تفسیر انقلابی-مذهبی مبارزه را به میان توده‌ها کشاند، آنان را مذهبی کرد و شخصیت‌های مذهبی را در رأس آن قرار داد. پرچمدار مبارزه علیه رژیم، روحانیون بودند. لذا اکثر تجمعات و تظاهرات در مساجد شکل می‌گرفتند. آموزه‌های اسلام توانست طی نیمه دوم حکومت پهلوی به‌عنوان اندیشه و آرمان جدید، ایدئولوژی‌های رقیب را به‌حاشیه رانده و در سطح گسترده‌ای بین نخبگان سیاسی نفوذ کند.

پاسخ: آیت‌الله مطهری

شهید مطهری با دفاع از حقانیت، جامعیت و ظلم ستیزی اسلام، به رشد اسلام‌گرایی در تاریخ معاصر کمک کرد. او می‌کوشید اسلام را به‌عنوان یک ایدئولوژی جامع و منسجم معرفی کند که دنیا و آخرت انسان را دربرمی‌گیرد.

۱- حامد الگار در کتاب «ریشه‌های انقلاب

اسلامی» عوامل اصلی پیروزی انقلاب اسلامی را چه می‌داند؟ (پزشکی قطبی)

الف) فرهنگی

ب) روان‌شناختی

ج) اجتماعی-سیاسی

د) سیاسی اقتصادی

۲- آموزه‌های کدام گزینه توانست طی

نیمه دوم حکومت پهلوی به‌عنوان اندیشه و آرمان جدید، ایدئولوژی‌های رقیب را به حاشیه رانده و در سطح گسترده‌ای بین نخبگان سیاسی نفوذ کند؟ (پزشکی اسفند ۹۹-کشوری)

الف) اسلام

ب) لیبرالیسم

ج) ناسیونالیسم

د) مارکسیسم

۳- مهم‌ترین مفسر و مدافع اسلام ناب در

مقطع پیش از پیروزی انقلاب اسلامی کدام شخصیت بود؟ (دندان پزشکی فروردین ۱۴۰۰-میان دوره کشوری)

الف) دکتر شریعتی

ب) آیت‌الله بهشتی

ج) علامه طباطبائی

د) آیت‌الله مطهری

سؤال	۱	۲	۳
پاسخ	الف	الف	ج

و می‌تواند به‌عنوان یک مکتب جامع تکیه‌گاه انسان قرار گیرد و به سعادت دنیا و آخرت رهنمون شود. کوشش آیت‌الله مطهری در نقد ایدئولوژی‌های مارکسیستی و لیبرالیستی تأثیر زیادی در گسترش فرهنگ مذهبی برجای گذاشت. ویژگی‌های اندیشه شهید مطهری عبارتند از: ۱. نقد ایدئولوژی‌های مارکسیستی و لیبرالیستی غربی، ۲. پاسخگویی به برخی شبهات، ۳. پیوند دین و سیاست و دفاع از اسلام، ۴. تأکید بر نقش مردم در اداره‌ی کشور، ۵. به‌روزرودن دین اسلام، ۶. زدودن خرافات از دین.

مهم‌ترین مفسر و مدافع اسلام ناب در مقطع پیش از پیروزی انقلاب شهید مطهری بود.

پاسخ دکتر شریعتی

دکتر علی شریعتی به‌واسطه فعالیت‌های خود در دهه چهل و اوایل دهه پنجاه و انتشار کتب مختلفی که بیان‌کننده روشن‌فکری مذهبی بود به‌عنوان با نفوذترین روشن‌فکر این دهه که چنین تفکری داشت شناخته می‌شود. محور گفتمان شریعتی، بازگشت به خویشتن یا همان تشیع انقلابی بود و در این مورد سخنرانی‌های بی‌نظیری داشته‌است. شریعتی اسلام را به‌عنوان یک ایدئولوژی جامع و کامل در نظر می‌گرفت که تعیین‌کننده نظام سیاسی و اجتماعی و شیوه زیستن و ارزش‌ها و نوع روابط اجتماعی است. شریعتی تفسیری انقلابی، ظلم‌ستیز و عدالت‌خواهانه از تشیع ارائه می‌کرد که بسیاری از جوانان را مجذوب می‌ساخت و اعتقاد داشت که باید از نگاه فلسفی به اسلام پرهیز کرد.

روشن‌فکران دیگری نیز در این مسیر گام برداشته‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان جلال آل احمد را نام برد اما بانفوذترین روشن‌فکر سال‌های دهه‌ی ۴۰ و اوایل دهه‌ی ۵۰ که بازگشت به اسلام را فریاد می‌کرد دکتر شریعتی بود.

پاسخ

جمعیت فداییان اسلام: هدف این سازمان مبارزه با بی‌دینی بود. آن‌ها توانستند با ترور رزم‌آرا به ملی‌شدن صنعت نفت کمک کنند. این گروه اولین منادیان حکومت اسلامی بودند. بنیان‌گذار این سازمان، سید مجتبی میرلوحی بود. هیئت مؤتلفه‌ی اسلامی: به اقدامات مسلحانه معتقد بودند و در اولین قدم حسنعلی منصور را ترور کردند. مهم‌ترین فعالیت‌های هیئت مؤتلفه اسلامی قبل از انقلاب، برگزاری سخنرانی‌ها، مراسم مذهبی، تکثیر اعلامیه‌ها و آثار امام خمینی (ره) بود. حزب ملل اسلامی: هدف این تشکل آموزش افراد برای جنگ مسلحانه علیه رژیم بود و اولین حزبی بود که با هدف براندازی رژیم تأسیس شد.

همانطور که گفته شد، بنیان‌گذار سازمان فدائیان اسلام سید مجتبی میرلوحی بود.

۴- بانفوذترین روشن‌فکر سال‌های دهه‌ی

۴۰ و اوایل دهه‌ی ۵۰ که بازگشت به اسلام را فریاد می‌کرد که بود؟ (پزشکی قطبی)

الف) جلال آل احمد

ب) دکتر شریعتی

ج) استاد مطهری

د) مهندس بازرگان

۵- بنیان‌گذار سازمان فدائیان اسلام چه

کسی بود؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)

الف) خلیل طهماسبی

ب) محمدجواد حجتی کرمانی

ج) سید محمد کاظم بجنوردی

د) سید مجتبی میرلوحی

سؤال	۴	۵	
پاسخ	ب	د	

باسم ملی گرایان مشروطه خواه

نهضت آزادی؛ مهم ترین ویژگی اعضای آن (آیت الله طالقانی، مهندس بازرگان، دکتر سحابی و...) وجهه‌ی مذهبی آن‌ها بود. آن‌ها از پیشگامان روشن فکری مذهبی در ایران بودند و می‌کوشیدند تا نشان دهند اسلام و علوم جدید سازگارند و تعارضی بین دین‌داری و مقتضیات زندگی مدرن وجود ندارد. آنان بر قانون اساسی مشروطه، ملیت ایرانی و راه مصدق تأکید می‌کردند.

جبهه‌ی ملی: زندگی سیاسی جبهه‌ی ملی در داخل کشور با مخالفت با لایحه‌ی قصاص و مرتدشمردن بانیان آن از طرف امام پایان یافت. جریان مشروطه‌خواه به دلیل فقدان ایدئولوژی جایگزین، فقدان رهبری متحد و انسجام گروهی، فقدان پایگاه اجتماعی گسترده و ناتوانی در بسیج توده‌های مردمی نمی‌توانست رهبری مبارزات انقلابی را در اختیار بگیرد. نقطه‌ی اشتراک ملی گرایان مشروطه‌خواه، همانطور که از اسمشان مشخص است، وفاداری به اصل مشروطیت و آرمان‌های آن بود.

باسم سازمان مجاهدین خلق

بنیان‌گذاران این سازمان از اعضای هواداران نهضت آزادی بوده و تحت تأثیر اندیشه‌های مهندس بازرگان قرار داشتند ولی خط‌مشی محافظه‌کارانه و شیوه‌ی مبارزه‌ی سیاسی رهبران نهضت را نمی‌پسندیدند و به مبارزه‌ی مسلحانه و انقلابی اعتقاد داشتند. به همین دلیل از این نهضت جدا شده و مستقلاً وارد صحنه شدند. این سازمان پس از به ثمر رسیدن انقلاب به علت عقاید التقاطی خود و همچنین زیاده‌خواهی‌های سیاسی با مسیر انقلاب اسلامی و مردم به مشکل برخوردند و به سمت اعمال تروریستی و قتل مردم و مسئولین انقلابی پیش رفتند. این گروه در جریان جنگ هشت‌ساله‌ی تحمیلی نیز به عراق فرار کرده و در کنار حکومت بعثی عراق قرار گرفته و بار دیگر به روی مردم مظلوم ایران آتش گشودند.

علت عمده‌ی تعارض سازمان مجاهدین خلق با انقلاب اسلامی عدم تجانس اعتقادی بود. اعتقادهای سازمان مجاهدین خلق ایران، هویت التقاطی (آمیزه‌ای از چند روش یا مکتب) داشت. آنان می‌کوشیدند تا تلفیقی از اسلام و مارکسیسم را ارائه بدهند.

۶- نقطه‌ی اشتراک ملی گرایان مشروطه‌خواه

چه بوده است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف وفاداری به اصل مشروطیت و آرمان‌های آن

ب از مخالفت‌های قانونمند در چهارچوب قانون اساسی دفاع می‌کردند.

ج حمایت از نهضت ملی‌شدن صنعت نفت در ایران

د مبارزه صریح و سریع با رژیم پهلوی در دستور کارشان بود.

۷- کدام یک از گروه‌های قبل از انقلاب

تلاش داشت تلفیقی از اسلام و مارکسیسم را ارائه کند؟ (پزشکی آبان ۱۴۰۰ - میان دوره کشوری)

الف چریک‌های فدایی خلق

ب حزب توده

ج سازمان مجاهدین خلق

د حزب مؤتلفه اسلامی

سؤال	۶	۷	
پاسخ	الف	ج	

پاسخ سازمان چریک‌های فدایی خلق

سازمان چریک‌های فدایی خلق به حرکت‌های ضدآمریکایی دولت جمهوری اسلامی اعتقادی نداشتند و دولت را یک دولت سرمایه‌داری وابسته می‌دانستند و از خودمختاری اقلیت‌های قومی به‌ویژه کردها برای تضعیف حکومت مرکزی دفاع می‌کردند. هم‌چنین به مبارزه‌ی مسلحانه، چریکی و رادیکال معتقد بوده و متأثر از انقلابیون مارکسیست آمریکای لاتین بودند. در سال ۱۳۴۹ چریک‌های فدایی خلق به پاسگاه سیاهکل حمله و آن را خلع سلاح کردند.

پاسخ حزب توده

این حزب توسط عناصر ملی و مارکسیست‌های جدید و هواداران چپ (دارای اعتقادهای مارکسیستی) در سال ۱۳۲۰ تأسیس شد و وابسته به شوروی بود. این حزب با تأکید بر قانون اساسی و آزادی‌های مدنی و دفاع از حقوق کارگران و دهقانان طرفدارانی به دست آورد. نورالدین کیانوری بعد از پیروزی انقلاب اسلامی حزب توده را احیا کرد.

به‌طور کلی گروه‌های چپ‌گرا در ایران به دلیل دارا بودن اعتقادات مارکسیستی در میان مردم نفوذ چندانی به دست نیاوردند.

پاسخ سازمان روحانیت

به لحاظ سیاسی در دهه ۱۳۴۰ روحانیون قدرتمندترین جریان مخالف رژیم محسوب می‌شدند. این قدرت ریشه در سه عامل داشت: نفوذ اجتماعی، انسجام و سازماندهی، رهبری امام خمینی (ره). سازمان روحانیت به‌دلیل برخورداری از شبکه تبلیغی گسترده، به‌راحتی می‌توانست با دورترین نقاط کشور ارتباط برقرار کند و پیام مراجع را به همه بخش‌ها و روستاها و شهرها برساند. بیش‌تر تظاهرات منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی هم از مساجد شروع شد. بنابراین سازمان روحانیت گسترده‌ترین شبکه ارتباطی را در ایران داشت.

پاسخ روشن‌فکران به‌دلیل داشتن اندیشه‌های غربی و فاصله‌گرفتن از فرهنگ جامعه اسلامی فاقد محبوبیت مردمی بودند، لذا برای جبران ضعف خود با روحانیت همراه شدند.

این نکته رو هم بدون که: با سرکوب احزاب مستقل توسط رژیم، واسطه‌های ارتباط با مردم از بین رفتند و بیان مسالمت‌آمیز خواسته‌ها محدود شد.

۸- حمله به پاسگاه سیاهکل و خلع سلاح آن در سال ۱۳۴۹ از سوی چه کسانی انجام گرفت؟ (دندان پزشکی و پزشکی آزر ۹۷- میان دوره‌ی کشوری)

الف) مجاهدین خلق

ب) چریک‌های فدایی خلق

ج) حزب توده

د) جبهه‌ی ملی دوم

۹- گروه‌های چپ‌گرا در ایران به چه دلیل در میان مردم نفوذ چندانی به‌دست نیاوردند؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) وابستگی به کشورهای خارجی

ب) همکاری با حزب توده‌ی ایران

ج) دارا بودن اعتقادات مارکسیستی

د) مخالفت با ملی‌شدن صنعت نفت

۱۰- در دوران انقلاب، کدام یک از گروه‌ها گسترده‌ترین شبکه ارتباطی را در ایران داشت؟ (پزشکی آبان ۱۴۰۰- میان دوره‌ی کشوری)

الف) سازمان پیکار

ب) سازمان روحانیت

ج) سازمان مجاهدین انقلاب

د) سازمان مجاهدین خلق

۱۱- دلیل همگرایی جریان روشن‌فکری با روحانیت در جریانان سیاسی معاصر کدام است؟ (دندان پزشکی دی ۹۹- میان دوره‌ی کشوری)

الف) التزام به انسجام ملی

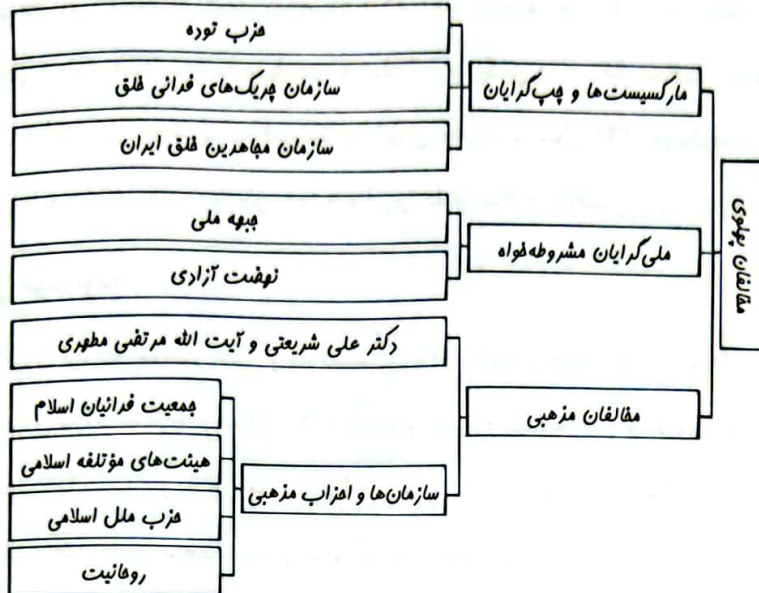
ب) اعتقاد به مبانی فکری مذهبی

ج) فقدان پایگاه و محبوبیت مردمی

د) بهره‌گیری از مذهب در راستای اهداف ملی

سؤال	۸	۹	۱۰	۱۱
پاسخ	ب	ج	ب	ج

پاسخ از بین مخالفان پهلوی سازمان مجاهدین خلق به دلیل پیشینه مذهبی بنیان گذارانش در سال های اولیه محبوبیت خوبی بین مردم داشت، اما با آشکار شدن هویت التقاطی آن ها محبوبیت خود را از دست داد؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

۱۲- کدام سازمان به دلیل پیشینه مذهبی بنیان گذارانش در سال های اولیه محبوبیت خوبی بین مردم داشت، اما با آشکار شدن هویت التقاطی آن ها محبوبیت خود را از دست داد؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف سازمان چریک های فدایی خلق
ب سازمان مجاهدین خلق
ج سازمان مجاهدین انقلاب
د نهضت آزادی

۱۳- براساس پروژه های انجام شده درباره شعارها و اهداف و ارزش های انقلاب اسلامی بیش ترین درصد به ترتیب مربوط به... (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف اهداف و ارزش های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است.
ب اهداف و ارزش های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است.
ج اهداف و ارزش های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی است.
د اهداف و ارزش های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است.

پاسخ بر اساس تحلیل شعارها و انگیزه های مردم برای انقلاب می توان دریافت که مهم ترین دلیل آن مسائل فرهنگی بوده و کمترین دلیل مورد توجه مسائل اقتصادی بوده است.

۱۴- کوشش کدام شخصیت در نقد ایدئولوژی های مارکسیستی و لیبرالیستی تأثیر زیادی در گسترش فرهنگ مذهبی بر جای گذاشت؟ (پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف آیت الله بهشتی
ب آیت الله مطهری
ج آیت الله مفتح
د آیت الله خامنه ای

پاسخ همانطور که در پاسخ سؤال ۳ گفتیم، کوشش آیت الله مطهری در نقد ایدئولوژی های مارکسیستی و لیبرالیستی تأثیر زیادی در گسترش فرهنگ مذهبی برجای گذاشت.

۱۵- کدام عملیات پس از قبول قطعنامه ۵۹۸ انجام شد؟ (دندان پزشکی اسفند ۱۴۰۰)

الف والفجر ۴
ب والفجر ۸
ج فتح المبین
د مرصاد

پاسخ عملیات مرصاد پس از قبول قطعنامه ۵۹۸ و آتش بس، میان مجاهدین خلق و جمهوری اسلامی ایران اتفاق افتاد و ملت ایران پیروز شد.

ملاحظات	تعداد سؤالات در آزمون های دو سال اخیر	نمونه سؤالات
مهم	۶	تحلیلی بر سافزار دولت پهلوی دوم

ساختار سیاسی دولت پهلوی

۱. شاه و دربار: نظام سیاسی پهلوی مانند نظام های سلطنتی قبل از خود، نظامی کاملاً فردی و بر محور شخص شاه استوار بود. در واقع میل و اراده و شخصیت فردی شاه، خط مشی سیاسی کشور را مشخص می کرد.

۲. ارتش: محمدرضا هم چون پدرش به ارتش به عنوان مهم ترین رکن قدرت خود می نگریست و حدود یک سوم بودجه کشور را به نیروهای نظامی و خرید تسلیحات اختصاص داد.

۳. نفت: نفت مهم ترین مسئله دهه بیست در ایران به شمار می رفت. بعد از

سؤال	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
پاسخ	ب	د	ب	د

کودتای ۲۸ مرداد، نفت ایران به کنسرسیومی از شرکت‌های آمریکایی و انگلیسی و چند شرکت اروپایی واگذار شد که در پی آن، درآمد دولت از محل فروش نفت افزایش یافت.

۴. وابستگی به آمریکا: اعطای مصونیت دیپلماتیک به مستشاران نظامی آمریکا، روابط گرم و همکاری با رژیم صهیونیستی و مداخلات نظامی شاه به نفع آمریکا در کشورهای مستقل، نشانه‌ی وابستگی محمدرضا شاه به آمریکا بود.

۵. باستان گرایی ناسیونالیستی شاهنشاهی: محور اصلی تأکید بر باستان گرایی شاهنشاهی تقدیس سلطنت و شخص شاه بود. اوج ظهور ناسیونالیسم رژیم پهلوی را می‌توان در جشن‌های ۲۵۰۰ ساله مشاهده کرد که هزینه‌های سرسام‌آور آن باعث اعتراضات بسیاری در سرتاسر ایران می‌گردید. تغییر تقویم هجری به شاهنشاهی آخرین بروز رسمی ایدئولوژی شاهنشاهی محسوب می‌شود.

بحران‌ها و آسیب‌های دولت پهلوی

مهم‌ترین بحران دولت پهلوی، بحران مشروعیت بود. مشکل دیگر دولت پهلوی، بحران مشارکت سیاسی بود. این رژیم فاقد سازوکارهای مؤثر قانونی و نهادی برای جذب تقاضاهای مشارکت سیاسی بود. به‌طور کلی نظام سیاسی در ایران تا پیش از مشروطه هیچ مجرای برای مشارکت نداشت. مشکل دیگر نبود مطبوعات مستقل برای بیان مشکلات و مسائل اجتماعی بود. نکته دیگر آن که دولت پهلوی بیش از حد به شخص شاه وابسته بود و همین امر رژیم را در بحران‌ها ناتوان می‌کرد. از منظر جامعه‌شناختی، مهم‌ترین مشکل سیاست‌های اقتصادی رژیم پهلوی ایجاد نظام تک حزبی و تأکید بر نفت بود.

۱- تغییر نخست‌وزیران، آزادی شماری از زندانیان سیاسی، آزادی‌های کنترل‌شده مطبوعات، بازداشت برخی مقامات دولتی، از انعطاف‌های رژیم شاه در کدام مقطع بود؟ (پزشکی آبان ۱۳۰۰ - میان دوره کشوری)

الف) بعد از کودتای ۲۸ مرداد

ب) سال نخست حکومت

ج) بعد از انقلاب سفید

د) سال پایانی حکومت

پاسخ شاه در اواخر حکومت خود برای جلب توجه مردم و کاستن از نارضایتی‌ها و حفظ حکومت خود به اقدامات اصلاحی از جمله تغییر مداوم نخست‌وزیرها و اعلام فضای باز سیاسی و آزاد کردن انقلابیون دربند از زندان‌ها دست زد. اما گسترش روحیه‌ی انقلابی در بین مردم و خواست غیرقابل‌انکار آن‌ها برای تغییر، آن‌ها را از این اقدامات قانع نکرد و راه انقلاب را در پیش گرفتند. از طرف دیگر دلیل عدم موفقیت اقدامات سرکوبگرانه شاه هم گسترش همین روحیه‌ی انقلابی بود.

مهم‌ترین بحرانی که رژیم پهلوی با آن دست و پنجه نرم می‌کرد، بحران مشروعیت از سوی مردم بود. مردم نه تنها از عملکرد دولت نارضایتی داشتند بلکه اعتقاد به عدم حقانیت ساختار سیاسی آن داشتند. هم‌چنین در این زمان امام خمینی(ره) در تلاش برای نفی سلطنت، نقد مشروعیت و ارائه‌ی نظریه‌ی حکومت اسلامی بود.

با توجه به این توضیحات، تغییر نخست‌وزیران، آزادی شماری از زندانیان سیاسی، آزادی‌های کنترل‌شده مطبوعات و بازداشت برخی مقامات دولتی، از انعطاف‌های رژیم شاه در سال آخر حکومت بود.

این نکته هم یادت باشه که: براساس آمار بانک جهانی ۴۶ درصد مردم ایران در سال ۱۳۵۶ زیر خط فقر بودند.

سؤال	۱
پاسخ	د

۲- کدام یک از دولت‌های زیر، دولت تحصیل‌دار

به شمار نمی‌آید؟ (پزشکی فردا ۳۳- میان دوره کشوری)

پادشاهی عربستان

حکومت دوران پهلوی

جمهوری خلق چین

جمهوری عراق

پاسخ بعد از کودتای ۲۸ مرداد، نفت ایران به کنسرسیومی از شرکت‌های آمریکایی و انگلیسی و چند شرکت اروپایی واگذار شد که در پی آن درآمد دولت از محل فروش نفت افزایش یافت؛ تا جایی که به تدریج نفت به مهم‌ترین منبع تأمین بودجه دولتی تبدیل و به ظهور دولت متکی بر درآمد نفت انجامید نفت در سال‌های ۴۲ تا ۵۷ نقش مهمی در تجدید بنای استبداد و ظهور دیکتاتوری نظامی محمدرضا شاه ایفا کرد. عده‌ای از نویسندگان با توجه به همین امر، دولت پهلوی را در این سال‌ها استبداد نفتی و یا دولت تحصیل‌دار (رانتیر) تلقی کرده‌اند.

دولت تحصیل‌دار دولتی است که به دلیل دریافت منابع مالی از خارج (مانند کسب درآمد از فروش نفت)، به منابع مالی داخلی (مانند مالیات) احساس نیاز نمی‌کند و بنابراین می‌تواند با استقلال بیش‌تری سیاست‌ها و خواست‌های دولتی را اجرا کند.

از بین گزینه‌ها، فقط جمهوری خلق چین دولت تحصیل‌دار به شمار نمی‌آید.

۳- در دکرین نیکسون در خاورمیانه چه

نقشی به ایران واگذار شده بود؟ (پزشکی قیچی)

پایه اقتصاد آمریکا در منطقه

پایه نظامی آمریکا در منطقه

ایران دو پایه اقتصادی و نظامی منطقه

عربستان پایه نظامی و ایران پایه

اقتصادی منطقه

پاسخ دکترین نیکسون بازتاب خود را بر منطقه خلیج فارس با سیاست دو ستون نشان داد براساس این سیاست، دولت‌های ایران و عربستان سعودی به عنوان دو ستون اصلی برنامه‌های ایالات متحده، وظیفه حراست و پرکردن خلأ قدرت را در منطقه خلیج فارس عهده‌دار شدند آمریکا با اعطای کمک‌های اقتصادی و نظامی به این دو کشور، آنان را به عنوان ابزار و وسیله تأمین امنیت در کل منطقه تقویت می‌کرد، بدون آنکه خود احتیاجی به حضور مستقیم داشته باشد ایران به عنوان ستون اول و عمده دکترین نیکسون، وظیفه ژاندارمی و پلیسی منطقه را عهده‌دار شد بنابراین در دکترین نیکسون در خاورمیانه ایران نقش پایه‌ی نظامی آمریکا در منطقه را داشت.

پاسخ حکومت پهلوی، ناسیونالیسم شاهنشاهی را به عنوان ایدئولوژی مشروعیت‌بخش نظام خود برگزیده بود از ویژگی‌های این ایدئولوژی تأکید بر تاریخ ایران باستان، به خصوص دوره هخامنشی و بی‌اعتنایی به فرهنگ و تاریخ اسلامی ایران بود که همین امر موجب بی‌اعتنایی مردم به این ایدئولوژی و بیگانگی ملت و دولت شد تلاش‌های رژیم پهلوی برای بازسازی فرهنگ باستانی ایران، چون با تحقیر هویت دینی مردم همراه بود، با واکنش‌های منفی مردمی مواجه گردید.

۴- چرا تلاش‌های رژیم پهلوی برای بازسازی

فرهنگ باستانی ایران با واکنش‌های منفی مردمی

مواجه گردید؟ (پزشکی قیچی)

چون چهره‌های فعال در این عرصه از

حسن شهرت و مقبولیت مردمی برخوردار نبودند

چون در ستیز آشکار با مبانی نظری

مردم‌سالاری و مدرنیسم بود

چون با تحقیر هویت دینی مردم همراه بود

چون به‌طور آشکار با مبانی لیبرالیسم و

آزادی‌های فردی در تضاد بود

سوال	۲	۳	۴
پاسخ	ج	ب	ج

- ۵- محمدرضا شاه، مهم‌ترین رکن قدرت خود را کدام گزینه می‌دانست؟ (پزشکی اسفند ۱۳۰۰)
الف) ساواک
ب) دربار
ج) ارتش
د) حمایت آمریکا

- ۶- مردم کدام سیاست شاهنشاهی را عملاً به تمسخر گرفتند؟ (زندان پزشکی اسفند ۹۹)
الف) قانون کاپیتولاسیون
ب) ترویج باستان‌گرایی
ج) تقویم شاهنشاهی
د) جشن‌های ۲۵۰۰ ساله

- ۷- آخرین اقدام رسمی «ایدئولوژی شاهنشاهی» کدام گزینه بود؟ (پزشکی اسفند ۱۳۰۰)
الف) جشن‌های دوهزار و پانصدساله
ب) تأسیس سازمان امنیتی ساواک
ج) تأکید بر فرهنگ باستان
د) تغییر تقویم رسمی کشور

- ۸- مهم‌ترین بحران و مشکل دوران پهلوی کدام بود؟ (زندان پزشکی ری ۹۹- میان‌دوره کشوری)
الف) فقدان مطبوعات مستقل
ب) وابستگی به آمریکا
ج) عدم مشارکت احزاب سیاسی
د) عدم مشروعیت و رضایت مردمی

پاسخ همانطور که در درسنامه گفتیم، محمدرضا شاه هم‌چون پدرش به ارتش به عنوان مهم‌ترین رکن قدرت خود می‌نگریست. وی بر این پایه، و در چارچوب دکترین جدید آمریکا عملاً حدود یک‌سوم بودجه‌ی کشور را به نیروهای نظامی و خرید تسلیحات اختصاص داد و به‌عنوان بازوی نظامی آمریکا در منطقه محسوب می‌شد. از آنجا که نگهداری و تعمیر این تجهیزات پیشرفته در ایران میسر نبود، هزاران مستشار آمریکایی برای این منظور به ایران آمدند که موجب افزایش هزینه‌های دولت و نارضایتی مردم شد.

پاسخ با توجه به درسنامه، از جمله اصلاحاتی که رژیم پهلوی دوم برای ناسیونالیسم ایرانی به راه انداخت، تغییر تقویم هجری به شاهنشاهی بود که آخرین بروز رسمی ایدئولوژی شاهنشاهی محسوب می‌شود. اما مردم هیچ‌گاه از آن استقبال نکردند و عملاً آن را به تمسخر گرفتند.

پاسخ همانطور که در درسنامه و سؤال قبل گفتیم، از اقدامات مربوط به ناسیونالیسم که آخرین بروز رسمی ایدئولوژی شاهنشاهی نیز بود، تغییر تقویم ایران از هجری به تقویم فرضی شاهنشاهی بوده که بر اساس آن شاه در سال ۲۵۰۰ شاهنشاهی تاج‌گذاری کرده و سال‌های بعد از آن به این عدد اضافه می‌گردید.

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۱، مهم‌ترین بحران و مشکل دوران پهلوی عدم مشروعیت و رضایت مردمی بود.

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
زندگی و اندیشه‌ی امام خمینی (ره)	۲	مهم

زندگی و زمانه امام خمینی (ره)

مبارزه امام با رژیم پهلوی از مخالفت با لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی و اصول انقلاب سفید آغاز گردید و به دستگیری و زندانی شدن ایشان در خرداد ۱۳۴۲ بعد از سخنرانی علیه شاه و رژیم پهلوی انجامید و قیام ۱۵ خرداد را به دنبال داشت. سرانجام در آبان ۱۳۴۳ علیه قانون کاپیتولاسیون اعتراض و در سخنانی به شدت از شاه و آمریکا انتقاد کرد. در پی این اعتراض امام ابتدا به ترکیه و سپس به عراق تبعید شد. با عزیمت امام از عراق به پاریس، آخرین مرحله‌ی مبارزه با رژیم شاه آغاز شد. سرانجام امام در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ به ایران بازگشت.

سؤال	۵	۶	۷	۸
پاسخ	ج	ج	د	د

در اندیشه‌ی سیاسی امام خمینی(ره) سلطنت پهلوی به دلیل عدم اتکا به رای مردم و مخالفت با احکام اسلامی فاقد مشروعیت بود. ایشان در نامه به گورباچف هم، مشکل شوروی را مبارزه بیهوده با خدا می‌داند.

شیوه‌ها و استراتژی‌های مبارزه سیاسی امام

۱. مردمی کردن مبارزه سیاسی (پرهیز از تشکیل احزاب سیاسی): مهم‌ترین مبارزه سیاسی
۲. مذهبی کردن مبارزه (مبارزه با رژیم به عنوان تکلیف شرعی): متمایز کننده انقلاب ایران از سایر انقلاب‌ها و جنبش‌ها
۳. پرهیز از مشی مسلحانه: مهم‌ترین جلوه مبارزه سیاسی در انقلاب ایران تظاهرات آرام و مسالمت‌آمیز بود.
۴. حفظ اتحاد و انسجام

پاسخ امام خمینی(ره) معتقد بودند که با قرار گرفتن یک فقیه اسلام‌شناس در رأس نظام می‌توان نظام سیاسی به وجود آورد که از محتوای اسلامی برخوردار باشد. مهم‌ترین ابتکار امام خمینی(ره) در نظریه‌ی ولایت فقیه این بود که نظریات فقهی در باب ولایت فقیه را به تئوری سیاسی تبدیل کرده و در جهت عملی کردن آن کوشیدند. ویژگی اصلی امام خمینی(ره) در خصوص نظریه‌ی حکومت اسلامی، پیوند نظریه و عمل سیاسی با فقه و شریعت اسلامی بود. ایشان دین و سیاست را تفکیک‌ناپذیر می‌دانستند.

ولایت فقیه از یک سو تضمین‌کننده اسلامی بودن نظام و مانع انحراف آن از معیارهای اسلامی است و از سوی دیگر تقوا و تقید فقیه به احکام اسلامی از استبداد و دیکتاتوری جلوگیری می‌کند. فقهای عادل منصوب به ولایت شارع هستند و عدم تشخیص و حمایت مردم از آنان برای حکومت، از مشروعیت آن‌ها نمی‌کاهد و مردم مکلفند که برای استقرار و استمرار چنین حکومتی تلاش کنند. رأی و نظر آنان شرط تحقق ولایت خواهد بود و نه ثبوت آن.

کتاب کشف‌الاسرار در پاسخ به کتاب اسرار هزارساله‌ی حکمی زاده نوشته شد که برای اولین بار نظریه ولایت فقیه را تبیین می‌کرد. امام در این کتاب ضمن پاسخگویی به شبهات و پرسش‌های حکمی زاده، دوران رضاشاه را مورد انتقاد قرار داد و طرح اولیه‌ای از اندیشه سیاسی خود ارائه کرد.

این نکته رو هم بدون که: صدور حکم امام خمینی(ره) در رابطه با کتاب آیات شیطانی بیانگر اهمیت و جایگاه ایران در قدرت رهبری و وحدت مسلمین بود.

پاسخ به نظر امام خمینی(ره) مشروطیت با رهبری و کوشش علما به پیروزی رسید ولی بعدها، به دلیل اختلافات داخلی، کناره‌گیری روحانیون و دخالت‌های خارجی به نتیجه نرسید و استبداد قدرتمندتر از قبل به ساختار سیاسی بازگشت. به این ترتیب نظام مشروطه ماهیتی استبدادی و مدرن پیدا کرد.

❶- امام خمینی(ره) طرح اولیه‌ی اندیشه‌ی

سیاسی خود را در کدام یک از آثارش ارائه

داد؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف حاشیه بر عروه الوثقی

ب صحیفه نور

ج ولایت فقیه

د کشف الاسرار

❷- استراتژی امام خمینی(ره) در مبارزات

سیاسی دوران شاه، کدام گزینه بود؟ (دندان پزشکی

دی ۹۹- میان دوره کشوری)

الف حذف نظام سلطنتی

ب اصلاح قانون اساسی

ج اصلاح نظام سلطنتی

د حفظ قانون اساسی

سؤال	۱	۲	
پاسخ	د	الف	

دیدگاه مشروطیت همان گونه که از اسم آن نیز پیداست موافق سلطنت مشروط شاه بوده و تلاش آن تنها برای اصلاح سلطنت و نظارت بر قوانین و عملکرد حاکمیت بوده است، اما در دیدگاه امام خمینی (ره) نظام سلطنتی به طور کامل مردود بوده و اصلاح پذیر نیز نبوده است ولی مشروطیت، آن را قابل اصلاح دانسته است. از این رو تلاش امام بر تغییر کامل حکومت و تشکیل حکومتی مبتنی بر قوانین اسلام و آرای مردم بوده است.

بنابراین استراتژی امام خمینی (ره) در مبارزات سیاسی دوران شاه، حذف نظام سلطنتی بود.

پاسخ حضرت امام علاوه بر تحقق انقلاب بیرونی یا تحول مادی، انقلاب درونی را نیز شرطی اساسی در تحقق نهضت اسلامی می دانستند. امام خمینی (ره) بر این باور بود که «انقلاب نیاز به یک نهضت فکری دارد». چرا که انقلاب های غیرایدئولوژیک منجر به تحول روحی و درونی در مردم نمی شود و به دیکتاتوری و اختناق منجر خواهد شد.

امام خمینی (ره) در مبارزات علیه رژیم پهلوی از محبوبیت و نفوذ خود در بین مردم بهره جسته و نقش پررنگی برای حضور مذهب و مردم نیز در مبارزات در نظر داشتند. اما ایشان از رویکردهای مسلحانه بر علیه رژیم پرهیز داشتند و همین امر رهبری انقلاب اسلامی را از سایر انقلاب ها متمایز می کند.

پاسخ از نظر امام دو شرط اساسی برای زمامداری یک مملکت اسلامی لازم است:

۱. علم به احکام خدا و قوانین

۲. عدالت

امام اصطلاح جمهوری اسلامی را در ابتدا در پاریس در توصیف نظام مطلوب خود به کار برد. در نگرش امام خمینی (ره)، جمهوریت به معنای مردمی بودن، قالب و شکل حکومت را تشکیل می دهد، و اسلامیت به معنای محتوا و ماهیت نظام جمهوری اسلامی است. ویژگی اصلی امام خمینی پیوند نظریه و عمل سیاسی با فقه و شریعت اسلامی است. ایشان دین و سیاست را تفکیک ناپذیر می دانستند.

پاسخ امام خمینی (ره) در زمان تبعید در نوفل لوشاتوی فرانسه برای ساماندهی به انقلاب، شورای انقلاب را تأسیس کردند. این شورا شامل گروهی از معتمدین و سابقون انقلاب بوده اند که در آن زمان در ایران بوده و مسائل مربوط به انقلاب را به نمایندگی از امام در ایران سامان می دادند.

پاسخ همانطور که در درسنامه گفته شد، مهم ترین جلوه مبارزه سیاسی در انقلاب ایران تظاهرات آرام و مسالمت آمیز بود.

۳- امام خمینی (ره) در مبارزه علیه رژیم پهلوی از کدام یک از استراتژی های مبارزه سیاسی هیچ گاه استفاده نکرد؟ (پزشکی قطبی)

الف) مبارزه پارلمانی

ب) مبارزه مدنی

ج) مشی مسلحانه

د) مشی غیر مسلحانه

۴- امام خمینی (ره) در هنگام اقامت در پاریس در توصیف نظام مطلوب خویش کدام اصطلاح را به کار برد؟ (دندان پزشکی و پزشکی قطبی)

الف) جمهوری دموکراتیک اسلامی

ب) جمهوری اسلامی

ج) حکومت اسلامی

د) نظام اسلامی

۵- امام خمینی (ره) در دوران اقامت در پاریس، برای سازماندهی امور انقلاب و تشکیل نظام جدید، چه اقدامی انجام داد؟ (دندان پزشکی و پزشکی ریفرم و کلاسیک آزر ۹۸- میان دوره ی کشوری)

الف) از همه ی احزاب مخالف شاه دعوت کرد.

ب) دولت موقت را تعیین کرد.

ج) شورای انقلاب را تأسیس کرد.

د) پیش نویس اصلاح قانون اساسی را فراهم کرد.

۶- مهم ترین جلوه مبارزه سیاسی مردم در انقلاب اسلامی کدام بود؟ (پزشکی شهریور ۹۹ - کشوری)

الف) تظاهرات آرام و مسالمت آمیز

ب) جنگ مسلحانه با رژیم

ج) ترور مسئولان و عوامل رژیم

د) تظاهرات، ترور و جنگ مسلحانه

سؤال	۳	۴	۵	۶
پاسخ	ب	ج	ج	الف

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
تحولات عصر جمهوری اسلامی	۲	مهم

تحولات و رخدادهای داخلی

پس از انقلاب اسلامی ایران دوره‌ی انتقال قدرت به دوره‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۲ گفته می‌شود و این دوره به منازعه بین گروه‌های سیاسی تبدیل شد و علت آن تجربه‌ی زندگی در فضای باز سیاسی و روح جمعی در بین نیروهای سیاسی بود. از جمله وقایع مهم این دوره، رفتارندوم ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ بود. در این رفتارندوم ۹۸.۲٪ رأی‌دهندگان به استقرار حکومت جمهوری اسلامی رأی مثبت دادند. در روز ۱۳ آبان ۱۳۵۸ نیز دانشجویان مسلمان پیرو خط امام با تسخیر سفارت آمریکا در تهران مردم را بار دیگر متوجه دشمن خارجی کردند. مهندس بازرگان که به پیشنهاد شورای انقلاب، به عنوان نخست‌وزیر دولت موقت انتخاب شده بود، دو روز بعد از جریان گروگان‌گیری استعفا داد. مهم‌ترین گروه‌های سیاسی در این دوره سازمان چریک‌های فدایی خلق، پیکار و حزب توده بودند. دوره‌ی تثبیت نظام در سال‌های ۶۲ تا ۶۸ هم‌زمان با جنگ تحمیلی بوده و تمامی مسائل داخلی و خارجی تحت‌الشعاع آن قرار داشته‌است. هر سه دولت بعدی به ترتیب به نام دوره‌های «توسعه‌ی اقتصادی و سیاست تعدیل» و «توسعه‌ی سیاسی و قانون‌گرایی» و «عدالت‌محوری و اصول‌گرایی انقلابی» شناخته می‌شوند.

پاسخ دوره‌ی بازسازی اقتصادی دوران ریاست جمهوری مرحوم آیت‌الله هاشمی رفسنجانی بود که طی تجدیدنظر صورت گرفته در قانون اساسی، مرجعیت از رهبری تفکیک شده و سمت نخست‌وزیری از قانون حذف شد. از آن‌جا که دولت جدید به بازسازی دوران پس از جنگ می‌اندیشید، برنامه‌های داخلی خود را بر «سیاست تعدیل» (در مقابل سیاست تثبیت)، توسعه‌ی صادرات (در مقابل جایگزینی واردات)، خصوصی‌سازی جذب سرمایه‌های خارجی بنیان نهاد و سیاست خارجی‌اش را بر تنش‌زدایی استوار ساخت. تأکید بر اقتصاد رقابتی، استفاده از تکنولوژی پیشرفته و منابع خارجی از مواضع اقتصادی دوره بازسازی اقتصادی (۷۶-۶۸) بوده است. بنابراین سیاست تعدیل و توسعه‌ی تجارت مربوط به دوران بازسازی اقتصادی (۷۶-۶۸) است.

این نکته رو هم بدون که: تغییر الگوی مصرف جامعه و حرکت به سوی رفاه در دوره‌های پس از جنگ تحمیلی موجب بالا رفتن سطح زندگی در کشور شد که این موجب افزایش انتظارات از دولت گشت.

پاسخ سازمان پیکار همان مارکسیست‌شده‌های سازمان مجاهدین خلق بودند. پیکار در روزهای اول انقلاب به دولت موقت متمایل شد، اما خیلی زود سیاست خود را برای مقابله با کل جمهوری اسلامی تغییر داد. آنان همه‌پرسی عمومی

- ۱- در کدام یک از ادوار انقلاب اسلامی، سیاست تعدیل و توسعه‌ی تجارت به اجرا درآمد؟ (دوران پزشکی و پزشکی فردا ۹۸- میان دوره کشوری)
- الف- تثبیت نظام ۶۸-۶۲
- ب- انتقال قدرت ۶۲-۵۷
- ج- توسعه‌ی سیاسی ۸۴-۷۶
- د- بازسازی اقتصادی ۷۶-۶۸

- ۲- چه عاملی سازمان پیکار را از نظام مقدس جمهوری اسلامی جدا نموده و چهره‌ی منافقانه و ددمنشانه‌ی آن‌ها را بر ملا ساخت؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)
- الف- دستگیری تقی شهرام در مرداد ۵۸ و محاکمه و اعدام او به اتهام قتل مهندس شریف واقعی
- ب- اعتراض به تصویب لایحه‌ی قصاص در مجلس شورای اسلامی
- ج- پخش اطلاعات در میان مردم جهت مبارزه‌ی مسلحانه با جمهوری اسلامی ایران
- د- هم‌دستی با سازمان کومله در کردستان

سؤال	۱	۲
پاسخ	د	د

۳- علت اصلی «استعفای دولت موقت» چه

بود؟ (پزشکی قطبی)

الف) دستور امام خمینی (ره)

ب) مخالفت با آمریکا

ج) اعتراضات گسترده مردمی

د) تسخیر لانه‌ی جاسوسی

۴- هدف دانشجویان پیرو خط امام از تسخیر

لانه‌ی جاسوسی چه بود؟ (دندان پزشکی و پزشکی ریفرم

و کلاسیک آذر ۹۸- میان دوره کشوری)

الف) جلوگیری از دخالت آمریکا در امور ایران

ب) بازگرداندن شاه و اموال او به ایران

ج) ساقط کردن دولت مهندس بازرگان

د) افشای جاسوسی‌های دولت آمریکا

۵- افول فعالیت گروه‌های معاند نظام

جمهوری اسلامی ایران در داخل و آغاز فعالیت

مجمع روحانیون مبارز (شکل‌گیری جناح چپ) از

حوادث کدام یک از ادوار نظام جمهوری اسلامی

است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف) دوره‌ی انتقال قدرت

ب) دوره‌ی تثبیت نظام

ج) دوره‌ی بازسازی اقتصادی

د) دوره‌ی اصلاحات

۶- یکی از اقدامات ایران پس از پیروزی

انقلاب اسلامی در جهت رهایی از سلطه غرب

چه بود؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف) تسخیر لانه‌ی جاسوسی آمریکا

ب) خروج از پیمان سنتو

ج) قطع رابطه با اسرائیل

د) اخراج سفیر آمریکا از ایران

۷- سیاست تعدیل در مقابل کدام سیاست قرار

دارد؟ (دندان پزشکی فرادر ۱۴۰۰- میان دوره کشوری)

الف) تثبیت

ب) تغییر

ج) تحکیم

د) تعامل

برای رسمیت بخشیدن به جمهوری اسلامی را تحریم کردند اما در انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی شرکت کردند. با دستگیری تقی شاهرام و محاکمه و اعدام او این گروه وارد منازعه با جمهوری اسلامی شد. این سازمان در کردستان با کومله به اتحادی تاکتیکی دست زد و بدین ترتیب وارد جنگ با جمهوری اسلامی شد. بنابراین هم‌دستی سازمان پیکار با سازمان کومله در کردستان، این سازمان را از نظام مقدس جمهوری اسلامی جدا نموده و چهره‌ی منافقانه و ددمنشانه‌ی آن‌ها را برملا ساخت.

پاسخ با پیروزی انقلاب، امام خمینی (ره) حکم نخست‌وزیری دولت موقت را به نام مهدی بازرگان صادر و او را مأمور تشکیل کابینه کرد. او به مدت ۹ ماه سمت نخست‌وزیری موقت را بر عهده داشت. پس از اشغال سفارت آمریکا توسط دانشجویان در ۱۳ آبان وی و دولت او به‌طور کامل استعفا کردند. بازرگان بعد از استعفا از نخست‌وزیری در اولین دوره مجلس به نمایندگی مردم تهران انتخاب شد.

پاسخ تسخیر لانه‌ی جاسوسی به‌دست دانشجویان پیرو خط امام در سال ۱۳۵۸ از سوی امام خمینی (ره) به‌عنوان انقلاب دوم نامیده‌شد. این واقعه مصادف با سالگرد تبعید امام بود. دانشجویان، آزادی‌گروگان‌ها را مشروط به بازگرداندن شاه و اموال ایران از آمریکا کردند (هدف اصلی) و اسناد لانه‌ی جاسوسی را منتشر کردند.

پاسخ مهم‌ترین وقایع دوره‌ی تثبیت نظام (۱۳۶۲-۱۳۶۸) شامل چهار مورد است:

- ۱- ریاست جمهوری آیت‌الله خامنه‌ای ۲- نخست‌وزیری مهندس میرحسین موسوی
- ۳- تشکیل بسیج به فرمان امام خمینی ۴- انشعاب مجمع روحانیون از جامعه‌ی روحانیت
- ۵- افول فعالیت گروه‌های معاند (دشمنی‌کننده) جمهوری اسلامی

پاسخ از سری تحولات خارجی بعد از انقلاب می‌توان به قطع روابط با اسرائیل و آفریقای جنوبی، خروج از پیمان سنتو برای رهایی از سلطه غرب، قطع رابطه با مصر به‌دلیل خیانت به مسلمانان و سازش با اسرائیل و اشغال سفارت آمریکا اشاره کرد.

پاسخ همانطور که در پاسخ سؤال ۱ گفتیم، در دوران ریاست جمهوری مرحوم آیت‌الله هاشمی رفسنجانی (دوران سازندگی) سیاست تعدیل اقتصادی در مقابل سیاست تثبیت قرار گرفت.

سؤال	۳	۴	۵	۶	۷
پاسخ	د	ب	ب	ب	الف

پاسخ با توجه به متن درسنامه، نخست‌وزیری بازرگان به پیشنهاد شورای انقلاب بود.

۸- نخست‌وزیری بازرگان به پیشنهاد کدام گزینه بود؟ (پزشکی شهریور ۱۳۰۰)

- الف) امام خمینی
ب) شورای انقلاب
ج) مجلس ملی
د) مجلس مؤسسان

نام مبحث	تعداد سوالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
بازتاب انقلاب اسلامی ایران و مقایسه‌ی آن با سایر انقلاب‌ها	۱	معم

بازتاب انقلاب اسلامی بر نظریه‌های سیاسی

تا پیش از انقلاب اسلامی، دیدگاه علمی غالب در زمینه‌ی انقلاب این بود که دستیابی به توسعه، که از اهداف انقلاب‌های معاصر است، با سکولاریزه‌شدن فرهنگی همراه است، اما انقلاب اسلامی با ماهیت کاملاً دینی خود، اعتبار چنین نظریه‌هایی را خدشه‌دار کرد. از نظر پست‌مدرنیسم‌ها، انقلاب اسلامی نشانه‌ی عبور بشر از مدرنیسم به پسامدرنیسم تلقی شد. با انقلاب اسلامی نسل جدیدی از نظریه‌ها که نشان‌دهنده‌ی نقش مذهب و رهبری بود، شکل گرفت.

انقلاب اسلامی و حرکات انقلابی در جهان اسلام

رشد اصول‌گرایی اسلامی از جمله بازتاب‌های انقلاب اسلامی در جهان اسلام محسوب می‌گردد.

پاسخ در لبنان که بیش از هر کشور دیگری تحت‌تأثیر انقلاب اسلامی قرار گرفته، «حزب‌الله» رهبری انقلاب اسلامی ایران را بر پایه‌ی اصل ولایت‌فقیه پذیرفته‌است.

در سوریه، جنبش اخوان المسلمین تحت‌تأثیر انقلاب اسلامی تأسیس نشد بلکه از قبل انقلاب وجود داشت ولی با وقوع انقلاب اسلامی، فعالیتش شدت گرفت. (در منبع این درس در مورد سوریه صرفاً به گسترش فعالیت اخوان المسلمین اشاره شده.)

در کویت یک حرکت اسلامی با تلاش گروه «حزب‌الله کویت» به‌وجود آمد. گسترش الهیات رهایی‌بخش را می‌توان از تأثیرات انقلاب اسلامی ایران در آمریکای لاتین دانست.

انقلاب اسلامی در مصر تأثیری غیرمستقیم بر جنبش‌های اسلامی داشته‌است.

پاسخ

از نظر امام خمینی تفاوت اصلی انقلاب اسلامی ایران با بقیه‌ی انقلاب‌ها، فرهنگی و هویتی‌بودن آن است.

۱- در کدام یک از کشورهای اسلامی، انقلاب اسلامی تأثیر غیرمستقیم بر جنبش‌های اسلامی آن داشته‌است؟ (دندان‌پزشکی و پزشکی فردر)

۹۸- میان‌دوره (کشوری)

- الف) مصر
ب) سوریه
ج) بحرین
د) عربستان

۲- از دیدگاه امام خمینی (ره) تفاوت اصلی انقلاب اسلامی ایران با دیگر انقلاب‌ها در کدام یک از موارد زیر است؟ (پزشکی قطبی)

الف) سیاسی و ضد استبدادی بودن
ب) اقتصادی و عدالتی بودن
ج) فرهنگی و هویتی بودن
د) اجتماعی و اصلاح‌گرایانه بودن

سؤال	۸	۱	۲
پاسخ	ب	الف	ج

۳- در انقلاب کدام کشور، نیروهای نظامی فرانسه از هر هشت نفر مردم کشور، یک نفر را کشتند؟ (پزشکی دی ۹۹ - میان دوره کشوری)

الف) فرانسه
ب) الجزایر
ج) مصر
د) لیبی

پاسخ در انقلاب الجزایر، نیروهای نظامی فرانسه از هر هشت نفر مردم کشور، یک نفر را کشتند.

نام مبحث	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
کارنامه‌ی جمهوری اسلامی	۱	غیرمهم

مفهوم کارآمدی (efficiency) یعنی موفقیت در راه تحقق اهداف با توجه به امکانات و موانع. از این رو کارآمدی هر سیستمی بر اساس سه شاخصه‌ی اهداف، امکانات و موانع آن مشخص می‌شود. جمهوری اسلامی ایران در صنعت سدسازی، اکنون در بین سه کشور برتر دنیا قرار دارد. مهم‌ترین دستاورد اجتماعی انقلاب اسلامی ایران در سطح داخلی ایجاد روحیه‌ی خودباوری است. عوامل دخیل در قضاوت منفی افراد نسبت به وضع موجود:

۱. تغییر الگوی مصرف جامعه و بهتر شدن سطح نسبی زندگی مردم باعث افزایش سطح انتظارات شده است.
۲. افزایش سطح آگاهی‌های اجتماعی و اقتصادی
۳. ترویج فرهنگ نادرست اجتماعی
۴. انعکاس نیافتن دستاوردها و عدم ارائه آمارهای دقیق
۵. توجه نکردن مردم در خصوص سیاست‌های اقتصادی دولت
۶. تبلیغات سوء مخالفان

۱- در تحلیل کارآیی جمهوری اسلامی، افزایش آستانه رضایتمندی در زمره کدام دسته قرار می‌گیرد؟ (پزشکی آبان ۱۳۰۰ - میان دوره کشوری)

الف) موانع داخلی
ب) موانع خارجی
ج) امکانات
د) اهداف

پاسخ موانع کارآمدی به دو دسته‌ی داخلی و خارجی تقسیم می‌شوند:

موانع داخلی: گروه‌های مخالف داخلی و میراث‌های منفی و مخرب علمی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی؛ افزایش تقاضای خدمات، افزایش آستانه‌ی رضایتمندی و ... موانع خارجی: موانع اندیشه‌ای و فرهنگی مهاجم و مخالف، موانع و تهدیدات سیاسی، اقتصادی، نظامی و بین‌المللی.

پس افزایش آستانه رضایتمندی از جمله موانع داخلی کارآمدی محسوب می‌شود.

۲- محور اصلی گفتمان اصلاح‌طلبان، به چه اصلی استوار بود؟ (دندان پزشکی و پزشکی آذر ۹۷ - میان دوره کشوری)

الف) توسعه‌ی اقتصادی
ب) توسعه‌ی سیاسی
ج) پیشرفت و عدالت
د) گفتمان سازندگی

پاسخ در تعریف اصلاح‌طلبی گفته‌اند: به جریانی سیاسی گفته می‌شود که انجام تغییر در جامعه را از طریق انجام اصلاحات در قوانین و سیاست‌ها (نقطه محوری) و نه از طریق انقلاب و تعویض حکومت، تبلیغ می‌کند و اصلاح‌طلب کسی است که خواستار تغییر در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه است بدون آن که در اساس جامعه دگرگونی ایجاد شود.

محور اصلی گفتمان اصلاح‌طلبان، به اصل توسعه‌ی سیاسی استوار بود.

سؤال	۳	۱	۲
پاسخ	ب	الف	ب

پاسخ تمام گزینه‌ها در قضاوت منفی افراد نسبت به وضع موجود دخیل است؛ به جز عدم افزایش چشمگیر سطح آگاهی‌های اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه پس از انقلاب.

۳- کدام گزینه از عوامل دخیل در قضاوت منفی افراد نسبت به وضع موجود نیست؟ (پزشکی و دندان‌پزشکی قطبی)
الف) افزایش سطح توقعات و مطالبات مردم و تغییر الگوی مصرف جامعه
ب) فضا سازی و فعالیت گسترده تبلیغاتی مخالفان داخلی و خارجی نظام در سیاه‌نمایی وضع موجود
ج) عدم افزایش چشمگیر سطح آگاهی‌های اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه پس از انقلاب
د) انعکاس نیافتن مناسب دستاوردها و عدم ارائه آمارهای دقیق و شفاف و تطبیق از اقدامات و تلاش‌های صورت‌پذیرفته

نام مبدا	تعداد سؤالات در آزمون‌های دو سال اخیر	ملاحظات
مسائل و پالاش‌های بعد از انقلاب	۸	معم

ترمیدور یا حرکت دوری انقلاب‌ها

انقلاب‌ها حرکت دورانی دارند و پس از رسیدن به نقطه‌ای خاص مجدد از ابتدا انقلاب می‌شود. از نظر اندیشمندان، این ترتیب به صورت حکومت میانه‌روها، حکومت تندروها و دوران ترمیدور است. راه جلوگیری از وقوع ترمیدور در انقلاب تحقق آرمان‌ها، حفظ دستاوردها و رفع آسیب‌هاست.

مردم‌سالاری دینی

مردم‌سالاری دینی، یعنی نقش‌دادن به مردم در حکومت؛ یعنی مردم در اداره حکومت و تشکیل حکومت، تعیین حاکم و تعیین رژیم حکومتی و سیاسی نقش دارند. مردم‌سالاری دینی در دوره‌ی اصلاحات (۸۴-۷۶) مورد تأکید بیش‌تری قرار گرفت.

جهانی‌شدن

واژه‌ی Globalization را در زبان فارسی هم به جهانی‌شدن و هم به جهانی‌سازی ترجمه کرده‌اند. مطابق ترجمه‌ی اول، جهانی‌شدن پدیده‌ای غیرارادی و نتیجه‌ی انقلاب اطلاعاتی و صادرات اقتصادی است و مطابق ترجمه‌ی دوم، جهانی‌شدن امری ارادی و متأثر از سیاست اقتصادی غرب است. جهانی‌شدن با مدرنیسم و توسعه‌ی سرمایه‌داری هم‌زمان بوده ولی اخیراً شتابی ناگهانی گرفته‌است.

نظریه برخورد تمدن‌ها

نظریه برخورد تمدن‌ها از سوی هانتینگتون مطرح شد. به نظر هانتینگتون پس از جنگ سرد رقابت ایدئولوژیک پایان می‌یابد و برخورد تمدن‌ها واقع می‌شود.

چالش‌های پیش‌رو

چالش‌های داخلی: تهاجم فرهنگی، اشاعه‌ی دین از ساخت‌های اجتماعی (سکولاریسم)، نابرابری اجتماعی و مشکلات اقتصادی و علوم انسانی

سؤال	۳
پاسخ	ج

چالش‌های بین‌المللی: تحریم‌ها، مسئله‌ی هسته‌ای، جهانی‌سازی، جنگ نرم و ...

انرژی هسته‌ای چالش عمده‌ی ایران و غرب است.

تهاجم فرهنگی به‌معنای تهی کردن جامعه از فرهنگ خودی و جایگزینی فرهنگ موردنظر دشمن است.

پاسخ جنگ نرم

۱- کدام یک از تاکتیک‌های جنگ نرم مورد توجه

بنگاه‌های خبرپراکنی و استخبار جهانی در مواجهه با

جمهوری اسلامی ایران است؟ (پزشکی قطبی)

الف) پاره حقیقت‌گویی و کلی‌گویی

ب) ایجاد تفرقه و تضاد

ج) برچسب‌زنی و جنگ روانی

د) ترور شخصیت و انسانیت‌زدایی

هدف دشمن از ایجاد جنگ نرم در کشورهای هدف، براندازی نظام سیاسی کشور است. در مقابل ایران از جنگ نرم برای ایجاد تفرقه و تضاد، استفاده می‌کنند.

پاره حقیقت‌گویی و کلی‌گویی: خبری که از نظر محتوا به‌هم پیوسته‌است، به‌صورت ناقص بیان شود و مفهوم صحیح مشخص نباشد. (تاکتیک بی‌حس‌سازی مغزی)

راه عقل: این تاکتیک جنگ روانی، عمدتاً برای مرعوب‌کردن و فریب ذهن حریف، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جنگ روانی (رسانه‌ای) و برچسب‌زنی: کاربردی‌ترین نحوه‌ی رویارویی با ملل جهان

انسان‌زدایی و ترور شخصیت: تنزل حریف از مرتبه‌ی انسانی

ایجاد تفرقه و تضاد: این تاکتیک به‌شدت مورد توجه بنگاه‌های خبرپراکنی و استخبار جهانی در مواجهه با جمهوری اسلامی ایران است و باعث تزلزل و تنزل اعتماد عمومی مردم می‌شود.

پاسخ روابط ایران و آمریکا

۲- به دنبال چه موضوعی، آمریکا به‌طور مستقیم

در جنگ ایران و عراق مداخله کرده و به سکوهای نفتی

ایران حمله کرد؟ (دندان‌پزشکی قطبی)

الف) رسوایی واترگیت

ب) ماجرای ایران گیت

ج) سقوط ایرباس ۶۵۵

د) نپذیرفتن قطع‌نامه ۵۹۸

جنگ جهانی دوم موقعیت عالی در اختیار آمریکا نهاد تا نفوذ خود را در آسیا و اروپا گسترش داده و به ابرقدرتی جهانی تبدیل شود.

با وقوع انقلاب اسلامی به‌دلیل به‌وجود آمدن خلاء امنیتی برای منافع آمریکا در منطقه، آمریکا همواره راهبردهای مختلفی را برای مقابله با آن به‌کار گرفته‌است. نقطه‌ی اوج تعارض ایران با آمریکا فلسطین است.

عملیات طبس در اردیبهشت ۵۹ از سوی آمریکا در جهت خروج از بن‌بست تسخیر سفارت خود در ایران صورت گرفت.

بعد از رسوایی‌های ماجرای ایران گیت و مک‌فارلین و همچنین پیروزی ایران در جنگ هشت‌ساله‌ی تحمیلی، آمریکا برای حفظ تسلط خود بر خلیج فارس و همچنین تحت فشار قراردادن ایران، شروع به گسیل ناوهای جنگی به خلیج فارس کرد، به‌طور مستقیم در جنگ ایران و عراق مداخله کرده و به سکوهای نفتی ایران حمله کرد.

سؤال	۱	۲		
پاسخ	ب	ب		

پاسخ اثرات جهانی سازی بر کشور های جهان سوم:

۱- عمیق تر شدن شکاف طبقاتی

۲- تأثیر گذاری بر امنیت و ایجاد ناسازهای بین نابرابری و امنیت

۳- شدت گرفتن روند سکولاریزاسیون

۴- سنت ها، فرهنگ های بومی و تعالیم دینی دچار مشکل می شوند.

همانطور که در درسنامه هم گفته شد، جهانی شدن با مدرنیسم و توسعه ی سرمایه داری هم زمان بوده ولی اخیراً شتابی ناگهانی گرفته است.

پاسخ مفروض نظریه ی مردم سالاری دینی امکان جمع بین دین و دموکراسی است. در اندیشه ی مردم سالارانه ی دینی امام علی (ع)، بیعت وسیله ی اجرای برنامه ها و فرامین حکومت اسلامی است و به وسیله ی بیعت، خود را متعهد به پیروی و مشارکت می دانند. مهم ترین مبانی فکری دموکراسی عبارتند از: اصل رضایت- برابری مدنی- خودمختاری فرد (در امور شخصی)- تفکیک قوا- قدرتمندی جامعه مدنی- قانون مداری- شهروندی- مشروعیت مردمی- حقوق بشری.

بنابراین تمام گزینه ها از «مبانی فکری مردم سالاری- دموکراسی» هستند، به جز انتخابات.

پاسخ اسلام نوعی نظام مدیریت سیاسی شورایی را به رسمیت شناخته است که براساس آن می توان مشارکت مردمی را به عنوان یکی از مؤلفه های مردم سالاری دینی مطرح کرد. در مردم سالاری دینی با مردم مشورت می شود و مردم بیعت می کنند تا متعهد به مشارکت باشند. در نظریه های اسلامی مردم سالار، عناصری همچون شورا و بیعت اهمیت خاصی دارند.

این نکته هم یادت باشه که: ارکان اصلی و اساسی مشارکت سیاسی، مجلس و انتخابات هستند.

پاسخ جهانی شدن پدیده ای غربی برای جهان اسلام است. بحث جهانی سازی در واقع تحمیل فرهنگ و یک زندگی خاص برای تمام دولتهاست و در واقع دنیای غرب به دنبال توسعه فرهنگی است که این امر به معنای چالش جدی با هویت و فرهنگ اسلامی است. جهانی شدن از یک سو برای ادیان فرصت، به همراه دارد و از سوی دیگر تهدید.

پاسخ حرکت دُوری انقلاب ها امری محتمل است، اما این حرکت براساس اندیشه های اسلامی، سنتی حتمی و حرکتی خارج از اراده ی انسان ها به شمار نمی آید.

۳- کدام گزینه از احتمالات مطرح در خصوص

جهانی شدن است؟ (پزشکی و دندان پزشکی قطبی)

الف جهانی شدن نخستین بار با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی مطرح شد.

ب جهانی شدن بعد از حادثه ی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ وارد ادبیات سیاسی جهان شد.

ج جهانی شدن نخستین بار در سال ۱۹۵۶ و هم زمان با تشکیل رژیم صهیونیستی مطرح شد.

د جهانی شدن با تجددگرایی (مدرنیسم) و توسعه سرمایه داری هم زمان بوده اما اخیراً شتابی ناگهانی گرفته است.

۴- همه ی گزینه های زیر از «مبانی فکری

مردم سالاری- دموکراسی» است، به جز: (پزشکی قطبی)

الف انتخابات **ب** حقوق بشر

ج برابری مدنی **د** خودمختاری فرد

۵- عناصر مهم و کلیدی در نظریه های اسلامی

مردم سالار چیست؟ (دندان پزشکی دی ۹۷- میان دوره کشوری)

الف شورا و بیعت

ب شورا و قوه قضائیه

ج مجلس شورای اسلامی

د بیعت و مشارکت سیاسی

۶- جهانی شدن برای ادیان، کدام گزینه به شمار

می آید؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰- میان دوره کشوری)

الف فرصت است.

ب تهدید است.

ج هم فرصت است هم تهدید.

د نه فرصت است نه تهدید.

۷- درباره ی حرکت دوری انقلاب ها (ترمیدور)

براساس اندیشه های اسلامی، کدام عبارت درست است؟ (پزشکی قطبی)

الف ترمیدور، مفهومی نسبی و مشکک نیست.

ب ترمیدور، فروکش کردن هیجان انقلابی ها است.

ج حرکت دوری، سنتی حتمی و خارجی از اراده ی انسان ها نیست.

د حرکت دوری، چرخش قدرت میان تندروها و میانه روها است.

سؤال	۳	۴	۵	۶	۷
پاسخ	د	الف	الف	ج	ج

پاسخ نظام هیچ یک از این کشورها به طور کامل دموکراتیک محسوب نمی شود.

۸- نظام کدام یک از کشورهای زیر به طور کامل دموکراتیک محسوب می شود؟ (دندان پزشکی شهریور ۱۳۰۰)

الف) ایران ب) فرانسه ج) آمریکا د) هیچ کدام

پاسخ از دیدگاه پسامدرن، جهانی شدن باعث جایگزینی فرد به جای دولت می شود.

۹- از دیدگاه پست مدرن، جایگزین فرد به جای دولت، نتیجه کدام گزینه است؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰-میان دوره کشوری)

الف) مدرنیته ب) تجدد ج) جهانی شدن د) پسامدرنیته

پاسخ سازمان ملل اولین سال هزاره سوم را گفتگوی تمدن ها نامگذاری کرد.

۱۰- سازمان ملل اولین سال هزاره سوم را چه نامگذاری کرد؟ (پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف) صلح پایدار ب) صلح جهانی ج) گفتگوی تمدن ها د) عقلانیت مفاهمه ای

پاسخ روابط ایران و آمریکا از زمان ناصرالدین شاه آغاز شد.

۱۱- برقراری رابطه ایران و آمریکا در دوره کدام پادشاه اتفاق افتاد؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰-میان دوره کشوری)

الف) شاه عباس صفوی ب) ناصرالدین شاه قاجار ج) رضاشاه پهلوی د) محمدرضا شاه پهلوی

پاسخ اقتصاد و بازار، اصلی ترین ابزار جهانی شدن است.

۱۲- ابزار اصلی جهانی شدن کدام است؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰-میان دوره کشوری)

الف) اقتصاد و بازار ب) سیاست و رسانه ج) اقتصاد و اطلاعات د) رسانه و بازار

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۲، آمریکا پس از جنگ جهانی دوم به ابرقدرت جهانی تبدیل شد.

۱۳- آمریکا پس از کدام مورد، به ابرقدرت جهانی بدل شد؟ (دندان پزشکی آبان ۱۴۰۰-میان دوره کشوری)

الف) دوره استعمار ب) کشف توسط کریستف کلمب ج) جنگ جهانی اول د) جنگ جهانی دوم

پاسخ با توجه به پاسخ سؤال ۲، نقطه اوج تعارض ایران و آمریکا در خصوص فلسطین است.

۱۴- نقطه اوج تعارض ایران و آمریکا در خصوص کدام گزینه است؟ (دندان پزشکی شهریور ۱۴۰۰)

الف) نفت ب) عربستان ج) فلسطین د) انرژی هسته ای

سؤال	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
پاسخ	د	ج	ج	ب	الف	د	ج

نکات پر تکرار

مفاهیم و مباحث نظری

✓ اصلاح (رفرم) = تغییراتی تدریجی و جزئی از سوی حاکمان به صورت قانونی و مسالمت آمیز / با مفهوم انقلاب کاملاً متفاوت است.

✓ شورش = حرکتی مقطعی در اعتراض به موضوعی خاص یا حاکمان خاص / برای آینده هدف مشخص ندارد و اغلب توسط حکومت سرکوب می شود.

میشل فوکو:

• هدف اصلی مردم ایران از انقلاب ایجاد تحول بنیادین در وجود فردی، حیات سیاسی و اجتماعی و در نحوه تفکر و شیوه نگرش خود بود.

• مهم ترین ویژگی انقلاب ایران = معنویت گرایی سیاسی

• عامل اصلی وقوع انقلاب ایران = توانایی ایدئولوژی اسلام شیعی در متهم کردن مردم (وجود روحانیت شیعی + اعتقاد به مهدویت)

• بعد از سفر به ایران، انقلاب ایران را مصداق فرار سیدن پست مدرن (فرامدرن) دانست.

جیمز دیویس:

• احتمال وقوع انقلاب در یک دوره عقب گرد سریع پس از مدتی طولانی از رشد اقتصادی و اجتماعی. (توقعات فزاینده)

چالمرز جانسون:

✓ علت انقلاب سه عامل متوالی است:

• عدم تعادل (رکود قدرت)

• ناسازگاری ثنیکان حکومتی

• عوامل شتاب زده

تدا اسکاپیل:

• انقلاب سافته نمی شود بلکه به وجود می آید.

• انقلاب ایران را آگاهانه و شیعی معرفی کرد.

✓ عوامل انقلاب

• نارضایتی از وضع موجود = اولین و زمینه ساز بقیه عوامل / شروع فرآیند بسیج سیاسی

• گسترش روحیه انقلابی = فرد اعتماد به نفس دارد. / مقابل حکومت می ایستد. / حس پرفاشگری علیه حکومت

• ایدئولوژی جایگزین = نقش در پیروزی و ثبات پس از پیروزی انقلاب

• رهبری

نکات پرتکدار

زمینه‌ی تاریخی قیام تنباکو و مشروطه

- ✓ اولین مقاومت همگانی مردم علیه استعمار فاربی ☞ قیام تنباکو
- ✓ مهم‌ترین نتیجه‌ی قیام تنباکو ☞ ظهور و اوج نهاد مردمی و غیردولتی روحانیون در سیاست
- ✓ اوج ظهور سیاسی روحانیت ☞ قیام مشروطه
- ✓ الگوی شبه‌ترقی غرب‌گرا ☞ اواخر دوره‌ی قاجار / مشروطه‌ی غربی به‌جای مشروطه‌ی اسلام / نگاه اومانیستی و ضدیت با مذهب / دین در تعارض با نوگرایی و مدرنیسم است.
- ✓ امتیاز رویتز به رهبری آیت‌الله ملاعلی‌کنی لغو شد.
- ✓ ضعف روشن‌فکران در جریان مشروطه ☞ اعتماد بیش از حد به غرب و نادیده‌گرفتن رویه استعماری آنان
- ✓ مهم‌ترین منتقد مشروطه‌فواهان ☞ آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری، انتقاد به ترویج اندیشه الفاری و توهین به مقدسات
- ✓ نظریه‌ی میرزای نائینی ☞ محدودیت قدرت و سلطنت / سنت شورا در اسلام / آزادی از عبودیت قدرتمندان
- ✓ گام مهم در روند شکل‌گیری و تکامل الگوی پیشرفت ☞ قیام تنباکو
- ✓ لغو امتیاز انحصاری توتون و تنباکو ☞ آیت‌الله میرزای شیرازی
- ✓ استوارترین متن نظری در دفاع از مشروطیت ☞ «تنبيه الامه و تنزيه المله» اثر میرزای نائینی
- ✓ عوامل ناکامی مشروطه:
- فاربی ☞ اتحاد روسیه و انگلیس در قرارداد ۱۹۰۷ در تقسیم ایران
- درونی ☞ ابهام ایدئولوژی مشروطیت / ماهیت متفاوت نیروهای مشروطه‌خواه / نفوذ عناصر وابسته و غرب‌زده / بی‌اعتنایی به مقدسات از سوی برخی روشن‌فکران / ناکامی در ایجاد دولت مرکزی
- دولت استبدادی شبه مدرن و به قدرت رسیدن رضاهان**
- ✓ لغو یک‌جانبه‌ی قرارداد نفتی توسط رضاشاه باعث استیلای کامل انگلستان بر منابع نفت ایران شد.
- ✓ بزرگ‌ترین اشتباه دولت پهلوی، مقابله با مذهب بود.
- ✓ بزرگ‌ترین اشتباه رضاشاه ☞ مقابله با مذهب
- ✓ مهم‌ترین جنبش مردمی و اصلاح‌طلبانه‌ی ضد استعماری در سال‌های ۱۳۰۴-۱۳۰۶ ه. ش ☞ نهضت میرزا کوچک خان جنگلی
- ✓ اقدامات رضاشاه برای رسیدن به قدرت،
- استفاده از ارتش

نکات پرتکرار

• ائتلاف با نیروهای سیاسی

• جلب توجه مردم با حرکت‌های مذهبی

✓ تمام اهزاب، نهادها و مطبوعات مستقل در دوران رضاشاه از بین رفتند.

سلطنت مومدرضا پهلوی

✓ جنبش ملی‌شدن صنعت نفت ☞ متحر شدن دوگرایش ملی و مذهبی عامل پیروزی علیه استعمار

انگلیس

✓ بعد از قیام ۱۵ فرورداد ☞ تبدیل ادبیات انقلاب به ادبیات مذهبی (رنگ دینی بخشیدن به مبارزات /

انتقال رهبری مبارزات سیاسی به روحانیت)

✓ آغاز قیام امام خمینی (اولین درگیری روحانیت شیعه با شاه) ☞ لایحه‌ی انجمن‌های ایالتی و ولایتی

✓ واقعه‌ی ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ (جمعه‌ی سیاه در میدان ژاله) ☞ جهان در بهت فرو رفت. / وجهه‌ی جهانی

رژیم پهلوی خراب شد. / همه‌ی گروه‌های مختلف با اصل سلطنت مخالف شدند.

✓ مخالف سرسخت لایحه‌ی کاپیتولاسیون ☞ امام خمینی / به‌ظاهر مخالفت تبعید شد به ترکیه سپس عراق

✓ شعله‌ور شدن آتش نهفته‌ی انقلاب ☞ توسط انتشار مقاله‌ی توهین‌آمیز با نام استعمار رشیدی مطلق

✓ قهر شاه از انقلاب سفید یا لواچ شش‌گانه ☞ جلب حمایت آمریکا / پیشگیری از وقوع انقلاب

کمونیستی / افزایش مشروعیت

✓ روند فردمحوری دولت مومدرضا شاه، به‌طور مشخص بعد از کودتای ۲۸ مرداد آغاز شد.

✓ عامل اجرای کودتا ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ علیه نخست‌وزیری دکتر مصدق ☞ نهضیری

✓ لو رفتن روابط غیراخلاقی ارنست پرون با شاه، باعث شد از ایران اخراج شد.

✓ طی نهضت ملی، فروش نفت ایران به‌طور کامل متوقف شد.

✓ این واقعه باعث شد افرادی که از اصل سلطنت دفاع می‌کردند و بر مبارزه در چارچوب قانون اساسی

تکیه داشتند به صف مخالفان رژیم پهلوی و اصل سلطنت پیوندند. ☞ واقعه ۱۷ شهریور تهران

مخالفان دولت پهلوی

✓ علت عدم محبوبیت مارکسیسم (مذب‌توره) ☞ ماهیت ضد مذهبی، وابستگی به روسیه

✓ بیش‌تر اهداف مردم ایران از انقلاب ☞ فرهنگی (در آخرین مراتب اقتصادی)

✓ سازمان مجاهدین خلق می‌کوشید تلفیقی از اسلام و مارکسیسم ارائه کند.

✓ مجاهدین خلق عقاید التقاطی داشتند.

✓ مبنای فکری شهید مطهری ☞ جلوگیری از التقاط

✓ نقد ایدئولوژی‌های مارکسیستی و لیبرالیستی ☞ آیت‌الله مطهری

✓ عملیات مرصاد پس از قبول قطعنامه ۵۹۸ انجام شد.

نکات پرتکرار

- ✓ مهم‌ترین مفسر و مدافع اسلام ناب پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ﷺ آیت‌الله مطهری
- ✓ دلیل همگرایی جریان روشن‌فکری با روحانیت در جریانات سیاسی معاصر، فقدان پایگاه و محبوبیت مردمی است.

تملیلی بر ساختار دولت پهلوی دوم

- ✓ مهم‌ترین بهران دولت شاه ﷻ عدم مشروعیت
- ✓ معمرضا شاه مهم‌ترین رکن قدرت خود را ارتش می‌دانست.
- ✓ آفرین بروز رسمی ایدئولوژی شاهنشاهی ﷻ تغییر تقویم رسمی کشور

زندگی و اندیشه‌های امام خمینی(ره)

- ✓ ویژگی اصلی نظریه‌ی حکومت اسلامی امام ﷻ پیوند نظریه و عمل سیاسی با احکام و شریعت اسلام
- ✓ استراتژی امام خمینی(ره) در مبارزات سیاسی دوران شاه ﷻ حذف نظام سلطنتی
- ✓ امام خمینی اولین بار در کتاب کشف الاسرار در ایران اندیشه‌ی سیاسی خود را بیان کرد.
- ✓ تفاوت نظر امام خمینی با مشروطیت ﷻ امام اصل سلطنت را نفی و مشروطیت آن را قابل اصلاح دانست.

- ✓ از روش‌های مبارزه امام نبودند:

• مشی مسلمانانه در مبارزه

• تأکید بر فعالیت حزبی مبارزه

- ✓ نظریه‌ی سیاسی امام ﷻ قرارگرفتن فقیه اسلام‌شناس در رأس نظام

- ✓ تأسیس شورای انقلاب در فرانسه برای سازماندهی انقلاب

- ✓ مهم‌ترین جلوه مبارزه سیاسی مردم در انقلاب اسلامی ﷻ تظاهرات آرام و مسالمت‌آمیز

تمولات عصر جمهوری اسلامی

- ✓ امام خمینی تسفیر سفارت آمریکا را انقلاب دوم نامید که توسط دانشجویان پیرو خط امام انجام شد.
- ✓ دوره‌ی انتقال قدرت در سال‌های ۶۲-۵۷ به منازعه‌ی سیاسی تبدیل شد.
- ✓ بر اساس تجدیدنظر صورت گرفته در سال ۶۸ قانون اساسی تفکیک مرجعیت از رهبری و حذف سمت نخست‌وزیر تصویب شد.

- ✓ دولت بازرگان پس از اشغال سفارت آمریکا استعفاء داد.

کارنامه‌ی جمهوری اسلامی

- ✓ عوامل دخیل در قضاوت منفی افراد نسبت به وضع موجود:

• ترویج فرهنگ نادرست

• تغییر الگوی مصرف و بهترشدن سطح زندگی مردم

نکات پرتکرار

• افزایش سطح آگاهی

• عدم انعکاس دستاوردها و عدم ارائه آمار دقیق

• تبلیغات سوء مخالفان

✓ مفهوم کارآمدی ☞ موفقیت در راه تحقق اهداف با توجه به امکانات و موانع

مسائل و چالش‌های بعد از انقلاب

✓ نقطه اوج تعارض ایران و آمریکا، فلسطین است.

✓ مفهوم مردم‌سالاری دینی ☞ امکان جمع دموکراسی و دین / شورا و بیعت در آن موعوم است.

✓ از ابزار جنگ نرم مورد توجه استکبار جهانی در مقابل ایران ☞ ایجاد تفرقه و تضاد

✓ راه جلوگیری از ترمیدور (حرکت دوری انقلاب‌ها) ☞ تحقق آرمان‌ها، حفظ دستاوردها و رفع

آسیب‌ها

✓ نظریه‌ی برافورد تمدن‌های هائیتیگتون ☞ پس از جنگ سرد رقابت ایدئولوژیک تمام می‌شود و

برافورد تمدن‌ها واقع می‌شود.

✓ رابطه ایران و آمریکا از زمان ناصرالدین شاه شروع شد.

